

somuncubaba

AYLIK İLİM KÜLTÜR VE EDEBİYAT DERGİSİ YIL: 31 • SAYI: 284 • HAZİRAN 2024 • ISSN:2791-9595

Gazze'de Yaşanan
İnsanlık Dışı
Saldırıları

Oğuzhan AYDIN

Osman Hulûsi
Efendi'de
Vuslatın Yeri

Kadir ÖZKÖSE

Seyyid Osman Hulûsi
Efendi'nin
Edebî Yönü

M. Nihat MALKOÇ

Sahip Çıkılması
Gereken Bir İbâdet:
Kurban

Enbiya YILDIRIM

Dehlevî'den
Dârendevî'ye:
Mutasavvıf Şair
Hulûsi Dârendevî

Süleyman DOĞAN

ISSN:2791-9595

9 771302 080076 00267

DİVÂN-I HULÛSÎ MOBİL UYGULAMASI YAYINLANDI!

20.Yüzyıl Mutasavvıf Dîvân Şâiri
Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi'nin
Dîvân-ı Hulûsî-i Dârendevî adlı eseri
Mobil Uygulamaya Aktarıldı!

- Oku - İncele - Dinle
- Fihrist - Arama
- Sözlük - Kelimeler
- Dîvân Radyo
- Dîvândan Görseller

Android ve IOS
Platformlarından
Ücretsiz
İndirebilirsiniz.

ES-SEYYİD OSMAN
HULÛSÎ EFENDİ VAKFI

ANDROID & IOS İNDİR

Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi (k.s.) ve Maneviyat İzi

Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi (k.s.), sırat-ı müstakîm üzere manevîyat çizgisinde hakîkate ulaşmayı hedef kılmıştır. O; zikir çekmenin, râbîta uygulamalarının, murakebe hâlinde bulunmanın ve halvet uygulamalarını gerçekleştirmenin asıl amacının, hakîkate erme yolunda birer araç olarak görmektedir. Onun ifadesine göre, tasavvuf yöntemlerini bilmeyen kişiler, bu uygulamaları anlamadan eleştirilerde bulunmaktadır. Ancak tasavvuf yolunun inceliklerine hâkim olanlar, dışarıdan yapılan bu eleştirileri önemsememektedir. Tasavvuf yoluna baş koymuş olan sâlikler, kendilerini yâr-i hakîkî'ye vuslâta erdirecek gerçek yolun benimsedikleri tasavvuf yolu olduğuna tam bir inançla bağlıdırlar. Osman Hulûsi Efendi, bu tasavvuf yolunun önemine ve dervişlik sanatının kıymetine özellikle vurgu yapmaktadır. Bir beytinde bu durumu özetlemektedir:

"Hulûsî kûy-ı yâra kazsalar mezârımız dostlar / Yolunda öldü derler başka ne günâhımız vardır"

Bu beytinde, Hulûsi Efendi (k.s.) kabrinin sevgilinin diyârına, yani kûy-ı yâre kazılmasını istemektedir. Bir insanın sevdiğiyle hayattayken olduğu gibi, öldükten sonra da birlikte olmayı arzulaması, aşkın doğasında vardır. Aşk, fedakârlık gerektirir ve kişi sevdiği uğruna her şeyden vazgeçmeye hazır olmalıdır. Osman Hulûsi Efendi (k.s.), bir şiirinde Nakşî Tarikatı'na mensup olduğunu ve bir Nakşî dervişi olarak Kur'ân ve sünnet doğrultusunda yaşamak istediğini ifade etmektedir. Hak davasına gönülden inanmakta ve Nakşîlik yolunun doğru yol olduğunu dost düşman herkese göstermektedir. Müritlerini, yakınlarını ve dostlarını Nakşîlik usûlünü benimsemeye çağırmakta, dervişlik yolunda eleştirilerden korkmamalarını öğütlemekte ve gerektiğinde inandığı dava uğruna canını vermekten çekinmediğini ilân etmektedir:

"O Şâh-ı Nakş-bend'in bendesiyiz bâb-ı lutfunda / Sırât-ı müstakîme muttasıl dergâhımız vardır"

Osman Hulûsi Efendi (k.s.), kişiyi Hak yoluna sevk eden en önemli etkenin temiz ve seçkin bir mürşid-i kâmilin diriltici nazarı olduğunu belirtmektedir. Tasavvuf dünyasında her türlü sorunun çözümü mürşid-i kâmile bağlılık ile mümkündür. Tasavvuf yolunda mürşid-i kâmiller, müritlerinin dertlerine dermân olur. Hulûsi Efendi (k.s.), seyr u sülûk eğitimine başladığında mürşidi İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi (k.s.)'nin dergâhını manevî bir otağ olarak görmüştür. Bu otağda kurbiyet makamına ulaşmıştır. Hakk'a yakınlık makamına erişince, toprak gibi tevâzû göstermiş, mekânsızlık sırrına erip belirsiz bir duruma bürünmüş, çeşitli rûh hâllerinden geçmiştir. Hulûsi Efendi (k.s.), İhramcızâde Hazretleri'nin dergâhını izzet ve şeref kapısı olarak kabul etmiş, mürşidinin huzuruna çıkmakla can bulduğunu, hayat kazandığını ve izzete kavuştuğunu ifade etmiştir. Sevgiliyle bir olanlar, ikiliği ortadan kaldırmış, benlik davasını bırakmış, sevgilinin dünyasına dalmışlardır. İhramcızâde (k.s.)'nin öğütlerine uyanların, Kur'ân'a sıkı sıkıya sarıldıklarını, onun dergâhında Kâbe'de, Medine'de hissedilen ulvî duygulara benzer bir iç huzuru bulduklarını ve kopmayan sağlam bir ipe tutunduklarını belirtmiştir. Hulûsi Efendi (k.s.), gurbette kalmamak ve Karibullah'ın dergâhına varmak gerektiğini tavsiye etmektedir. Onu ezelde tanıyıp sevenler, bu dünyada da ona yakın olmuşlardır. Hulûsi Efendi (k.s.), İhramcızâde Hazretleri'nin ayağının tozunu gözüne sürme yapmanın, onun dünyasına nazar edebilmenin, hakka'l-yakîn mertebesine erişmeye vesile olduğunu belirtmektedir. Hulûsi Efendi, tasavvuf yolunda elde ettiği olgunluğu, varlığını bu yolda yok etmekte bulmuştur. Bu dünyada toprak gibi mütevâzî olanların yerinin Arş-ı Âlâ olduğunu düşünmüştür. Bu tevâzû anlayış ve mürşidine olan bağlılığı ile tasavvuf yolunu takip etmiştir. Bizlere düşen de onların izinden yürümektir. Selâm ile.

Kurucusu

A. Şemsettin ATEŞ

Yaygın Süreli - I-ISSN:2791-9595

Yıl: 31 Sayı: 284 - Haziran 2024

Yayın Tarihi: 01 Haziran 2024

**Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı Adına
İmtiyaz Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni**
Dr. Kemal DEMİR

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
M. Hulûsi ERDEMİR

Yayın Editörleri
M. Nazmi DEĞİRMENÇİ
Hulusi KESKİNTEPE

Yönetim Yeri:
Çamlıca Basın Yayın Eğitim Sağlık Turizm İnşaat
San. ve Ticaret A.Ş.
Zâviye Mahallesi Hacı Hulûsi Efendi Caddesi No:
89
44700, Darende / MALATYA
Tel: (0422) 615 15 54 • Faks: (0422) 615 28 79
www.somuncubaba.net • bilgi@somuncubaba.net

Grafik Tasarım
Es- Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı

Dergimizi, Web Sayfamız ve Mobil
Uygulamalarımız Üzerinden Okuyabilirsiniz:

android

ios

10

Osman Hulûsi Efendi'nin Tasavvufî Tecrübesinde Vuslatın Yeri

 Kadir ÖZKÖSE

"Gerek Allah ile gerekse Hak dostlarıyla vuslat bedel gerektirmektedir. Vuslat ne kolay lokma ne de rahatlıkla erişilebilecek bir meydandır. Vuslat tadını tatmak için lâıyk olmak, kabul edilebilmek, davet alabilmek ve kavuşmayı sağlayacak bir yaşam kalitesine ermek gerekmektedir."

32

Seyyid Osman Hulûsi Efendi'nin Edebî Yönü

 M. Nihat MALKOÇ

"Seyyid Osman Hulûsi Efendi'nin bu dünya hayatından kastı Hak ve hakikat üzere yaşamaktır. O, bunu hem hâliyle hem de kâl ile yaşamış ve yaşatmıştır. Onun şiirlerine baktığımız zaman derdinin sanat yapmak, gözleri ve gönülleri büyülemek olmadığını görürüz."

Somuncu Baba Dergisi'nin içeriğinde bulunan yazılar ile ilgili çıkabilecek olan hatalı bilgilerden dolayı dergi herhangi bir sorumluluk kabul etmemektedir. Yazıların sorumluluğu yazarlarına ilanların sorumluluğu ise reklam verenlere aittir. Dergimizde bulunan fotoğrafların ve görsellerin kullanılması ve kopyalanması yasaktır. Yazılar kaynak gösterilerek iktibas edilebilir. Somuncu Baba Dergisi'nin bütün telif hakları Çamlıca A.Ş.ne aittir.

Yayın Kurulu

Prof. Dr. Nihat ÖZTOPRAK / Prof. Dr. Ali YILMAZ
Prof. Dr. Sebahat DENİZ / Prof. Dr. Bilal KEMİKLİ
Prof. Dr. Abdullah KAHRAMAN / Prof. Dr. Ali AKPINAR

Danışma Kurulu

Prof. Dr. Mehmet AKKUŞ / Prof. Dr. Mehmet SOYSALDI
Prof. Dr. Ahmet ŞİMŞİRGİL / Prof. Dr. Kadir ÖZKÖSE
Prof. Dr. Mahmut YEŞİL / Prof. Dr. H. İbrahim ŞİMŞEK

14

Gazze'de Yaşanan İnsanlık Dışı Saldırıları

✍ Oğuzhan AYDIN

"İsrail mallarını boykot etmek, İsrail patentli ürünleri kullanmamak, dünya genelinde Müslümanların birlik ve beraberliğini pekiştirmek, hakkı savunmak ve Filistin davasına destek olmak, Müslümanların asli görevlerindedir."

26

Sahip Çıkılması Gereken Bir İbâdet: Kurban

✍ Enbiya YILDIRIM

"Ümmet bilinci ile yurdumuz insanlarını kardeş kılan değerler toplumdan soyutlandığında, halkı bir arada tutan tutkal zayıflayacaktır. Sonrasında nelerin olacağını tahmin etmek zor değildir."

74

Dehlevî'den Dârendevî'ye: Mutasavvıf Şair Osman Hulûsi Dârendevî

✍ Süleyman DOĞAN

"Nakşîliği temsil eden Osman Hulûsi Dârendevî, muhiplerine hep iyiliği, güzelliği ve insanlara faydalı olmayı telkin ve tavsiye bulunmuş bir ulu çınardır."

Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi (k.s.) ve Maneviyat İzi.....	1
Kemal DEMİR	
Kültür Dünyamızdaki Kur'ân Motifleri	6
Ali AKPINAR	
Osman Hulûsi Efendi'nin Tasavufî Tecrübesinde	
Vuslatın Yeri.....	10
Kadir ÖZKÖSE	
Gazze'de Yaşanan İnsanlık Dışı Saldırıları	14
Oğuzhan AYDIN	
Saçıldı Misk ü Amber	17
Bestami YAZGAN	
Can Sermâyesini Fedâ Edenler	18
Musa TEKTAŞ	
Süleymanlar Kapında Karıncadır	22
Vedat ALİ TOK	
Darende	25
Bekir OĞUZBAŞARAN	
Sahip Çıkılması Gereken Bir İbâdet: Kurban	26
Enbiya YILDIRIM	
Seyyid Osman Hulûsi Efendi'nin Edebî Yönü	32
M. Nihat MALKOÇ	
Yüce Allah Dinine Tuzak Kuranların	
Tuzağını Başlarına Geçirir	38
Ramazan ALTINTAŞ	
Darendeli Osman Hulûsi Efendi'nin Ağabeyi Ahmet Nûri	
Efendi'nin Kültürel Muhîti.....	42
Fatih ÇINAR	
Osmanlı'da İki Hayırsever Hanım Sultan	46
İsmail ÇOLAK	
Her Dem Sevdiğin İle Beraber Olmak	50
Rasul KESENCELİ	
İslâm'da Çocuk Eğitimi	54
Mehmet SOYSALDI	
Hayatın Dönüm Noktası Üniversite Okumak	58
Erol AFŞİN	
Kâinat Sana Der ki	61
Yusuf DURSUN	
Hüsn-i Hat ve Şiir	62
Mahmut KAPLAN	
Gitme Yanlış Yöne	67
Halil GÖKKAYA	
Dîvân-ı Hulûsî-i Dârendevî Osmanlı Türkçesiyle Basıldı	68
Yusuf HALICI	
Bereketin Sırları	70
Aydın BAŞAR	
Dehlevî'den Dârendevî'ye:Mutasavvıf Şair	
Osman Hulûsi Dârendevî	74
Süleyman DOĞAN	
Bulur	77
Ekrem KAFTAN	
Anadolu'nun Özge Yazarı Şevket Bulut	78
M. Nuri YARDIM	
Gönül Yolu.....	83
Rabi BARIŞ	
Misk Kokulu Güller Yetiştirelim	84
Ali ÖZKANLI	
Sana Doğru	87
Satılmış ŞEN	

سحر و قنده نظر آید یارب لبیل فغنا ایله
 گوزک گورمز اول بوفسه اولوجه بی نهرانک کیم
 گونکل مجرایدر ایزولری بارک شجودایت کیم
 نوجه ایله یوب اغلاص ایله باره مقارن اول
 جفاد جهورینه بارک تخم ایله یوب رام اول
 فنا اول ای گوکل فانی کلف اموالبن اوکزن کیم
 بو عالی آفله بار صبا بی جا و دان ایله
 او محبوبه جمالک فنی شیبدر که نهران ایله
 بوسجه عاشقانک بزرک هب لامکان ایله
 نوجه سز اولان دل فنده یاره افتران ایله
 اولاکیم قهر و لطفک پرده سیله امتحان ایله
 فنا اولاندک جان بقای آشیان ایله

خلوصی دنده کی اسرار فی الده نزهات طوت کیم
 سنی سؤراسی بارک صوکره خلقه دایستان ایله

Dîvân-ı Hulûsî-i Dârendevî

Es-Seyyid Osman Hulûsî Efendi (k.s.)

1. Seher vaktinde güller açılıp bülbül figân eyler
Bu hâli anlara bâd-ı sabâ-yı câvidân eyler
2. Gözün görmez velî yoksa o vech-i bî-nihânın kim
O mahbûbun cemâlin kangı şeydir ki nihân eyler
3. Gönül mihrâbıdır ebrûları yârın sücûd et kim
Bu secde âşıkânın yerlerin hep lâ-mekân eyler
4. Teveccüh eyleyip ihlâs ile yâra mukârin ol
Teveccühsüz olan dil kanda yâra iktirân eyler
5. Cefâ vü cevrine yârın tahammül eyleyip râm ol
Ola kim kahr u lutfun perdesiyle imtîhân eyler
6. Fenâ ol ey gönül fânîliğün ahvâlîn öğren kim
Fenâ olanların cânı bekâyı âşiyân eyler
7. Hulûsî dildeki esrârını elden nihân tut kim
Seni sevdâsı yârın sonra halka dâsitân eyler

Nesre Çeviri

1. Seher vaktinde güller açılıp, bülbüller feryat eyler. Onların bu vaziyeti ebedî olan sabah rüzgârındandır.
2. Gizliliği olmayan o yüzü, senin gözün görmez yoksa sevgilinin cemâlini hangi nesne gizleyebilir, örtebilir.
3. Sevgilinin kaşları gönül mihrabıdır; oraya secde et. Bu secde, âşıkların yerlerini lâmekân (mekânsız, mekâna ihtiyaç olmayan) eyler.
4. İhlas ile sevgiliye yönelip onunla yakınlık kur. Yüzünü sevgiliye yöneltmeyen gönül ona nasıl yaklaşabilir.
5. Sevgilinin cefâ ve eziyetine tahammül edip ona bağlan; kimbilir belki seni zorlama ve lutfunun perdesiyle imtihan ediyordur.
6. Ey gönül! Varlığını Allah yolunda yok edip fânî ol ve fânîliğün hâllerini öğren, çünkü fenâ olanların canı bekâyı yuva eyler.
7. Ey Hulûsî! Gönüldeki sırlarını başkalarından gizli tut, aksi hâlde sevgilinin aşkı seni halka destan eder.

Kültür Dünyamızdaki Kur'ân Motifleri

"Kim ne yaparsa yapsın, ne kadar inkâr ederse etsin, ne kadar görmezden gelirse gelsin bizim kültürümüzü İslâm'dan, onun iki temel kaynağı Kur'ân ve Sünnet'ten soyutlayamaz. Zira bu cennet vatanı, bu kadar özel ve güzel kılan İslâm mührüdür."

Bu başlık, bizim yıllar önce yaptığımız bir kitap çalışmasının başlığıdır. Bu çalışmamızda biz kültür dünyamıza damgasına vurmuş dinî motifleri ve bunların başında da Kur’ân izlerini tesbit etmeye çalıştık. Yaptığımız çalışma sonunda binden fazla âyetin mîmârî, edebî, kültürel hayatımıza damgasını vurduğunu örnekleriyle tesbit ettik. Cami, medrese, çeşme, türbe, han-kervansarayla mîmârî hayatımız; deyimler, şiirler, yüzükler, sancaklar, silahlar, paralar, hat levhaları, kitap-cilt kapakları ile sosyal ve kültürel hayatımız... Bu kullanımların kimi doğrudan âyetler yahut âyet cümleleriyle olmuş; kimi de âyetlerden çıkarılan mânâlarla olmuştur.

Kim ne yaparsa yapsın, ne kadar inkâr ederse etsin, ne kadar görmezden gelirse gelsin bizim kültürümüzü İslâm’dan, onun iki temel kaynağı Kur’ân ve Sünnet’ten soyutlayamaz. Zira bu cennet vatani, bu kadar özel ve güzel kılan İslâm mührüdür. Anadolu’nun fethedilmesi ve bu topraklar üzerine asırlar boyu süren huzur, sürur ve onur medeniyetinin kurulması İslâm ile olmuştur. Onun sırf Allah’ın rızâsını kazanma tutkusuyla yapılan cihad ve fetih anlayışı, bu uğurda herhangi bir dünyalık beklemeden şehâdet ve gâzilik aşkıyla yapılan akınlar, gayretler, koşturmalar bu konuda başat etken olmuştur. Gelinek noktada bu millet, İslâm’ı koruyarlardan olmuş; İslâm da bu milleti korumuş ve izzetle bu günlere gelmesini sağlamıştır. Bu milletin keskin kılıcını İslâm, kendi özgün hedefleriyle yoğurmuş ve yönlendirmiştir.

Bizim insanımız *“Nasrun minallâh ve fethun karîb ve beşşiri’l-mü’minîn/Yardımlı Allah’tandır ve fetih yakındır. İnananlara müjdeler olsun.”*¹ *“İnnâ fetehnâ leke fethan mübinâ/Şüphesiz Biz sana açık bir fetih müyesser kıldık/kılacağız.”*² âyetleri yazılı bayraklarla yollara dökülmüş, cepheden cepheye, fetihten fetihe koşmuştur. Bu âyetler okunarak hay kudümünü çalan mehter onları coşturmuş ve bu yolda mücâhidleri, kesintisiz bir şekilde cepheden cepheye koşturmuştur. Onlar bu koşturmalarının gayesini en üst düzey sultanlardan birinin terennümü ile şu cümle ile belirleyerek hedef sapmasının önüne geçmesini bilmişlerdir:

“Anadolu’nun fethedilmesi ve bu topraklar üzerine asırlar boyu süren huzur, sürur ve onur medeniyetinin kurulması İslâm ile olmuştur.

“İmtisâl-i Câhidû fillah’ oluptur niyyetim/Din-i İslâm’ın mücerred gayretidir, gayretim.” (Sultan Fâtih) Anadolu Fâtihî Sultan Alparslan’ı bu yola baş koyduran azim, cihad öncesi kılınan Cuma namazından sonra askerlerine söylediği şu sözlerde gizlidir: *“Kumandanlarım, askerlerim! Biz ne kadar az olursak olalım, onlar ne kadar çok olursa olsunlar, daha fazla bekleyemeyiz. Bütün Müslümanların minberlerde bizim için duâ ettiği şu saatlerde kendimi düşman üzerine atmak istiyorum. Ya muzaffer olur gayeme ulaşırım ya şehit olur cennete girerim. İşte şehitlik kefenim, savaş meydanında ölürsem beni bu elbise ile gömersiniz.”* Osmanlı’yı kuran Edebâlî Medresesi’nden mezun olmuş Osman Bey’de bu rûh, *“Kur’ân Mushafı asılı olan odada ben ayaklarımı uzatarak yatıp uyuyamam.”* şeklinde tezâhür etmiştir. Bu koşturanları coşturma amacıyla okunan Mevlânâ Mesnevîsinin bir adı da *“Mağz-ı Kur’ân/Kur’ân’ın özü”*dir. Şairler bu cennet vatani tasvir ederken bu gerçeği şu şekilde terennüm etmişlerdir:

Âyât-ı hikmet var kitâbesinde,

Bir ders-i ibret var hitâbesinde;

Bağ-ı cennet olan harâbesinde,

Tekbîr sedâları artık bunalmış.

(Rizâ Tefvik, Serâb-ı Ömrüm)

Enbiyâ yurdu bu toprak; şühedâ burcu bu yer;

Bir yıkık türbesinin üstüne Mevlâ titrer!

Dışı baştanbaşa bir nesl-i kerîmin yâdi,

İçi boydan boya milyonla şehîd ecsâdi.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme tanı...

(Ersoy Mehmet Akif, Safahât, s. 151.)

*Biz kısık sesleriz, minareleri,
Sen ezansız bırakma Allah'ım.
Bizi sen, sevgisiz, susuz, havasız,
Ve vatansız bırakma, Allah'ım!
Müslümanlıkla yoğrulmuş yurdu/
Müslümanlıktan bırakma, Allah'ım!*

(Asya A. Nihat, Dualar ve Âminler, s. 46)

Şöyle bir bakıldığında hemen görülür ki, şu aziz vatanın dağları-taşları, âbideleri-kubbeleri, camileri-minareleri, mezar taşları-türbeleri Kur'ân'ın terennüm ettiği tevhîd nağmelerini haykırırlar. Kur'ân'ın ezeli ve ebedî nurunu, zerrelere kadar nüfûz edip ilân ettiği tevhîd gerçeğini, hiçbir kuvvet bu vatanın ve bu milletin temiz sinelerinden silip atamayacaktır. İslâm, âdetâ bu milletin varlık sebebi olmuş ve onu tarihteki o seçkin yerine oturtan en önemli faktör olmuştur. Dün olduğu gibi bugün de dünyanın dört bir yanında Türk olmak, Müslüman olmakla eş değerde sayılmaya devam etmektedir. Bu sebeple, Türk Milletini İslâm'dan koparmak hiçbir zaman mümkün olmamıştır. Meselâ bu millete mensup olan biri, dinin en önemli şiarından olan ezan sesini duyduğunda oturuşunu düzeltir, ağızındaki sigarasını atar ve kendine çeki düzen verir. Benzeri şeyler Kur'ân okunurken ve dinlenirken de yapılır.

Aynı şekilde bir Türk, Dininin Peygamberi Hz. Muhammed (s.a.v.)'in adını saygıyla anar ve onun adını anarken sağ elini göğsüne götürerek lisan-ı hâl ile "Kalbimizdesin." der. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in doğumundan vefâtına kadar bütün hayatını konu alan mevlid; doğum, ölüm, sünnet, askerlik, düğün ve benzeri pek çok merasimde okunarak her vesileyle Peygamber (s.a.v.) anılmaya ve hep gündemde tutulmaya çalışılır. Mevlidde onun doğumunu anlatan dizeler okunurken, bir büyüğün karşılanışında yapıldığı gibi ayağa kalkılarak, âdetâ yeni dünyaya gelen Muhammed (s.a.v.)'e, "Buyur-hoş geldin dünyamıza!" denilir. Yine onun sakal-ı şerifi Anadolu'nun dört bir yanında elden ele dolaşır, saygıyla öpülür ve muhâfaza edilir.

Ona âit olduğu kabul edilen birtakım eşyalar 'Mukaddes Emânetler' adı altında asırlardan beri bu milletin bağrında korunur. Yine Müslüman Türk, Peygamber (s.a.v.)'in ismini çocuğuna koyarken, çocuğun kötü biri olması ihtimalinde ilerde hırsız, soysuz gibi kötü bir sıfatla anılması durumunda, bunun Peygamber (s.a.v.)'in ismine saygısızlık olacağı düşüncesiyle Muhammed ismini değil, Osmanlıca aynı yazılışta ama farklı okunan 'Mehmed' ismini tercih eder. Bu uygulama da yalnızca bu azîz millete mahsustur.

Genel olarak bu milletin bütün fertleri birer 'Mehmetçik' yani, küçük birer Muhammed'dirler. Özel olarak da hemen her Türk evinde Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yahut aile ve ashabının

isimlerinden bir isim bulunur. Ahmet, Mehmet, Mahmut, Mustafa, Gül, Gülizar, Güllü, Gülşen, Songül, İlknur, Ayşe, Hatice, Fatma, Betül, Hasan, Hüseyin, Ali, Ömer, Osman... gibi.

Hakkında açık bir nass/âyet-hadis olmadığı hâlde, belki de sadece bu milletin çocukları Kur'ân Mushaf'ını belden yukarıda taşır, okurken yüksek rahlelere koyarak onu okur, Anadolu'da her evin başköşesinde mutlaka bir Kur'ân Mushaf'ı bulunduğu gibi, kızların çeyizlerinde mutlaka bir Mushaf bulunur. Her Müslüman Türk, imansız, Kur'ân'sız olmanın bahtsızlık

olduğunu iyi bilir ve dualarında bu duruma düşmemek için sürekli Allah'a yalvarır.

Eskiden beri Anadolu'da hemen her evin yahut her işyerinin duvarını, Besmele, "Mülk Allah'ındır.", "Allah'ın dediği olur.", "Rızık Allah'ındır.", Allah dilerse olur.", "Allah mübârek etsin." Allah, Muhammed... gibi bir dinî cümle yazılı hat tabloları süsler. Bunlardan birini evde yahut işyerinde bulundurmak, âdetâ o evi yahut iş yerinin olmazsa olmazıdır. Her Osmanlı Türkünün evinde Peygamberimiz'in ismi ve güzellikleri yazılı bir levha olan Hilye-i Şerîfe asılı olur ve bu levhadaki bilgiler sık sık okunarak Peygamber özlemi tazelenir. Bunun yanında atasözlerimiz, deyimlerimiz, dualarımız, türkülerimiz, bilmecelerimiz

bile İslâm motifleriyle bezenmiş, nakış nakış işlenmiştir. Kısaca edebiyatımız, sanatımızın hemen her alanında dinî motiflere rastlamak mümkündür. Sözelimi mîmârî yapılarımızın süslenmesinde âyet ve hadisler çok önemli yer tutar. Dinî motifler yalnızca camilerle sınırlı kalmamış, camiler yanında evler, hanlar, türbeler, çeşmeler, âlet ve edevatlar da aynı şekilde bundan nasibini almıştır. Ve yazılan her yazı, yazıldığı yerle, o yerin konum ve önemiyle bağlantılı bir biçimde en güzel şekilde özenle yazılmıştır. Bu şekilde hem mîmârî eserler süslenmiş, hem de hat ustaları yerli yerince

ibareleri yazarak dinî bilinç düzeylerini ve güzel yazı yazma mahâretlerini ortaya koymuşlardır.

Kısaca söylemek gerekirse, kültürümüzün temellerinden biri Kur'ân-ı Kerim'dir. Kur'ân, millet olarak bizim taşımız-toprağımız, ekmeğimiz-aşımız, huyumuz-suyumuz, yolumuz-yöntemimiz ve her şeyimiz olmuştur. Beşikten mezar taşına kadar her şeyde, hayatın her alanında onun izlerini görmek yahut başkalarına göstermek istemişiz sürekli. Bunun için de ondan bir şeyleri, uygun düşen her şeye yazmak-kazımak ihtiyacı duymuşuz. Bu, biraz da bütün bu alanlarda ona göre yaşama ve yapıp ettiğimiz hemen her şeyi ona dayandırma, onda mesnedini bulma arzusundan kaynaklanmıştır. Kamu hizmetlerinde önemli görevlere başlarken yemin etme söz konusu olduğunda bayrak ve silah yanında Mushaf da en başta yer almıştır. Bir deyimimizde kendisini bulduğu gibi, yapıp ettiğimiz her şeyin Kitap'tan yerini bulmak, Kitabına uydurmak istemişiz hep. İpe sapa gelmez işler yapanlar için 'kitapsız' tabirini kullanır olmuşuz. Şairin dediği gibi Allah'ın Kitabı bizim her şeyimiz olmuştur; *"Hasta olsam, ilâcım, çorbam, sütüm o Kitap/ Suda mantarım, gökte paraşütüm o Kitap."*³

Gerçekten de bu milletin dualarını o Kitabın duâ örnekleri süslemiş, bu insanlar hastalıkları için bir taraftan tedavi olurken, bir yandan da o Kitabın şifa âyetlerinde devâ aramıştır. Evet bu, hep böyle olmuş ve böyle olmaya da devam edecektir. Çünkü bu millet, Kitaplı olmaktan bir zarar görmemiştir. Bu yüzden dilimizde 'Kitapsızlık' olumsuz anlam ifade etmektedir. Kitaplı olmak ve bunun Kur'ân gibi bir kitapla olması, bu millet için önemli bir ayrıcalık ve üstünlük sebebidir.

Dipnot

- *Prof. Dr. Ali AKPINAR, Necmettin Erbakan Üniversitesi.
1.61/Saf, 13
2.48/Fetih, 1
3.Necip Fazıl Kısakürek, Çile, s, 364.

Osman Hulûsi Efendi'nin Tasavvufî Tecrübesinde Vuslatın Yeri

“Gerek Allah ile gerekse Hak dostlarıyla vuslat bedel gerektirmektedir. Vuslat ne kolay lokma ne de rahatlıkla erişilebilecek bir meydana. Vuslat tadını tatmak için lâıyk olmak, kabul edilebilmek, davet alabilmek ve kavuşmayı sağlayacak bir yaşam kalitesine ermek gerekmektedir.”

Osman Hulûsi Efendi'nin tasavvuf anlayışının merkezini vuslat arzusu oluşturmaktadır. Onun seyr u sülûk eğitiminde merasim, şekil, sûret ve gösterişe yer yoktur. Yaraları sarmak, sıkıntıları gidermek, gönüllere ferahlık vermek, problemleri çözmek ve müntesiplerini kemâle erdirmek onun en temel gayesidir. Zor zamanda gerçekleştirdiği tasavvufî faaliyetlerinde gerek bireysel gerekse toplumsal boyutta müntesiplerinin Hak Teâlâ ile ünsiyet kurmalarını hedeflemektedir. Kendisinin yaşadığı o içsel gelişimi sevdikleriyle birlikte yaşamayı, elde ettiği vuslat tadını sevdiklerinin de yaşamasını arzulamaktadır. Dermânı olmayan umutsuz hastalıklara yegâne dermânın vuslat merhemi olduğunu düşünmektedir.¹ Dünyanın âlâyişine, eşyanın görüntüsüne, gelip geçici heveslerin albenisine aldanmadan sonsuzluk yolculuğuna hazırlanmaya, âhireti mâmûr kılmanın çabasına, Allah'a yakınlaşmanın şevkine kendini kaptırmaktadır. Hakk'ın sevgisini kazanacak bir liyâkate ermenin, Hakk'a gereğince kul olmanın şevkine ermenin ve Müslümanlık kalitesini ortaya koymanın kişiye hayat bahşedeceğini, kişiyi mânevî hastalıklarından kurtaracağını, ölü gönlünü dirilteceğini, kişiyi huzura erdireceğini ayrılık ateşini söndürüp vuslatın esenliğine erdireceğini belirtmektedir. Osman Hulûsi Efendi peygamberlerin, âlimlerin, mürşid-i kâmillerin yegâne hasletinin muhataplarının Allah ile vuslata erdirmek olduğunu belirtmektedir. Şeyhi İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi ile olan yakınlığı ona huzur sağlamakta, onunla birliktelik kendisinde kulluk kalitesini artırmakta, ondan aldığı neşve kendisini mânevî huzura erdirmektedir. Kendisine Allah'ı hatırlatan, kendisinde Allah aşkını peydâ kılan, kendisini ahlâk-ı hamîdeye sevk eden ve Allah yolunun yolcusu kılan İhramcızâde'ye hayranlığını, sohbetlerine iştîyâkını ve ona kavuşma iştîyâkını şu şekilde beyân kılmaktadır:

*Câna cân katdın efendim lutf u ihsân eyledin
Mürde olmuş gönlümü lutfunla şâdân eyledin*

“Osman Hulûsi Efendi peygamberlerin, âlimlerin, mürşid-i kâmillerin yegâne hasletinin muhataplarının Allah ile vuslata erdirmek olduğunu belirtmektedir.

...

Ey güzeller serveri açdın nikâb-ı hüsnünü

Bu Hulûsî kemteri lutfuna şâyân eyledin.²

Gerek Allah ile gerekse Hak dostlarıyla vuslat bedel gerektirmektedir. Vuslat ne kolay lokma ne de rahatlıkla erişilebilecek bir meydandır. Vuslat tadını tatmak için lâıyk olmak, kabul edilebilmek, davet alabilmek ve kavuşmayı sağlayacak bir yaşam kalitesine ermek gerekmektedir. Sahip olduğumuz en değerli sermayemiz olarak candan bile geçmek gerekmektedir.

*Suvar bu teşne cânı sevdiğim la'lin şarâbından
Harâb oldum bu hûn-âb-ı ciğer bağırın
kebâbından*

...

*Senin pervâne-i şem'-i cemâlin olmak ister cân
Ümîdin kesme vakt-i ilticâda feth-i bâbından*

*Hulûsî hastanın cânına vaslın etmese dermân
Ana hicrin eşedir belki tamunun azâbından.³*

Şiirinde beyân ettiği üzere Hulûsi Efendi ilâhî güzelliklere o kadar sevdalıdır ki, gerek Hakk'ın güzelliğine gerekse Hak dostlarının kıymetine pervâne kesildiğini belirtmektedir. İlâhî güzellik mumunun etrafında pervâne gibi dönüp orada kendini yakıp mahvetmek istemektedir. İlâhî güzelliğin uğrunda kendi canını fedâ edecek bir pervâneye dönüşmektedir. Duâ vakti belirlediğinde mânevî fetih kapılarını ve kavuşmayı kendisine açacağından ümidini aslâ kesmemektedir. Ebedî huzura ermek için sevgililer sevgilisi Hak Teâlâ'nın uğrunda canı

fedâ kılmamız gerekmektedir. Sonsuzluk iksirini elde edebilmek için dünyadan da dünyalık heveslerden de geçmemiz, canımızı Hakk'a içtenlikle teslim etmemiz gerekmektedir. Tasavvuf ikliminde hakîkî değer Hakk'a yakınlık ile ölçülür. Kemâl sıfatlarla ziynetlenen canlar Hakk'a yakın konuma gelmiştir. Kurbiyet kesbedebilmek için bir mürşid-i kâmilin terbiyesinden geçmek gerekmektedir. Bu yolda çekilen sıkıntılar ve sabredilen dertler âşığı kemâle erdirmekte ve ona mânevî hazinelerin kapılarını açmaktadır.

Hakk'a âşık kulların yolculuklarında hedef "semt-i yâr"dir. Hak dostları zikir meclislerinde "dost yüzünü" seyrân etmenin derdindedirler. Zâkirlerin zikirlerindeki devrânı her dâim tecellînin zuhûruna adres hâline gelmeyi hedeflemektedir. Hak katına yükselebilmek kulun gayretinden çok Allah'ın kuluna olan

sevgisiyle gerçekleşir. Biz Allah'ı sevdiğimiz için değil, Allah bizi sevdiği için bizde birtakım mânevî değişim ve gelişimler gerçekleşecektir.⁴ Allah bizleri dost edinince bizler işte ancak o zaman o ilâhî tecellîleri temâşâ etmiş olacağız. Hakikat yolunun yolcusu olan dervişler kervanının hedefledikleri menzile ulaşmakta nasıl karar kıldıklarını Hulûsî Efendi şu şekilde beyân kılmaktadır:

*Sûfî bizim bu râhımız
Semt-i yâra doğru gider
Arşa çıkan bu âhımız
Semt-i yâra doğru gider
...*

*Hulûsî pâkdir özümüz
Yolunda hâkdir yüzümüz
Duyar ise her sözümüz
Semt-i yâra doğru gider.⁵*

Gönlünü vuslata erdirmenin derdinde olan âşık canını cânânına kavuşturunca, vuslat beklentisine kavuşunca dikenlerden şikâyeti bırakıp güllerin sevdasına bürünür, Mevlâ'nın kahrını da lütfunu da bir görmeye başlar.⁶ Sonunda şöyle seslenir:

*Ey dil yürü zâr eyle kim zârın nice bir zâr ola
Aç gözünü dîdârî gör bu uykudan bîdâr ola*

...
*Hasretle eyledim melâl gör hâlim ey sâhip-
kemâl*

Hulûsî'ye göster cemâl şevk ile bî-karâr ola.⁷

Hulûsî Efendiye göre vuslatın lezzeti ancak firkat acısı ile bilinebilir. Firkatin sıkıntısını yaşayanlar vuslata ermenin hayali ile yanıp kavruldukları, vuslat gerçeğinin hâsıl olacağını bildikleri için kararlı bir duruş sergiler, hedeflerine ulaşmanın azmi ile donanıma ermeye çalışırlar.⁸ "Sâkî" diye hitâp ettiği müşidinin kendisine inâyet edip müjde verdiğini ve güzelliğinin yansımaları olan aşk şarabından bahsettiğini şu şekilde dile getirmektedir:

*Göz göz olan bu sîne mir'ât-ı hüsnün olmuş
Yüz gösteren boyuna âyât-ı hüsnün olmuş⁹*

...
*Sana vuslat yolunun rehberi aşkın yârın
Ana yâr ol da ko ağıârını yârdan seçegel*

"Ağıarı/başkalarını bırak, sana vuslat yolunda rehberlik edecek yârî seç ona yâr ol."

Varlıktan geçip nefsinin terk eden sûfî artık gerçek sevgilinin makamına fenâ yurduna ermelidir.

Vuslat sözlüklerde "kavuşma, ulaşma, erişme" demektir. Tasavvufta gâib olan Hakk'a kavuşma anlamında kullanılır. Mânêvî bir hâl olan vuslat, rûhen Hak'la bir olmayı ve kendinden geçmeyi de ifade eder. Vuslat artık hakîkî sevgiliye kavuşma ânıdır. Bu ise ancak Allah'tan gayri her şey anlamına gelen mâsivâdan geçmekle olur. Beyitte 'ağıâr' ifadesi mâsivâyı temsil etmektedir. Yani gerçek sevgilinin gayrisinde

olan her şeydir. Dünyaya ait bütün güzellikler ve nefsin bütün istekleri ağıârdan sayılır. Âşıklar, ağıârı aradan çıkarıp gönüllerini Hakk'ın aşkıyla doldurdukları zaman vuslata erebilirler.¹⁰

Fenâ fillah makamına erişen âşık, artık her şeyinden vazgeçmiştir. Tecrîd-i hitâbî sanatına başvuran Hulûsî Efendi kendine seslenip dünyada elde ettiği her şeyi güneş yüzlü sevgilinin ayağına saçmasını istemektedir. Ağıârdan kaçıp mâsivâdan sıyrıldıkça gerçek varlığa erişebileceğini belirtmektedir. Sevgiliyi "Güneş" ile sembolize eden Hulûsî Efendi, vuslata erişme vaktini her şeyimizi sevgilinin yoluna fedâ etme ânı olarak nitelemektedir.¹¹ Vuslata ermenin şevkini sonunda şu şekilde beyan kılmaktadır:

*Dest-i sâkîden alıp sâfî şarâbı içegel
Sûret-i hâle nazar eyleme sûfî içegel*

...
*Ey Hulûsî ne ki var nakd-i hayâtın varın
O güneş yüzlü nigârın ayağına saçagel.¹²*

Dipnot

- * Prof. Dr. Kadir ÖZKÖSE, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
1. Mehmet Akkuş, "Vuslat, Derde Dermandır", Kültür - Edebiyat ve Araştırma Dergisi Somuncubaba, Yıl: 13, Sayı: 75, Ocak 2007, s. 18-19.
 2. Es-Seyyid Osman Hulûsî Daredevî, Dîvân-ı Hulûsî-i Dârendevî, haz. Mehmet Akkuş & Ali Yılmaz, Nasihat Yayınları, 4. Baskı, İstanbul 2013, s. 162.
 3. Daredevî, Dîvân, s. 228-229.
 4. Mustafa Özçelik, "Uzun İnce Bir Yol'da Yürümek II", Kültür - Edebiyat ve Araştırma Dergisi Somuncubaba, Yıl: 17, Sayı: 105, Temmuz 2009, s. 41-42.
 5. Daredevî, Dîvân, s. 90-91.
 6. Abdülmecit İslamoğlu, "Dost Bahçesinin Bülbülü Olmak", Kültür - Edebiyat ve Araştırma Dergisi Somuncubaba, Yıl: 18, Sayı: 138, Nisan 2012, s. 13.
 7. Daredevî, Dîvân, s. 6.
 8. Hüseyin Alpsoy, "Gönül Ayinesi", Kültür - Edebiyat ve Araştırma Dergisi Somuncubaba, Yıl: 19, Sayı: 149, Mart 2013, s. 12.
 9. Daredevî, Dîvân, s. 118-119.
 10. Hüseyin Alpsoy, "Göçmeden Önce Göçegel", Kültür - Edebiyat ve Araştırma Dergisi Somuncubaba, Yıl: 19, Sayı: 151, Mayıs 2013, s. 13.
 11. Alpsoy, "Göçmeden Önce Göçegel", Somuncubaba, Sayı: 151, s. 13.
 12. Daredevî, Dîvân, s. 170.

Gazze’de Yaşanan İnsanlık Dışı Saldırıları

“İsrail mallarını boykot etmek, İsrail patentli ürünleri kullanmamak, dünya genelinde Müslümanların birlik ve beraberliğini pekiştirmek, hakkı savunmak ve Filistin davasına destek olmak, Müslümanların asli görevlerindedir.”

İsrail güçleri, uzun yıllardır Filistin’de gerçekleştirdikleri katliamları artık alenen ve dünyanın gözleri önünde sürdürmeye devam etmektedir. Filistinlilere tahammül edemeyen İsrail, aslında hedefinde tüm Müslümanları yok etmeyi amaçlamıştır. Bu saldırılar sonucunda Gazze’deki savunmasız kadınlar, çocuklar, yaşlılar, hamile kadınlar ve sivil halk büyük acılar yaşamaktadır. İsrail’in hedef aldığı hastaneler, mabetler, okullar, pazarlar ve sivil kuruluşlar, savaşlarda bile dokunulmayan alanlar olmuştur. Filistinlilerden yaklaşık 35.000 kişi şehit olmuş, Gazze’deki evleri ve yaşam alanları tahrip edilmiştir. Gazze’de yaşanan bu insanlık dışı saldırılar sonucunda su şebekeleri kesilmiş, halk susuz bırakılmış, temel ihtiyaçlar karşılanamaz hâle gelmiştir. İnsanî yardım kuruluşlarına müşade edilmemiş ve bölge dünyadan soyutlanmıştır. Gazze’deki insanlar açlıkla, susuzlukla ve yıkımla karşı karşıya kalmıştır. Bu trajedide ölen masûm insanlar, yıkılan hayatlar ve çaresizlik, bölgede tam bir felâketi gözler önüne sermektedir.

Müslümanların Önemli Görevleri

Mescid-i Aksâ, tarih boyunca Müslümanlar için kutsal bir mekân olmuş ve Filistin toprakları, İslâm’ın hüküm sürdüğü bir coğrafya olarak kabul edilmiştir. Filistin’in özgürlüğüne kavuşması umuduyla, Müslümanlar arasında bir dayanışma ve mücâdele rûhu yeşermiştir. Siyasîlerden beklediğimiz müdâhaleyi ümitle umarken, her bir Müslümanın şahsî sorumluluğu olan bu konuda somut adımlar atması gerekmektedir. İsrail mallarını boykot etmek, İsrail patentli ürünleri kullanmamak, dünya genelinde Müslümanların birlik ve beraberliğini pekiştirmek, hakkı savunmak ve Filistin dâvâsına destek olmak, Müslümanların aslî görevlerindendir.

*Hazret-i Âdem’den beri bildik “küfür tek millettir”
İşi gücü para puldur maddiyattır ve zillettir
Filistin’in kurtuluşu Hak’tan lütfu inayettir
Zafer Allah’tan gelecek Kudüs bizi çağırıyor*

“ABD ve Avrupa devletlerinin İsrail’e destek vermesi, BM’in sessiz kalması ve yerli işbirlikçilerin Filistin halkına karşı tutumu, zorlu bir mücâdeleyi işaret etse de, Müslümanlar çaresiz değildir. Her bir Müslüman, Allah’ın yardımcısı ve destekçisi olduğuna inanmalıdır.”

ABD ve Avrupa devletlerinin İsrail’e destek vermesi, BM’in sessiz kalması ve yerli işbirlikçilerin Filistin halkına karşı tutumu, zorlu bir mücâdeleyi işaret etse de, Müslümanlar çaresiz değildir. Her bir Müslüman, Allah’ın yardımcısı ve destekçisi olduğuna inanmalıdır. Filistinli kardeşlerimize sahip çıkmak, onların onurunu korumak, gençlerine umut olmak, Filistinli çocukları yaşatmak, dünya Müslümanlarına düşen temel görevlerdendir. Zafer, Allah’ın yardımıyla gerçekleşecektir. Necip milletimiz ilk günden itibaren çok önemli adımlar atmış, devlet ve millet olarak Filistinli Müslümanların yanında

olduğumuzu her platformda açıkça beyan etmiş, konuyla yakinen ilgilenmiştir. Devletimiz siyasal ve insanî görüşmelere devam etmektedir. Sağlıkta ve sosyal alanda fevkalâde gelişmeler yaşanmaktadır.

ABD'nin ve diğer güçlerin zulmü karşısında Filistinli kardeşlerimiz için gözyaşı dökülerek yapılan duâlarla; sabahın aydınlığına olan inançla, bu zor zamanları aşacaklarına olan inançlarıyla birleşmek zamanı gelmiştir. Küfür ve zulüm her ne kadar karanlık bir tablo çizse de, Müslümanlar birlik olmalı, bu zorlu mücâdeleyi birlikte başarmalıdır. Zaferin Allah'a âit olduğunu

ve zalimlere fırsat verilmeyeceğini unutmamak gereklidir. Filistin için gözyaşlarının sona ereceği gün yakındır. Ümmet olmanın en mühim şartı kalplerin muhabbetle birbirine rabitasıdır. Zoru görünce birliği kaybetmek Müslüman'a yakışmaz. Biz bir olduğumuz müddetçe bu kal'a düşmez...

Mütefekkir Cemil Meriç'in şu tarihî tespitleriyle yazımızı taçlandıralım: "Kudüs hülyasına tutulan baronları, İslâm'ın kılıcı hacamat edip şatolarına gönderir."

Dipnot: *Doç. Dr. Oğuzhan AYDIN, Gazi Üniversitesi.

Saçıldı Misk ü Amber

Ey bizleri var eden!
Kul Sen'in, kurban Sen'in.
Resûl'üne yâr eden,
Gül Sen'in, gülşen Sen'in.

Ümidimiz batmasın,
Hüsran ile bitmesin,
Sahralarda yitmesin,
Çöl Sen'in, umman Sen'in.

Gafletten uyanmışız,
Kapına dayanmışız,
Ocağında yanmışız,
Kül Sen'in, külhan Sen'in.

Duyduk kutlu çağrıyı,
Uzak eyle uğruyu,
Göster bize doğruyu,
Dil Sen'in, ferman Sen'in.

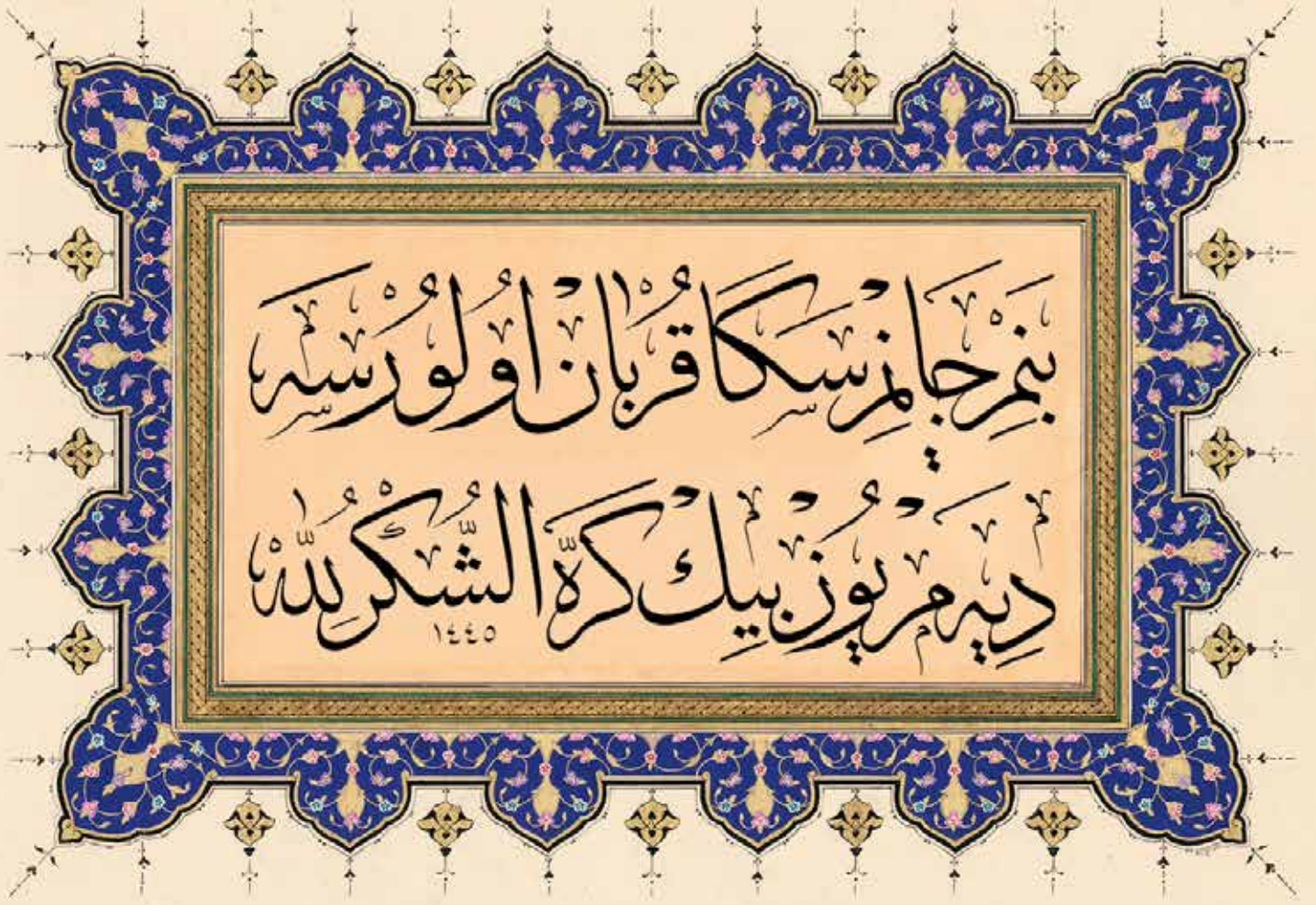
Söner hayat çırası,
Gelir hesap sırası,
Ümit-korku arası
Yol Sen'in, kervan Sen'in.

Ecel geldiği zaman,
Kulların der: El'aman!
N'olur olmasın talan,
Bal Sen'in, kovan Sen'in.

Yükselince âhımız,
Savrulur günahımız.
Ey Yüce Allah'ımız,
Yel Sen'in, harman Sen'in.

Gelince son Peygamber,
Saçıldı misk ü amber.
Tüm çiçekler seferber,
Dal Sen'in, devran Sen'in.

Bestami YAZGAN

Can Sermâyesini Fedâ Edenler

Benim canım sana kurbân olursa
Diyem yüzbin kerre eş-şükrü li'llâh
Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi (k.s.)

Allah'a yakın olabilmek için iyilik yolunda yürümek, iyiliğe gönül vermek, gerekirse can vermek gerekir. Sahâbe-i kirâm bütün hayatını, malını, canını Allah'ın dinine ve Rasûlullah'ın emri üzere fedâ ederek bizlere örnek olmuşlardır. Onun için de iyilik erleri olarak, asr-ı saâdet denilen kutlu zaman diliminde Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.)'e yakın olmuş, kurbıyyet kazanmışlardır.

Kurban; fedakârlıktır. Yardımlaşma ve dayanışma ruhunun olgunluk anahtarıdır. Allahu Teâlâ'nın emretmiş olduğu bir ibâdetdir. Elbette ki sayısız hikmetleri vardır. Allah'ın adını anarak bize verilen hayvanların kesilmesi, teslimiyettir, samîmîyettir. Hakk'a yakınlaşmadır, manevî kurbıyyettir... Hakîkî kulluğu hatırlamak, gerçek mânâda Yüce Rabb'imize kulluğumuzu yerine getirmektir.

Can Sermâyesini Fedâ Edenler

Tasavvuf edebiyatında, âşîğın elindeki tek sermâyesi candır. Canını, sevdiği uğruna fedâ edenler, sadâkat göstermiş olurlar. Dîvân-ı Hulûsî-i Dârendevî'deki bir beyitte Hulûsî Efendi şöyle buyurur:

*Gönlüm sana hayrânedir dîdelerim giryânedir
Bu can dahi kurbânedir ey yâr-ı sâdik yâr yâr*

Kurban; paylaşmanın, yakınlaşmanın, mü'minlerin birbirinin hâinden haberdâr olmanın kapılarını aralar.

Yüce kitabımız Kur'ân-ı Kerim'de: *"Kurbanlık büyük baş hayvanları da sizin için Allah'ın dininin nişânelerinden kıldık. Sizin için onlarda hayır vardır. Onlar saf saf sıralanmış dururken (kurban edeceğinizde) üzerlerine Allah'ın adını anın..."* diye emredilmektedir.¹

Osman Hulûsî Efendi Şeyh Hâmid-i Veli Minberinden Hutbeler aldı eserindeki bir hutbelerinde şöyle buyururlar:

"Kurban, insanı Allah'a yakınlaştıran, Allah'a

"Kurbanda ihlâs ve takvâ aranır. Hac Sûresi'nin 37. âyetine göre kurbanda, bizi Allah'ın rızâsına ulaştıracak şey etleri ve akıtılan kanları değil, mâneviyâtımızdan doğan kalplerimizi Allah'ın emrine uymaya ve O'na tazime ihlâs ile yakınlaşmaya dâvet eden takvâmızdır."

yakınlaşmaya vesîle olan şeydir. Kurbanda ihlâs ve takvâ aranır. Hac Sûresi'nin 37. âyetine göre kurbanda, bizi Allah'ın rızâsına ulaştıracak şey etleri ve akıtılan kanları değil, mâneviyâtımızdan doğan kalplerimizi Allah'ın emrine uymaya ve O'na tazime ihlâs ile yakınlaşmaya dâvet eden takvâmızdır.

İnsan kurban kesmekle, Allah'a ve Allah'ın emirlerine karşı olan teslîmiyetini, itâat ve inkiyâdını, îcâbında her fedâkarlığa âmâde bulunduğunu göstermiş olur. Fedâkarlık, maldan başlar. Hz. İbrahim (a.s.)'in kurban hâdisesinde olduğu gibi Allah yolunda canı seve seve fedâ etmeyi göze almakta nihâyet bulur. Peygamberler hep böyle olurlar. Allah'a

“Cenâb-ı Hak, ihsân buyurduğu şu kadar nimetler karşılığında kullarından canlarını, evlâtlarını istemiyor, nâil olduğu nimetlerin pek az bir miktarını kendi rızâsı için fedâ etmesini emrediyor.”

bağlılıklarını, teslîmiyetlerini en ağır şartlar altında bile isbât ederler. Hazret-i İbrahim (a.s.), Allah rızâsı için kurban kesmekte devam etmiş bir peygamberdir. Rasûl-i Ekrem Efendimiz bunu, “Kurbanınızı kesiniz, kurban kesmek babanız İbrahim’in sünnetidir.”² meâlindeki hadîs-i şerifleriyle haber vermişlerdir. Kurban, Rasûl-i Ekrem Efendimiz'e, Kevser Sûresi'nde emredilmiştir. Bu sûrede buyuruluyor ki: “Hiç şüphesiz biz sana atıyye ve ihsân olarak Kevser'i verdik, öyle ise sen de Rabb'in için namaz kıl ve kurban kes. Nesli, adı sanı kesilecek olan sen değil, asıl sana buğz eden, kin tutanın kendisidir.”³

“Cömert Kişi Allah'a Yakındır”

Zengin olan Müslümanlar bu ibâdet vesîlesiyle, malını Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak sûretiyle yalnızca rızâ-i Bâri için verir. Vicdânen, ihtiyaçlı bir Müslüman yardımda bulunmanın zevkiyle mesrûr olur. Cimrilik hastalığından kurtulur. Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurur: “Cömert kişi, Allah'a yakın, cennete yakın, insanlara yakın ve cehennem ateşinden uzaktır. Hasis insan, Allah'tan uzak, cennetten uzak ve cehennem ateşine yakındır. Cömert câhil, ibâdet eden cimriden Allah'a daha sevimlidir.”⁴

Sevdiği uğruna canını veren âşik; vuslata kavuştuğu gibi, kurbanını Rabb'inin rızâsı için kesen bu vecibeyi yerine getiren mü'min de mutlu olur.

*Benim canım sana kurbân olursa
Diyem yüzbin kerre eş-şükürü li'llâh*

Sevgili için bin canı olsa kurban etmeyi göze alan gerçek sâdıklar, Allah'ın rahmet ve iyilik kapısına sırt çevirmezler. Bir dörtlükte şöyle buyrulur:

*Gördüm yüzünü hayrânın oldum
Yandım oduna sûzânın oldum*

*Bin can ile hem kurbânın oldum
Yüz dönmek olmaz yarım kapından*

Malını, kurbanını, Allah için fedâ edemeyenler, aşk meydanında, muhabbet pazarında can sermâyesini de sevdiklerine veremezler.

Kurban, kulların şükran ifâdesidir. Fakirler de karamsarlıktan kurtulur, kendine Allah'ın bayram gününde bir ikrâmı olarak kabul eder, Rabb'ine şükreder, hayır sahibine teşekkür eder, duâ eder...

Bayramlar neşe, sevinç, birlik ve beraberlik günleridir. Bayramlar paylaşma, yardımlaşma ve kardeşlik günleridir. Canını fedâ edenlerin hâlini tasvir eden bir beyit daha:

*Îd-ı vaslını bulan canını etmiş fedâ
Mansûr gibi yoluna hep kurbâna gelmişler*

Peygamberimiz'in, “İmkânı olup da kurban kesmeyen bizim namazgâhımıza yaklaşmasın.”⁵ hadîs-i şerifi kulaklarımıza küpe olmalıdır. İnanan insan elindeki nimetin, imkânın şükranesi olarak Yüce Yaratıcı'ya karşı vazifesini en güzel bir şekilde yerine getirmelidir.

Rasûllullah Efendimiz (s.a.v.), “Hiçbir kul, kurban günü, Allah indinde kan akıtmaktan daha sevimli bir iş yapamaz. Zira kesilen hayvan, kıyâmet günü boynuzlarıyla, kıllarıyla, tırnaklarıyla gelecektir. Hayvanın kanı yere düşmezden önce Allah indinde yüce bir mevkie ulaşır. Öyle ise, onu gönül hoşluğu ile ifâ edin.”⁶ buyurmaktadır.

Kurban kesmenin sevabını soran sahâbeye, Peygamber Efendimiz, "Kurbanın her bir kılı için bir sevap vardır."⁷ buyurmuşlardır.

Kurban Teslimiyettir

Dîvân-ı Hulûsî'deki bir beyitte; Hz. İbrahim'in, oğlu Hz. İsmail'in kurban edilmesi emrine göstermiş olduğu teslimiyete binâen Hak katından kurban gönderildiğini anlatan Kur'ân'daki kıssa konu edilerek şöyle buyrulur:

*Bir yerde karârın yok iken nice durursun
Ferzend-i Halîl-veş sana kurbân mı erişdi*

Cenâb-ı Hak, ihsân buyurduğu şu kadar nimet karşılığında kullarından canlarını, evlâtlarını istemiyor, nâil olduğu nimetlerin pek az bir miktarını kendi rızası için fedâ etmesini emrediyor. Acaba bu kadar fedâkârlıkta bulunmayan insanlardan kendi canlarını fedâ etmeleri istenilse idi o zaman ne yaparlardı. Nitekim Hz. İbrahim (a.s.) böyle bir emir karşısında teslimiyet gösterince ona bir kurban ihsân buyurulmuştu.

Bayram; sevenin sevdiğine kavuştuğu andır. Bayram, fakirin kimsesizin sevindiği zamandır. İyilik için adım atan gönüllerin her güzel günü bir bayramdır. Dünyanın neresinde olursa olsun ihtiyaç sahibi insanlara el uzatmayı, iyilik yolunda hizmet etmeyi ibâdet olarak kabul eden, omuzlarında her zaman manevî yük olduğunu hisseden samîmî, sadâkatli, cömert ve fedâkâr bahtiyarlar için iyilik gönüllerin kurbiyyeti/yakınlaşması manevî bir bayramdır...

İyilik penceresinden bakınca kurban; kişiye, gerektiğinde malını ve canını Allah yolunda fedâ edebilme bilincini ve servetini başkalarıyla paylaşabilme ahlâkını kazandırır; onu cimrilik hastalığından, dünya malına aşırı derecede tutkunluktan kurtarır. Zengin ve fakirlerin birbirleriyle kaynaşmalarına ve bayram boyunca fakir ve yetimlerin sevinmelerine vesile olur. Kardeşlik, yardımlaşma ve

dayanışma rûhunu canlı tutup, sosyal adâletin gerçekleşmesine katkı sağlar. Ayrıca dünyanın değişik bölgelerinden dilleri, renkleri ve ırkları farklı olan milyonlarca Müslüman'ın hacetmek niyetiyle bir araya gelerek hac ibâdetini bu günlerde yapıyor olmaları da Kurban ve Kurban Bayramı'na farklı bir anlam ve mânâ yükler.

Dipnot

- 1.22/Hac, 36.
- 2.İbn-i Mâce, Edâhî, 3; Ahmed b. Hanbel, 4/3
- 3.108/Kevser, 1-3.
- 4.Tirmizî, "Birr", 40.
- 5.İbn Mâce, Edâhî, 2; Ahmed b. Hanbel, II/321; Hâkim, II/422.
- 6.Tirmizî, Edâhî 1, (1493); İbn Mâce, Edâhî 3, (3126).
- 7.Tirmizî Edâhî; İ. Mâce, Edâhî 1; Müsned, 4/368.

Süleymanlar Kapında Karıncadır

“Peygamber Efendimiz ümmetinin hâmisî olacaktır. Onun eteğine yapışan, onun yolunda giden kurtulacaktır. Şair de bunu ifade için; ben senin eteğine tutunuyorum; sen de istersen bana sahip çıkarsın, istemezsen çıkmazsın. Kul, günah işlemekle bilinir; Sen ise affetmekle meşhûrsun. Bu yüzden ümitliyim, diyor.”

Yahyâ Kemâl'in;

Çok insan anlayamaz eski mûsîkîmizden

Ve ondan anlamayan bir şey anlamaz bizden diye bahsettiği "mûsîkîsinde bir taraftan din, bir taraftan bütün hayat akan" bu "öz mûsîkîmizin pîri" diyerek methettiği Itrî, büyük bir Türk bestekâridir. Mevlânâ'nın Peygamber Efendimiz vasfında söylediği na'tini Rast makamında bestelemiş, bugün bile bu Farsça na't, Mevlevî âyinlerinde söylenmektedir. Öte yandan Kurban Bayramı Tekbiri (Allâhü ekber, Allâhü ekber, lâ ilâhe illallâhü Allâhü ekber, Allâhü ekber velî'llâhi'l-hamd) sadece Türkiye'de değil bütün Müslüman ülkelerde meşhûr olmuştur. Kezâ, Salât-i Ümmîye (Allâhümme sallî alâ seyyidinâ...) de onun meşhûr bestelerindendir.

Na'tinde Hz. Muhammed (s.a.v.)'i, Hz. Mûsâ'nın Allah ile kelâm eylediği Tûr Dağı'na benzetiyor. Allah, Tûr Dağı'na tecellî edince, her taraf göz kamaştıran bir nûrla dolmuştu. Şair, Hz. Muhammed (s.a.v.)'i işte bu Tûr Dağı gibi hayâl ediyor. O, nûrdan yaratıldığı için gölgesi yere düşmeyen bir Tûr Dağı gibidir. Şair benzetmelerine devam ediyor ve Peygamber Efendimiz'in nûrunu daha iyi ifade etmek için bu defa da Güneş'e benzetiyor: "Sen dünyaları kucaklayan, aydınlatan güneşsin; baştan ayağa kadar nûrsun." diyor.

Hz. Muhammed (s.a.v.), hiçbir zaman dünyaya bel bağlamamıştır. Şair de dünyayı bir bahçeye benzeterek Hz. Muhammed (s.a.v.) için; "Dünya bahçesini hiçe sayıp bir kenara atan sensin, çünkü sen yokluk ülkesinin sahibisin." demektedir.

Itrî, Hz. Muhammed (s.a.v.)'in vasıflarını şöyle dile getiriyor: Hakk'a inanmayanlara mâtem tutturur, inananları ise sevindirirsin. Sen on sekiz bin âleme hükmetmeğe memûr edilmiş öyle bir padişahsın ki Süleymanlar senin kapında birer karıncadır.

Yine dil na'tini söyler Muhammed
Dil ü cân mülkünü söyler Muhammed

Ne kâdirim seni medhetmeye ben
Kemâl-i medhi Hak söyler Muhammed

Sen ol sultân-ı kevneynsin ki mahlûk
Senin medhinde âcizler Muhammed

Boşuna hil'at olanı giyipsin
Düşüptür sâve serviler Muhammed

Alır şems ü kamer nûru yüzünden
Sağın "Velleyli yeldâ"lar Muhammed

Kaşındır "Kâbe kavseyni ev-ednâ"
Derinden açılır güller Muhammed

Boyun eğmişdürür çeşmine hayrân
Çemen sahnında sümbüller Muhammed

Lebin la'lî dehânın ma'denîdir
Lisânın vahy-i Hak söyler Muhammed

Şu vaktin kim çıkıp gezdin semâvî
Bulup hazrette rif'atler Muhammed

Kamu ervâh-ı Peygamber hem eflâk
Seni iclâle geldiler Muhammed

Seni şâh-ı âlem kılıp ol anda
Kamusu ümmet oldular Muhammed

Niçin olmayalar ümmet ki Hakk'ın
Rizâsın sende buldular Muhammed

Ne noksan ire câhına kılursun
Niyâzî'ye şefâatler Muhammed

Niyâzî-i Mısrî

Itrî, burada Hz. Süleyman'a telmihte bulunuyor. Hz. Süleyman hem padişah hem de peygamberdi. Allahu Teâlâ, ona birçok mucize vermiştir. Bunlardan biri de hayvanların dilinden anlaması, hayvanlarla konuşmasıydı. Karınca ile münâsebete gelince: Hz. Süleyman, ordusuyla bir sefere giderken bir vadiye ulaştıklarında karınca beyi'nin diğer

karıncalara "Kaçın, Süleyman'ın orduları sizi ezmesin." dediğini işitir. Hz. Süleyman tebessüm eder ve karıncaların beyini yanına çağırır. Karınca beyi, Hz. Süleyman'ın yanına eli boş gitmek istemediği için kendince değerli gördüğü bir çekirge budunu alarak Hz. Süleyman'ı ziyârete gider. Hz. Süleyman duâ eder, but bereketlenir; bütün ordu yarısıyla doyar. Geri kalanını karınca beyi'ne iâde eder ve ondan bir öğüt ister. Karınca da Süleyman Peygamber'e öğütler verir. Hz. Süleyman, karıncaya; "Ben peygamber olduğum hâlde sizi çiğneyeceğimi nasıl düşündün ve arkadaşlarına niçin kaçmalarını söyledin?" deyince karınca da ona; "Karıncalar, senin debdebene dalıp da tespihlerini unuturlar diye söyledim." cevabını verir.

El benim dâmen senin ey Rahmete'n-li'l-âlemîn

Şöhretim isyân benim sen afv ile meşhûrsun

(Ey âlemlere rahmet olarak gönderilmiş Rasûl, el benim (eteğini tutmak benden), etek senin (eteğini elimden çekip çekmemek senden). Bu dünyada ben isyân ile şöhret bulmuşum; Sen ise affetmekle meşhûrsun.)

"Etek", himâye etmeyi ifade eder. Peygamber Efendimiz de ümmetinin hâmisi olacaktır. Onun eteğine yapışan, onun yolunda giden kurtulacaktır. Şair de bunu ifade etmek istiyor. Ben senin eteğine tutunuyorum; sen de istersen bana sahip çıkarsın, istemezsen çıkmazsın. Kul, günah işlemekle bilinir; Sen ise affetmekle meşhûrsun. Bu yüzden ümitliyim diyor.

Aşağıdaki beyitte Peygamber Efendimiz'in vasıfları sayılmaya devam edilmiş;

*Pâdişâh-ı evvelîn ü kıblegâh-ı âhîrîn
Evvel ü âhir İmâmü'l-enbiyâ mezkûrsun*

(Âlem yaratıldıktan sonra senden evvel gelenlerin padişahısın. (Kiyâmete kadar) senden sonra geleceklerin de dönüp el kavuşturup duracakları kible sensin. Senin adın dillerde "Peygamberlerin Başı" diye söylenmektedir.)

Burada "Âdem su ile çamur arasında iken ben peygamberdim." ve "Önce benim rûhum yaratıldı." hadis-i şeriflerine telmihte bulunulmuş.

Son beyitte şair; "Yâ Rasûlullah, biliyorum suçum çoktur; ama gene de umuyorum ki, Kiyâmet Gününde, 'Ey İtrî, affedildin, suçun başışlandı diyessin." sözleriyle Hz. Muhammed (s.a.v.)'in şefâatine nâil olma arzusu taşımaktadır.

Yukarıdaki na't Mevlid ve Mi'râciye arasında söylenen, bestelenmiş bir dinî mûsikî olup Mevlid törenlerinde makamla okunmaktadır. Bunun terim anlamı "tevşih"tir.

Darende

Yalan dünyânın cenneti
Sever ve sayar devleti
Övünç kaynağı milleti
Somuncu Baba himmeti
Osman Hulûsi hikmeti
Pırıl pırıldır niyyeti
Gözetir farzı, sünneti
İhmal etmez ibâdeti
Yerli yerinde izzeti
Yaptığı vatan nöbeti
Düşürmez namus, iffeti
Kitap-Sünnet'le ülfeti
Dengeler dünyâ-âhreti
Sevmez terör ve şiddeti
Hâlis Muhammed ümmeti
Birer gül-i Muhammedî
Tohma, tükenmez serveti
Dergi, ilim alâmeti
İbâdet sayar hizmeti
İhlaslıdır ibâdeti
Yardımsaverlik âdeti
Tekke en büyük ziyneti
Yetiştirici sohbeti
Mü'minle dolu mâbedi
Sabır ve şükür, nîmeti
Gâzîlerin memleketi
Arzu eder şahâdeti
Tertemizdir milliyeti
Sapasağlam diyâneti
Hak yolunda cesâreti

Kabul etmez esâreti
Yüksektir mâneviyeti
Battal Gâzî emâneti
Madde-mânâ bereketi
Veren eldir imâreti
Emsalsiz onun kıymeti
Bir ruh muzafferiyeti
Oku, öğren, al ibreti
İhmal etme ziyâreti
Onun dışı, ruh gurbeti
Onunla sağla kurbeti
Mülâyimdir, yok hiddeti
Bir inanç medeniyeti
Bir vakıf medeniyeti
Hatırlatır âhireti
Zevk edinmişler mihneti
Hiç kimseye yok külfeti
Şelâleler, nefâseti
Yeşille mavi nispeti
İnsânî, münasebeti
Âdemoğlu'nun müsbeti
Tasavvuftan fazîleti
Rabb'im vermesin fetreti
Nur gibi parlar sûreti
Has Müslümanca sîreti
Mü'min muzafferiyeti
İrfan, nefsin hezîmeti
Hiç bilmezler eziyeti
Allah dostuna hürmeti
Hâbil'e âidiyeti
Ömür ibâdet müddeti
İyiliklerin hey'eti
İlâhî san'at hücceti
Yalan dünyânın cenneti...

Bekir OĞUZBAŞARAN

Sahip Çıkılması Gereken Bir İbâdet: Kurban

“Ümmet bilinci ile yurdumuz insanlarını kardeş kılan değerler toplumdan soyutlandığında, halkı bir arada tutan tutkal zayıflayacaktır. Sonrasında nelerin olacağını tahmin etmek zor değildir.”

İslâm diniyle özellikle de onun ibâdet boyutuyla ilgili meselelerde konuşacak olanların, bu alanda konuşmayı hak eden ehil zevât olması gerekir. Çünkü din birilerinin düşünmeden, araştırma yapmadan fikir yürütebileceği, “Ben dedim, oldu.” diyebileceği bir alan değildir. Her açıdan mukaddes olduğundan, sonuçları itibâriyle büyük manevî sorumluluk gerektirir. Bu nedenle, gerekli titizliğe sahip olmayan ve de tefsir, hadis ve fıkıh alanında yeterli alt yapısı olmayanların ibâdet dünyamızı ilgilendiren konulardaki söylemleri ve yaklaşımları eksik veya yanlış olmaya her zaman yakındır. Dolayısıyla faydadan ziyâde zarar vermesi daha çok muhtemeldir. Nitekim ülkemizde kendisini Müslüman olarak tanımlayan her kişi, dinimizle ilgili her konuda konuşma yetkisi olduğunu düşünmektedir. Bu açıdan bakıldığında memleketimizde, hiçbir dönemde olmadığı kadar müçtehit vardır. Başka bir ifadeyle söyleyecek olursak, “kendisini müçtehit olarak görenler” her zamankinden fazladır. Ekranların önlenemez câzibesini müçtehit olduğunu düşünenlerin sayısını artırmıştır.

Ekranların çekim alanına giren ve belli kanallara özellikle çıkarılan bu kişilerin en büyük problemi kendilerini her konuda yetkin görmeleridir. Böyle olunca da alt yapısı hazırlanmadan, bir iki kitaba bakmakla oluşturulan ve fikir bile denmeyi hak etmeyen yaklaşımlar ekranlardan insanların beyinlerine boca edilmektedir. Zaten din hususunda sürekli kafası karışmakta olan vatandaşlar da neye inanacaklarını şaşırılmaktadırlar. Bu yüzden artık hocalara da itimatları kalmamış, özellikle ilâhiyatçılara karşı hep şüpheli yaklaşım olmuşlardır.

Arapların deyişiyle, “aykırı şeyler söyle ki meşhur olasın” sözünü haklı çıkarırcasına ekranlara her daim aykırı düşüncelerle çıkan bazı zevatın, söylemlerinin ne tür sonuçlar doğurduğu hususunda nefis muhâsbesi yapıp yapmadıkları elbette meçhûlümüzdür.

“Bir şeyin varlığını tespit etmek için ille de Kur’ân’da bulunmasını şart koşacak olursak, bu din yaşanmaz hâle gelir. Çünkü yüce dinimizin yüzde sekseni hadislere dayanmaktadır. Kur’ân’da bunlarla ilgili bir şey bulamayız.”

Bununla birlikte, söyledikleriyle kafaları allak bullak olan ve böylesi aykırı düşüncelerin karşısındaki “kabulleri” yine aynı ekrandan öğrenme imkânı bulamayan seyircilerin dine karşı sevgilerinin arttığını söylemek mümkün değildir. Var olan değerler zihin dünyalarında bir bir yıkılmakta, insanlar yaslanacak ve kendilerini mutlu edecek kıymetleri bir bir kaybetmenin verdiği acı ve hüznle her şeye artık mesafeli yaklaşmaktadırlar. Çünkü kime inanacağını bilemez duruma gelmektedirler.

Ümmetin “zihin bütünlüğü”nü temelsiz iddialarla karıştıran bu insanlarda görülebilecek en büyük eksiklik, seküler hayatın şekillendirdiği bakış açısı nedeniyle, ümmet bilincinin gerçek anlamda kendilerinde oluşmamış olmasıdır. Bu nedenle de sözlerinin etkilerinden ve kırılğan bir zeminde bulunan İslâm ümmetinin birlikteliğini sağlayan değerlerin zarar gördüğü ve daha fazla ayrılmaya neden olduğu gerçeğini göz ardı etmektedirler. Kanaatimce ümmet bilincinin oluşması için ilâhiyat alanında yazıp çizenlerin en az üç İslâm ülkesinde asgarî birer ay kalması yararlı olacaktır. Farklı coğrafyalardaki mü’minlerle hemhâl olmak, aralarına karışmak, aynı havayı teneffüs etmek ve kısa süreliğine de olsa onlardan biri olmak insanın mü’min kardeşlerine bakışını çok farklılaştırır, ufkunu açar. Böyle olunca da söylem ve eylemlerine daha geniş bir perspektiften bakar, İslâm coğrafyasındaki değerleri korumanın ve bir

bütün olarak hepimizi kardeş yapan dinamikleri muhafaza etmenin ve savunmanın ne kadar önemli olduğunu anlar. Bu da insanı anlamsız konuşmalardan geri tutar.

Ümmet bilinci ve "söylediklerimden Allah katında mesûlüm korkusu" eksik kaldığında, İslâmî değerlerin bir bir budanabildiğini görmekteyiz. Şöyle ki, Müslümanları 1433 yıldır ümmet yapan, birbirine benzeten ve kucaklaştıran kıymetler vardır. Bunlar İslâm ağacının birer parçasıdır. Ancak günümüzde herkes eline bir ağaç budama makası veya testere almış ve güzelim ağacı bir taraflarından budamaya ve kesmeye başlamıştır. Budaya budaya ağaç öyle bir hâle getirilmek istenmektedir ki, neredeyse kendisine faydası olmayacak, gölgesi kalmayacak ve meyve veremeyecek duruma getirilecektir. Her yıl İslâm'ın bir değeri etrafında koparılan fırtınaların götürdüğü sonuç, ağacı ağaç olmaktan çıkaracak boyuttadır. Bunun zararı ise elbette Müslümanlara olmaktadır.

Ülkemizde İslâm'a olan kinini açıktan kusamayan ve bunu ifade etmek için bir takım eleştirileri paravan olarak kullananları anlayabilmekteyiz. Sonuçta dine alenî olarak saldıramadıklarından bazı hususları araç olarak kullanmaktadırlar. Bu insanlar, toplumumuzu bir arada tutan ne kadar değer varsa zayıflatmaya, sonunda da ortadan kaldırmaya çalışmaktadırlar. Böyle bir hedefleri vardır. Bu yüzden eski denilen ancak eskimez kelimelere bile tahammülleri yoktur. Biz bu insanların amaçlarını anlayabilmekteyiz ancak yaptıkları itibarıyla onlarla aynı mevzide konumlanan mü'minlerin durumu bizi üzmektedir. Kardeşlerimizi yanımızda görmek isterken çeşitli gerekçelerle İslâm düşmanlarının cephesinde mevzi almaları ve dine onlarla birlikte yüklenmeleri biz mü'minleri son derece üzmektedir.

Burada sorulması gereken temel bir soru bulunmaktadır: "Değerlerinden

tâviz verenler niçin hep biz oluyoruz?" Sürekli İslâm'ın değerleriyle oynanmakta, müminleri bir arada tutan temel dinamikler örselenmekte ve Müslümanlar birbirlerinden uzaklaştırılmaktadır. Kendisinden tâviz verenler veya tâviz vermesi istenenler nedense hep garip Müslümanlar oluyor. Bu husûsu iyi düşünmemiz gerekmektedir. Kaldı ki, biz İslâm'ı sekülerleştirmeye ve sembolik bir hâle getirmeye çalıştıkça birilerinin bundan memnun olduğu elbette belidir. Ancak sonuçları itibarıyla, böylesi bir gidişle sosyal hayatta hiçbir işlevi kalmayan, kilise içine hapsedilmiş Hıristiyanlık benzeri bir din oluşturulmaya çalışılmakta ve bazılarımız belki farkında olmadan buna katkı sağlamaktadır. Bu nedenle büyük oyunun parçası olmamız gerekmektedir.

Ayrıca ümmet bilinci ile yurdumuz insanlarını kardeş kılan değerler toplumdan soyutlandığında, halkı bir arada tutan tutkal zayıflayacaktır. Sonrasında nelerin olacağını tahmin etmek zor değildir. Güneydoğuda dinin hayattan çekilip alınmasının sonuçlarını hep birlikte görmekteyiz. Bu yüzden halkımızın tamamını mutlu eden değerleri ellerinden almaya hiç kimsenin hakkı yoktur. Bizi biz yapan bu hazineler toplum tarafından bir günde benimsenmedi. Bunları çıkarıp aldığınızda, toplumun bağlarının altına dinamit koymuş olursunuz. Sonrasında insanları birbirlerine bağlayan hiçbir şey kalmaz.

Uygulamalarımızda bir takım yanlışlıklar, çağa uymayan görüntüler varsa bunun çözümü hataları düzeltmektir. İbâdeti ortadan kaldırmak değil. Örneğin kurbanımız. Uygulamada yanlışlıklar varsa bunlar düzeltilebilir. Ancak bu ibâdetin varlığıyla oynamaya kimsenin hakkı yoktur. Şöyle bir şey denemez: "Efendim, kurban etleri özellikle hacda ziyân oluyor. Kurban kesmek yerine fakirlere yardım edilsin." Bu yaklaşım, eksikliğin acısını İslâm'dan çıkarmaktır, bir. İkinci olarak, bu ibâdet Hz. Peygamber (s.a.v.) zamanından beri

yapılmaktadır. Bunu kaldırdığınız zaman yerini başka bir şeyle dolduramazsınız, bir değerimiz kaybolup gider, uç. Böyle bir şeyi yapmaya hiç kimsenin hakkı yoktur, din hiç kimsenin keyfine göre yapılandırılacak bir oyuncak değildir, hem biz kim oluyoruz ki dine şekil vermeye kalkıyoruz, dört. Biz bu dine birilerine şirin görünmek, bizim gibi olmayanlara sempatik gözükme için inanmadık, beş. Altıncı olarak; şu veya bu gibi temelsiz gerekçelerle İslâm'ın temel değerleriyle oynadığımız takdirde, her tarafından tırtıklanmaya başlanacak olan bu din Allah'ın gönderdiği din olmaktan çıkacaktır. Bugün kurban ibâdetinin yerine kendilerince çağdaş ve farklı bir şey ikâme etmeye çalışanlar, yarın bu taleplerini başka ibâdetler için de dile getireceklerdir. Örneğin, "Suudilere bu kadar paramız gidiyor, her hacı dört bin Euro veriyor. Bu parayı Araplara yedireceğimize ülkemizdeki fakirlere dağıtalım." diyenler de çıkabilir. Sonra sıra namaza, ardından oruca ve diğer ibâdetlere gelecektir. Sonuçta bu din o insanların kendi zihin dünyalarında şekillendirdikleri nefislerinin dini olacaktır. Şurası kesin olacaktır ki, bu din Allah'ın

indirdiği din olmaktan çıkacaktır. Bu ise yeni bir sapık mezhebin müjdecisidir!!!

Burada hiç kimse, kurban ibâdetine mezheplerin farklı yaklaştığını dile getirmesin. Sünnet veya vacip demişlermiş. Doğrudur, farklı hüküm vermişlerdir. Ama hiçbiri bunun Peygamber (s.a.v.) uygulaması olduğunu inkâr etmemiştir. Her mezhep bu ibâdeti övmüştür, yapılmasını teşvik etmiştir. Ama zorunluluk açısından farklı yaklaşımlar sergilemişlerdir. Dolayısıyla bu ibâdetin mevcudiyetiyle ilgili olarak en küçük bir şüphe dile getirilmemiştir. Bu iddia modern zamanların ve dinle ilgili derununda problem olanların sorunudur.

Burada acı olan bir husus da, kurban ibâdetinin Şamanizmle bağdaştırılmasıdır. Bu iddia Müslümanlara saygı duymamaktan çok öte bir akide sorununu da gözler önüne sermektedir. Allah kitabında Habil ile Kabil'in kurban takdim etmesinden bahseder. Rabb'imiz Habil'in kurbanını kabul buyurur.¹ Demek ki, Şamanizm âdeti tâ Hz. Âdem ile birlikte başlamıştır!!! Dünyaya Şamanizmi getiren Hz. Âdem'dir!!! Kur'ân'da Saffât Sûresi'nde Hz.

İbrahim'in oğlunu kurban etme rüyasından bahisle Allah'ın ona bir kurban hediye ettiğinden bahsedilir. Öyleyse Hz. İbrahim de bir Şamanizm göstergesi olan bu kurban kesme işine bulaşmıştır!!! Keza Bakara'da geçtiğine göre, Hz. Musa Yahudilerden kurban kesmelerini ister. Onlar da özelliklerini sorarlar. Sonuçta kesilecek hayvanı onlara tarif eder.² Bu demektir ki, o da bu işe kenarından bulaşmış!!! Ve geldik sonunda Hz. Muhammed (s.a.v.)'e. Kur'an'da hac bağlamında kurban meselesi dile getirilir.³ Öyleyse o da bu işin son halkasını oluşturmaktadır!!!

Sözün özü ilâhî dinlerin tamamında kurban vardır. Bu nedenle Şamanizm suçlaması her peygamberi kapsar. Ayrıca farkında olunmadan, kurbanla ilgili âyetleri zikreden Rabb'imiz de işin içine sokulmuş olunur.

Burada şöyle bir soru akla gelebilir: "Efendim, hac dışında kurban bayramı günlerinde kurban kesileceği Allah'ın kitabında

geçmiyor." Bu son derece yanlış bir yaklaşımdır. Şöyle ki, hacda kurban kesileceğini beyân eden âyetlerden, hacca gelmeyenlerin kurban günlerinde kurban kesmeyeceği anlamı çıkmaz. Ayrıca Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kendisi yani âyetlere muhâtap olan ilk insan bunu böyle anlamış ve hayatında tatbik etmiştir. Bizim örnek alacağımız kişi de odur. Ayrıca bir şeyin varlığını tespit etmek için ille de Kur'an'da bulunmasını şart koşacak olursak, bu din yaşanmaz hâle gelir. Çünkü yüce dinimizin yüzde sekseni hadislere dayanmaktadır. Kur'an'da bunlarla ilgili bir şey bulamayız. Bu durumda nasıl hadislere dayanmak zorundaysak kurban ibâdetinde de aynı zarûret vardır. Unutmamak gerekir ki, bu Peygamber (s.a.v.) sadece sahabilerin peygamberi değildi, bizim de peygamberimizdir. Allah'ın kitabında ona bahşettiği "açıklama görevi"⁴ sadece kendi dönemiyle kayıtlı değildir. Bizim için de geçerlidir. Ayrıca biz şunları da biliyoruz:

Hız. Peygamber (s.a.v.) hicretin ikinci yılından itibaren vefât edene kadar her yıl kurban kesmiştir.⁵ Hatta bir defasında Medine’de iki besili koçu, hacda da yedi deveyi bizzat kendisi kesmiştir.⁶ Bunun yanında Allah Rasûlü kurban günlerini bir şenliğe dönüştürdü. Kurban kesilen hayvanlarından birer parça aldırtır, bunları bir tencerede kaynattırır ve herkes etten atıştırırdı. Böylece kurban ibâdeti neşe içerisinde yerine getirilmiş olurdu.⁷ Bunun yanında Allah Rasûlü şöyle buyurmuştur: “Hâli vakti yerinde olup da kurban kesmeyen kimse, bizim mescidimize yaklaşmasın.”⁸ “Ey insanlar! Her aile için her yıl kurban kesilmelidir.”⁹, “Kurban günü bir insanın Allah için kurban keserek kan akıtmasından başka yapacağı daha güzel bir iş olamaz. Kestiği kurban kıyâmet günü boynuzları, kılları ve tırnaklarıyla gelecektir. Kurbanın kanı toprağa düşmeden Allah katında yüce bir mevkie ulaşır. Öyleyse gönül hoşluğu ile kurbanlarınızı kesin.”¹⁰ Hz. Ömer’in oğlu Abdullah da Hz. Peygamber (s.a.v.)’in ve

Müslümanların kurban kestiklerini, bunun onların uygulaması olarak devam ettiğini ifade etmiştir.¹¹

Bu deliller bizim için bir şey ifade etmiyor diyecek olanlara son söz; Hz. Peygamber (s.a.v.)’i İslâm’ın dışına öteleyenlerin sözleri de bizim için bir değer ifade etmez. Dinimize zarar vermeye çalışmasınlar yeter.

Dipnot

* Prof. Dr. Enbiya YILDIRIM, Ankara Üniversitesi

- 1.5/Mâide 27-32
- 2.2/Bakara, 67-71
- 3.2/Bakara, 196; 5/Mâide, 95, 97; 22/Hac, 36-7
- 4.16/Nahl, 44
- 5.Ebû Davud, 1136
- 6.Buhârî, 1476
- 7.İbn Mâce, 3158
- 8.İbn Mâce, 3123
- 9.Ebû Davud, 2790
- 10.Tirmizî, 1493
- 11.İbn Mâce, 3114

Seyyid Osman Hulûsi Efendi'nin Edebî Yönü

“Seyyid Osman Hulûsi Efendi'nin bu dünya hayatından kastı Hak ve hakikat üzere yaşamaktır. O, bunu hem hâliyle hem de kâl ile yaşamış ve yaşatmıştır. Onun şiirlerine baktığımız zaman derdinin sanat yapmak, gözleri ve gönülleri büyülemek olmadığını görürüz.”

Seyyid Osman Hulûsi Efendi'nin Gönül Coğrafyası

1914 yılında, Malatya'nın Darende ilçesi Hacılar Şeyhli Mahallesi'nde dünyaya gelen Seyyid Osman Hulûsi Efendi âlim, mutasavvıf ve şairdir. Babası Şeyh Hâmid-i Veli Somuncu Baba'nın ahfâdından Hasan Feyzi Efendi, annesi ise Seyyid Tâceddîn Velî neslinden Fâtıma Hanım'dır. Hak ve hakikat nihan kalmasın diye bir ömür çırpınan bu mübârek zat, baba ve anne tarafından "Seyyid" olup 36. kuşaktan Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'in soyundandır. I. Dünya Savaşı'nın sıkıntılı yıllarında, ilk eğitimini babası Hatip Hasan Feyzi Efendi'den almış, daha sonra Darende Dutluk Sıbyan Mektebi ve Cumhuriyet İlkokulunda resmî eğitimlerini tamamlamıştır. Gençlik yıllarında kendisini geliştirerek Arapça, Farsça ve edebiyat bilgisini ilerletmiştir. Aynı zamanda marangozluk, mühür kazımak, matbaacılık, dizgi, oymacılık ve ticaretle uğraşmıştır. Kırk gün içerisinde babası Hatip Hasan Feyzi Efendi ve ağabeyi Ahmet Nûri Efendi'nin vefâtları üzerine, cami mütevellîsınca, Şeyh Hâmid-i Velî Camii imam hatipliği görevine getirilmiştir. 1953'e kadar fahrî olarak yaptığı bu görevi, emekli olduğu 1987 yılına kadar tam 42 yıl devam ettirmiştir. Osman Hulûsi Efendi, 14 Haziran 1990 tarihinde vefât etmiştir. Naaşı Şeyh Hamid-i Veli Somuncu Baba Külliyesi hazîre bölümüne defnedilmiştir. "Dîvân", "Mektûbât" ve "Hutbeler" adlarını taşıyan üç eseri bulunmaktadır. Yaşarken kendi adına Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı'nı kur(dur)muştur. Bu güzel vakıf bugüne kadar on binlerce insana hizmet etmiştir.

"El kadar bir taş geçse elime onu memleketimin istifadesine kullanırım." diyen Osman Hulûsi Efendi; ömrünü tebliğ, irşat, hayır ve hasenât uğrunda harcamıştır. Nakşî geleneğini özümseyen Hulûsi Efendi, İhramcızâde İsmail Hakkı Toprak'ın tasavvufî düşüncesini benimsemiş, onun ölümünden sonra da ona bağlı ihvanlarına sahip çıkarak önlerinde yürümüştür. O; Şiranlı Mustafa Efendi, Mustafa Hâkî Efen-

"Osman Hulûsi Efendi'nin şöhretli bir şair olma gibi dünyevî bir endişesi yoktu. Mahviyet (alçakgönüllülük) ve ehl-i irfân sahibi bir mutasavvıf olan Hulûsi Efendi, şöhreti bir çeşit âfet olarak görmüş, bu yüzden de şöhretten taundan kaçır gibi kaçırmıştır."

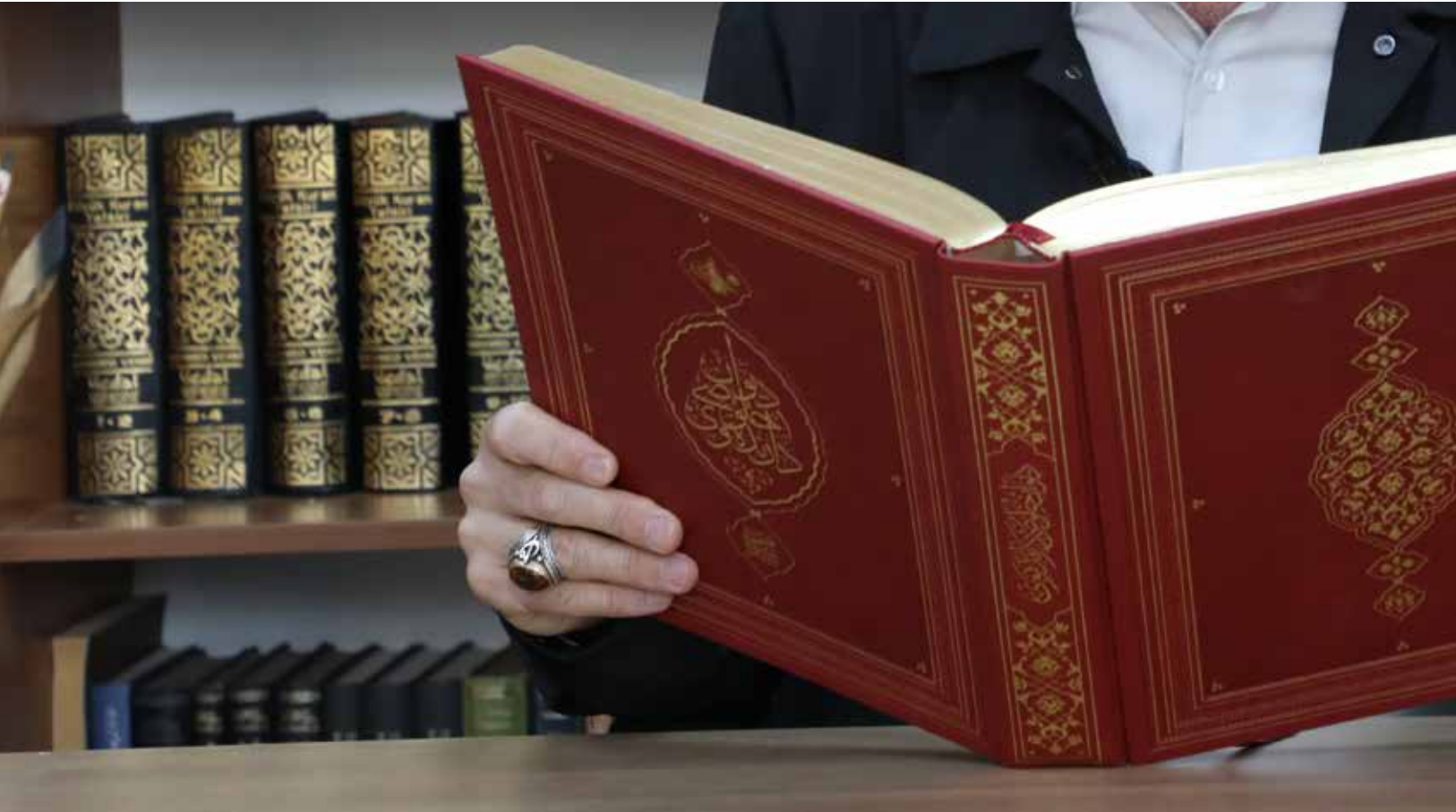

di, Mustafa Tâkî Efendi ve İsmail Hakkı Toprak Efendi'den sonra bu kutlu silsileyi devam ettirmiş seyyid bir zâttır. Nakşbendîliğin Darende'de inkişâf etmesinde çok büyük hizmetleri olmuştur.

Başta Malatya'nın uzak ilçesi olan Darende olmak üzere, İslâmî hizmetlerin yaygın olduğu her mecra onun gönül coğrafyası olmuştur. Yine Darende merkezi esas olmak üzere nerde bir hayır hizmeti yapılıyorsa ihvanlarıyla birlikte oraya hayır elini uzatmıştır.

Tasavvuf Şiirinin Derûnî Mânâsına Gönül Gözüyle Vakıf Olunur.

Tasavvuf şiirini anlamak şüphesiz ki belli bir birikim ve derinlik gerektirir. Zira bu tarz şiirle-

rin hem şekil hem de muhtevâ bakımından çok katmanlı bir yapısı vardır. Tasavvuf şiirlerini akıl diliyle değil, gönül diliyle okumak ve gönül imbiğinden geçirmek gerekir.

Yüzyılları zaman teknesinde eriten tasavvuf şiiri kadîm bir geleneğin ürünüdür. O geleneği bilmeden bu sahada yazılan şiirleri hakkıyla ve lâyıkiyle anlamak çok da mümkün değildir. Belli bir tasavvuf terbiyesinden geçmeyenler, kabuğu (görüneni) öz (iç) sanırlar. Kabuktan özel varılsa da bazıları kabukta kalakalırlar. Onun içindir ki gerçek (s)öze vâkıf olamazlar. Bu da, yüzeysel bir bakış açısıyla, kast edilenin anlaşılmasına engel olur.

Dîvân Şairliğinden Tekke Edebiyatı Şairliğine Hulûsi Efendi'nin Edebî Yönü

Osman Hulûsi Efendi, Dîvân şiirinin bitti denildiği bir zamanda onu tabir câizse ayağa kaldırmıştır. Buna dinî-tasavvufî halk şiirini (Tekke edebiyatını) de ekleyebiliriz. Fakat onun bu mis-

yonu çok tanınırlığına katkıda bulunmamıştır. Zira yaşadığı dönemde edebiyat vitrininde yer almayı tercih etmemiştir. Şayet yaşadığı dönem içerisinde şiirleriyle edebiyat dergilerinde boy gösterseydi bugün çok daha farklı noktalarda (konumlarda) anılırdı. Ama o, bir fikrin mümes-siliydi. O fikri besleyip büyütmeyle ve ilgili me-cralara yaymakla mesuldü. Tanınır olmak onun haddizâtında kaçındığı bir şeydi. O, vaktiyle sadece bağlı olduğu camiada adını duyurmuş, ihvanlarına, başta din olmak üzere, her konuda yol arkadaşı olmuştur. Buna rağmen son dönemlerde hakkında birçok akademik çalışma ve sempozyum yapılarak ismi öne çıkmıştır. Bundan sonra yapılacak akademik çalışmalarla daha çok tanınacağı söylenebilir.

Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi'nin edebî yönü onu seven ve onu yakından tanıyan herkesin malûmudur. Bir kere onun Arapça ve Farsçaya vâkıf olmasından dolayı çok zengin bir kelime dağarcığı vardır. Kendisi Osmanlı Türk-

çesinin bütün inceliklerini çok iyi bilirdi. Dilde köken milliyetçiliği yoluna sapmadan, kaynağı ne olursa olsun, halkın kullandığı ve benimse- diği Türkçenin ve onun söz dağarcığının bütün imkânlarını lâyıkiyle kullanırdı.

Seyyid Osman Hulûsi Efendi'nin yazmaktan keyif aldığı tasavvuf şiiri; dün kadar etkin, geniş ve zengin olmasa da, bugün de varlığını sürdür- mektedir. Çağları içine alan bu şiir geleneğinin Cumhuriyet Dönemi'ndeki en büyük temsilcile- rinin başında Seyyid Osman Hulûsi Efendi gel- mektedir. O, bu kadim şiir kervânının son büyük temsilcisi sayılmaktadır. Onun yaktığı meşale- nin güçlü ışığı, bugünün yanında, yarınlarımızı da bihakkın ışıatacaktır.

Seyyid Osman Hulûsi Efendi'nin bu dünya ha- yatından kastı Hak ve hakikat üzere yaşamaktır. O, bunu hem hâliyle hem de kâl ile yaşamış ve yaşatmıştır. Onun şiirlerine baktığımız zaman derdinin sanat yapmak, gözleri ve gönülleri bü-

“Seyyid Osman Hulûsi Efendi, diğer mutasavvıf şairler gibi şiiri bir gaye olarak değil bir vasıta olarak kullanmıştır. Duygu ve düşüncelerini bu vasıtayla muhataplarına iletmiştir. Seyyid Osman Hulûsi Efendi bir gönül insanıydı. O, bir mürşid-i kâmil, hak ve hakikat dostuydu. Kur'ân ve sünnet merkezli fikirlerini beyitlerine yansıtmıştı.”

yülemek olmadığını görürüz. Onun derdi, şiirin herkesçe bilinen ve kabul edilen gücünü kulla- narak irşat ve tebliğ vazifesini daha etkin ger- çekleştirmektir. Fakat bu, onun şiirinin estetik unsurlar taşımadığı anlamına gelmez. Aksine o, bütün şiirlerinde sözün sihirli gücünü edebî sanatları da devreye sokarak kullanmıştır. Zira hitap ettiği bir kısım aydın kesimleri bu büyü- lü sözlerle ikna edebilmiştir.

“Dîvân edebiyatı artık misyonunu tamam- ladı.” düşüncesinde olanların aksine, Seyyid Osman Hulûsi Efendi son dönem dîvân şairleri- mizdendir. O, bu kadim şiiri bütün özellikleriyle ve güzellikleriyle bu çağa taşımıştır. Bu yüzyılda Seyyid Osman Hulûsi Efendi'nin “Dîvân”ı kadar geniş ve zengin bir dîvân örneğine rastlamak mümkün değildir.

Seyyid Osman Hulûsi Efendi'yi her yönüyle son dönem dîvân şairi olarak nitelendirmek de onu sınırlandırmak anlamına geleceği için çok kapsayıcı bir değerlendirme değildir. O, Dîvân edebiyatı tarzı şiirlerinin yanında Tekke ve Halk edebiyatı tarzlarında da birbirinden kıymetli şi- irler kaleme almıştır. Yani her iki sahada da son derece mahirdir.

Seyyid Osman Hulûsi Efendi'nin Şiire Olan İlgi ve Merakının Hikmeti Nedir?

“Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Osmanlı Türkçesinin bütün inceliklerini çok iyi bilirdi. Dilde köken milliyetçiliği yoluna sapmadan, kaynağı ne olursa olsun, halkın kullandığı ve benimsediği Türkçenin ve onun söz dağarcığının bütün imkânlarını lâıykıyla kullanırdı.”

Daha önce de belirttiğimiz üzere Osman Hulûsi Efendi'nin şöhretli bir şair olma gibi dünyevî bir endişesi yoktu. Mahviyet (alçak-gönüllülük) ve ehl-i irfân sahibi bir mutasavvıf olan Hulûsi Efendi, şöhreti bir çeşit âfet olarak görmüş, bu yüzden de şöhretten taundan kaçır gibi kaçmıştır. Bu yüzden de ki şair olarak ön plânda görülmemiş, başta akademi dünyası olmak üzere, geniş çevrelerce tanınmamıştır. Bu durum, onun vermek istediği mesajın daha geniş kitlelere ulaşmasını kısmen de olsa engellemiştir. Zira daha tanınır olsaydı vermek istediği mesaj (ilâhî öğretiler) çok daha yaygın bir sahada duyulur ve bilinir olacaktı. Bu da onu büyük şairler sınıfına dâhil edecekti. Fakat o, ön plânda olmayı tercih etmemiştir.

Peki, şöhretli bir şair olmak gibi dünyevî bir isteği (derdi) olmayan Osman Hulûsi Efendi için şair sahasında bir “Dîvân” teşkil edecek kadar çok sayıda şair yazmıştır? Şiire olan ilgi ve merakının hikmeti nedir? Bu alana için yönelmiştir? Bu soruların cevabı onun şair yazmaktan kastının ne olduğunu ortaya koymasına bakımdan da önemlidir.

Seyyid Osman Hulûsi Efendi'nin meşâyıhtan Şeyh Hamîdüddîn-i Velî/Somuncu Baba'nın 12. kuşaktan torunu olduğunu kendisini tanıyan herkes bilir. Böyle bir akrabalık bağı, onun Somuncu Baba'nın manevî ikliminde yetişmesini beraberinde getirmiştir. Hamîdüddîn-i Velî'nin

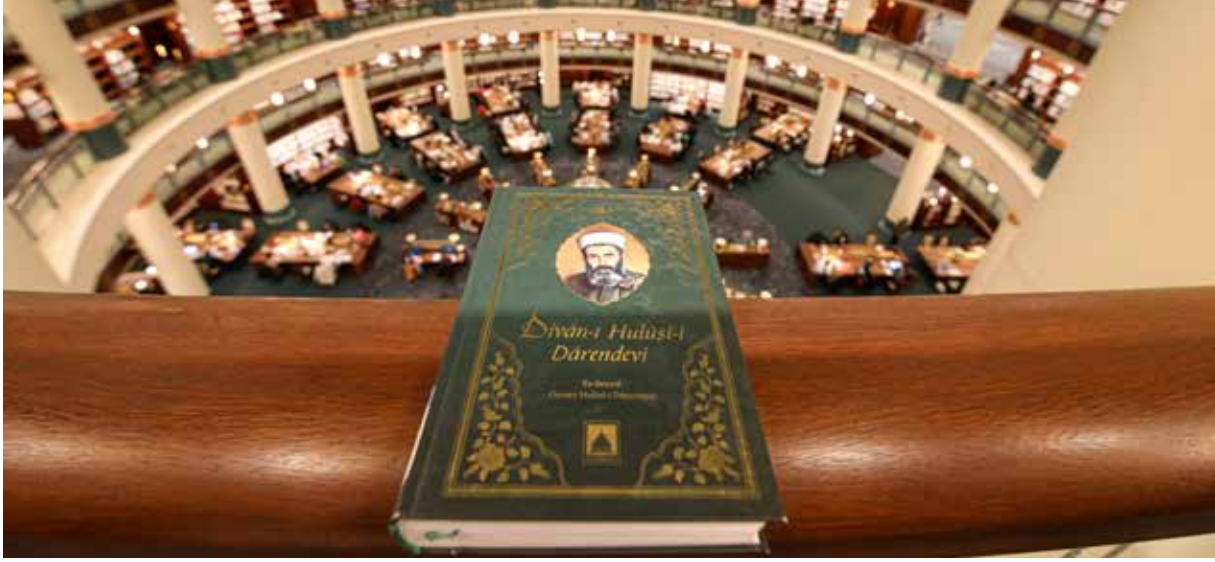
torunu olmak bir kısım sorumlulukları da beraberinde getirir. Her insan gibi başınıza buyruk olamazsınız. Hem Somuncu Baba iklimi demek maneviyat iklimi demektir. Bu iklimde, başta ilâhîler olmak üzere, şair de önemli bir tebliğ ve irşât unsurudur. Bu geleneksel durum ve eğilim Osman Hulûsi Efendi'nin de şiire alâka duymasına sebep olmuştur. Buna bir de fitratının şiire eğilimli oluşu, yani şair-i mâderzâd (anadan doğma şair) gerçeği eklenince şiir onun hayatının ayrılmaz bir parçası olmuştur. Yani belli bir zaman sonra şiir onun bir çeşit yaşama biçimine (hayatı algılayış tarzına) dönüşmüştür.

“Seyyid Osman Hulûsi Efendi Dîvânı” Benzerlerine Kıyasla Hacimli Bir Eserdir

Şiir, sözün darasının alınmış saf hâlidir. Yani şiir sözün özüdür. Dinî meseleleri anlatmada sözün ikna gücünün çok önemli bir yeri ve önemi vardır. Bu hususta şiir diğer edebî türlere göre çok daha avantajlı bir konumdadır. Bunun içindir ki Osman Hulûsi Efendi bu avantajı dinî meselelerin aktarımında yaygın olarak kullanmıştır.

Osman Hulûsi Efendi daha çok dîvân tarzı şiirler kaleme aldığı için, şiirlerini topladığı kitaba da, geleneğe uyarak “Dîvân” adını vermiştir. Onun “Dîvân”ı benzerlerine kıyasla hacimli bir eserdir. Söz konusu “Dîvân” da 468 gazel (17'si musammat, 37'si ilâhî), 471 müfred, 195 rubâî, 90 mısra, 40 kıta, 18 mesnevî ve 10 kadar müstezât olmak üzere toplam 1300 civarında şiir vardır. Bu rakamlar, fazla söze gerek duyulmadan, söz konusu “Dîvân”ın ne kadar geniş kapsamlı bir eser olduğunu açık seçik ortaya koyuyor.

“Seyyid Osman Hulûsi Efendi Dîvânı” hak ettiği değeri çok geç bulmuştur. Belki henüz tam anlamıyla bulamamıştır da diyebiliriz. Günümüz akademisyenlerinden Prof. Dr. Nihat Öztoprak “Yirminci Yüzyıl Mutasavvıf Dîvân Şairi Seyyid Osman Hulûsi Efendi Dîvânı” adıyla dört ciltlik kıymetli bir eser vücuda getirmiştir. Söz konusu eser beş bölümden oluşmaktadır. Prof. Dr. Nihat

Öztoprak tarafından eserin birinci bölümünde Hulûsî Efendi'nin hayatı ve eserleri tanıtılmıştır. İkinci bölümde Osman Hulûsî Efendi'nin edebî kişiliği Dîvân'dan ve diğer eserlerinden hareketle çok geniş bir şekilde incelenmiştir. Üçüncü bölümde Dîvân'ın şekil ve muhteva incelemeleri yapılmıştır. Dördüncü bölümde Dîvân'ın metni verilmiş ve nesre çevirisi gerçekleştirilmiştir. Beşinci bölümde ise Dîvân'da geçen tasavvufî kavramlar değerlendirilmiş; âyet, hadis ve Arapça ibareler bir araya getirilmiş, anlamları verilmiş; alfabetik fihrist ve sözlükle eser tamamlanmıştır.

Seyyid Osman Hulûsî Efendi'nin Edebî Yönü İnkişâf Etmisti

Seyyid Osman Hulûsî Efendi'nin edebî yönü inkişâf etmişti. Onun edebî yönünün inkişâf ettiği en belirgin tezâhürü, ömrü boyunca kaleme aldığı "Dîvân"ı, "Mektûbât"ı ve "Hutbeler"idir. Bu kıymetli eserler derin anlamlar içerir. Edebiyat alanında özel bir eğitimi olmayan bir insanın bu kadar işlenmiş bir dil kullanması takdire şayandır. Onun özel bir edebiyat tahsili almamasına rağmen estetik bir dil kullanması, ancak kendisini yetiştirmiş olmasıyla açıklanabilir. Onun aruz vezni ile dîvân şiirinin gazel, kaside, ilâhî, müstezât ve rubâî gibi çeşitli şekil ve vezinlerinde olgun eserler kaleme alması ustalığının delilidir. Eserlerinde Farsça, Arapça, Osmanlıca ve

Türkçeye hâkimiyeti de bunun bir başka göstergesidir. Onun "Dîvân"ı, aşk, vecd ve insan sevgisi temalarını ihtivâ etmektedir.

Seyyid Osman Hulûsî Efendi'nin şiirlerinde geçen "şarap, mey, sâkî, meyhâne, kadeh, aşk, âşik, ma'suk, saç, kâkül, dudak vs." kelimeleri sözlük anlamları ile değil Dîvân edebiyatında ve tasavvufta kullanılan mânâları ile düşünmek gerekir. Zira bu kelimelerde ilâhî aşk, kevser şarabı, mürşit, cami, tekke, vahdet, kesret gibi tasavvuf kavramları kastedilmiştir. Hulûsî Efendi'nin manzûmelerinde bunun gibi dinî ve tasavvufî istilâhlar sıkça kullanılmıştır.

Seyyid Osman Hulûsî Efendi, diğer mutasavvıf şairler gibi şiiri bir gaye olarak değil bir vasıta olarak kullanmıştır. Duygu ve düşüncelerini bu vasıta ile muhataplarına iletmiştir.

Seyyid Osman Hulûsî Efendi bir gönül insanıydı. O, bir mürşid-i kâmil, hak ve hakikat dostuydu. Kur'ân ve sünnet merkezli fikirlerini beyitlerine yansıtmıştı.

Osman Hulûsî Efendi, ilhamını âyet ve hadislerle beslemişti. O ki hüsn-i ahlâkı her kemâlin fevkinde görmüştü. O da tıpkı Yûnus Emre gibi bu imtihan dünyasına gönüller yapmaya gelmişti. Bunda da fevkalâde başarılı olmuştu. Kısa zamanda yüz binlerce insanın sevgi ve muhabbetini kazanmıştı.

وَمَكْرُؤًا كَبِيرًا لِلَّهِ

Yüce Allah Dinine Tuzak Kuranların Tuzakını Başlarına Geçirir

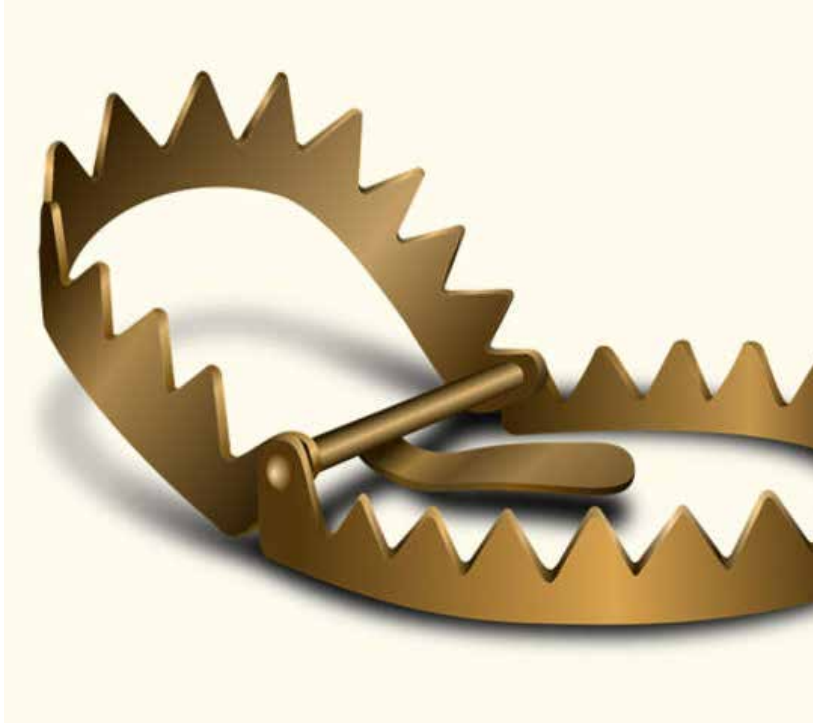
“İslâm yolunda samimiyetle çalışan, terleyen ve hasbî olarak mücâdele veren kullarını Rabb’imiz hiçbir zaman yalnız bırakmaz. Yeter ki inançlı ve usûlüne göre dâvâyâ hizmet edilsin.”

● İslâm'ın ilk yılları... Hz. Peygamber (s.a.v.)'in alenî olarak İslâm'ı açığa vurduğu gündü. Hz. Ömer'in İslâm'la şereflendiğini gören Mekke müşrikleri infiâle ve telâşa kapıldılar. Derhal Mekke müşrik parlamentosu olan Daru'n-Nedve'de olağanüstü bir toplantı düzenlediler. Toplantı sonrası, "Mekke'de her geçen gün Muhammed (s.a.v.)'in gücü artıyor. Biz ise, eksiliyoruz. Kurulu düzenimiz tehdit altında. Muhammed (s.a.v.) gücümüzü kırıyor ve birliğimiz, dirliğimizi dağıtıyor. O çoğalıyor, aksine biz ise her geçen gün kan kaybediyor, azalıyoruz. Haydin, varlığımızı korumak için Muhammed (s.a.v.)'in faaliyetlerini mercek altına alalım, kısa ve uzun önlemlerle stratejimizi devreye sokalım." gibi bir karar ortaya çıktı.

Müşrik parlamenterler arasında yer alan Utbe b. Rabi'a, Ebû Cehl b. Hişam, el-Veîd b. el-Muğîre, Ebu'l-Bahterî b. Hişam ve 'Amr b. Umeyr b. Mes'ûd'un bulunduğu vekiller istişâre etmek için Daru'n-Nedve'de toplandılar. İblis de yaşlı bir adam kılığında onlarla birlikte meclise girdi. Ona, "Ey ihtiyar! Seni buraya kim getirdi, sen kimsin? Biz buraya kimsenin bilmesini istemediğimiz gizli bir iş dolayısıyla geldik." dediler. İblis, "Allah'a yemin ederim ben Tihamedi değil, Ezdlilerden bir adamım. Ben Yemen'den geldim, Irak'a gitmek istiyorum. Görülecek bir işim var, fakat baktım ki sizin yüzleriniz güzel, kokularınız hoş; dinlenmek ve sizin konuşmalarınızı dinlemek istedim." dedi. İçlerinden biri, "Bundan bize bir zarar gelmez, çünkü o Tihamedi değildir." dedi. Bunun üzerine, "Ey yaşlı!" dediler, "Kıyılı kilitle ve otur."

Daru'n-Nedve'de meclis başkanlığı yapan Ebû Cehl b. Hişam, gizli oturumu başlattı ve "Saygıdeğer Arap uluları; atalarımızdan devraldığımız inançlarımıza muhâlefet eden, ilâhlaştırdığımız putlarımıza söven, bizleri dinimizden başka bir dine davet eden Muhammed (s.a.v.) hakkında ne önerirsiniz? Gün geçtikçe onun bağılları artıyor, altımızdaki toprak kayıyor, taraftarlarımız azalmaya başladı, buna âcil bir çare bulmamız gerekir." dedi.

"Gerçekten de Mekke müşrikleri müstağnî bir edâ ile İslâm'a, Müslümanlara ve Hz. Muhammed (s.a.v.)'e tuzak kuruyorlar, hile yapıyorlardı. Rabb'imiz de İslâm yolunda çalışan kullarını korumak için İslâm düşmanlarına bir plân kuruyordu."

Ebû Cehl bu konuşmasının ardından müşriklerin aksakalı hükmünde olan Amr b. Umeyr'e, "Bu hususta senin görüşün nedir?" dedi. Bu soru üzerine Amr söz alarak, "Benim görüşüm, Muhammed'i bir deveye bindirelim, onu sıkı sıkı bağlayalım, Harem Bölgesinin dışına çıkaralım, böylece onun şerri bizden uzaklaşmış, başkalarına bulaşmış olur." dedi. Bu teklif üzerine İblis ya da İblisleşmiş bir müşrik, itiraz ederek şunları söyledi: "Ey yaşlı! Bu ne kadar kötü bir görüş. Sen aranızda yaptıklarını yapmış olan bir adamı tutacaksın, yapmış olduğu bu kadar büyük işe rağmen onu kovmakla kalacaksın. Kuşkusuz o

da pek çok kimseyi etrafında toplar ve sizi topraklarınızdan çıkartır.”

Sonra meclis başkanı Mekke’de gün geçtikçe güçlenen İslâm’ın önünü kesmek ve Hz. Peygamber (s.a.v.)’e ne gibi cezâ verileceğini müzâkere etmek için Ebu’l-Bahterî’ye dönerek, “Sen ne dersin?” dedi. O da, “Muhammed’i bir eve hapsedelim, kapıyı üzerine kilitleyelim; sadece yiyecek ve içecek verecek kadar bir delik açalım, ölünceye kadar onu bu durumda bırakalım.” önerisinde bulundu. İblis durur mu, tekrar devreye girdi, Ebu’l-Buhterî’nin bu görüşüne de itirâz ederek şunları söyledi: “Ey yaşlı adam! Allah’a yemin ederim ki görüşün çok kötü. Siz düşmanınız olan bir adamı tutacak ve besleyeceksiniz. Kuşkusuz kavmi onun lehine öfkelecek, onu kurtarıncaya kadar sizinle çarpışıp duracaklar. Siz nerde, böyle bir kötülük nerde?”

Bu görüş üzerine meclis üyeleri İblise hak verdiler; onun doğru söylediğini teyit ettiler. Ardından da, parlamento başkanı Ebû Cehile dö-

nerek, “Ey Ebû Cehl! Sen ne dersin?” diye sordular. Ebû Cehl de şöyle cevap verdi: “Kureyş’in her bir kolundan bir adam seçip ellerine birer kılıç verelim; hepsi birden üzerine yürüyüp onu öldürsünler. Bu durumda Hâşimoğulları bütün Kureyşlilere düşmanlık besleyemez. Biz de onun diyetini öderiz.” Bunun üzerine İblis, “Allah’a yemin ederim ki, başkan çok doğru söyledi.” dedi. Yapılan oylamada Ebû Cehil’in bu görüşü oybirliği ile kabul edildi ve Hz. Muhammed (s.a.v.) hakkında alınan bu kararı hayata geçirmek üzere hepsi toplantıdan ayrıldı. Karar, çok korkunçtu. Bu resmen Peygamber Efendimiz’e operasyon düzenleyip onu öldürmekti. Bu alınan gizli karardan Peygamberimiz’in amcası Ebû Tâlib haberdâr oldu. Bunu yeğenine bildirmede. Muhtemelen öldürülmekten çekinip kaçacağından korktu. O vakit bu aleyhlerine konuşulmasına sebep olacaktı. Bunun üzerine Yüce Allah (c.c.), Rasûl’üne şu mesajları indiriyordu:

“Onlar bir şeye kesin karar verdilerse biz de vermişizdir. Yoksa onlar, gizlediklerini ve fısıldaş-

tıklarını bizim işitmediğimizi mi sanıyorlar! Hayır! Doğrusu şudur ki onların yanındaki elçi meleklerimiz her şeyi kaydediyorlar.”¹ Bu âyetten anlaşıldığı kadarı ile “Eğer onlar Muhammed (s.a.v.)’i öldürmek istiyorlarsa, biz de onları Bedir’de öldürmeyi kararlaştırdık.” demektir. “Yoksa bir tuzak mı kurmak istiyorlar? Ama asıl tuzağa düşecek olanlar inkârcıların kendileridir!”²

Gerçekten de Mekke müşrikleri müstağnî bir edâ ile İslâm’a, Müslümanlara ve Hz. Muhammed (s.a.v.)’e tuzak kuruyorlar, hile yapıyorlardı. Rabb’imiz de İslâm yolunda çalışan kullarını korumak için İslâm düşmanlarına bir plân kuruyordu. Bu husus Kur’an’da şöyle anlatılır: “Onlar bir tuzak kuruyorlar; Ben de bir karşı plân hazırlıyorum.”³

İslâm yolunda samimiyetle çalışan, terleyen ve hasbî olarak mücâdele veren kullarını Rabb’imiz hiçbir zaman yalnız bırakmaz. Yeter ki inançlı ve usûlüne göre dâvâyâ hizmet edilsin. Yüce Allah, müşriklerin bu insanlık dışı,

korkakça tuzakları konusunda Hz. Peygamber Efendimiz’e şu çağrıda bulunmuştu: “Sen o inkârcılara süre ver, onlara biraz zaman tanı.”⁴

Hz. Peygamber (s.a.v.)’in dâvâsının en büyük destekçisi olan amcası Ebû Tâlib bu konuda durur mu? Hemen aktif rol oynadı. Korkunç plânı deşifre etmek adına yeğeninın yanına koştu, onu korumak ve dâvâsında desteklemek için elinden ne gelirse yapacaktı. Âlemlere rahmet olarak gönderilen, şefkat ve merhamet Peygamberinin amcası Ebû Tâlib yeğenine şunları söyledi: “Ey kardeşimin oğlu! Bu sesler, gürültüler nedir?” Allah Rasûlü (s.a.v.): “Amcacığım! Kureyş’in ne yapmak istediğini bilmiyor musun?” diye sordu. Amcası, “Kardeşimin oğlu! Yoksa benim duyduğumu sen de mi duydun?” diye karşılık verdi. Allah Rasûlü, “Evet.” dedi. Amcası, “Peki sana bunu kim haber verdi?” diye sorunca, O (s.a.v.), “Rabb’im” dedi. Bunun üzerine Ebû Tâlib, “Allah’a yemin ederim ki ey kardeşimin oğlu, şüphesiz senin Rabb’in seni çok iyi koruyor. Ey kardeşimin oğlu! Neyle emrolunduysan onu yap. Bundan dolayı senin çekinmen gerektirecek hiçbir şey yoktur.” dedi.⁵

Bilindiği gibi bu olaydan sonra hicret olayı yaşanacak ve İslâm Mekke’nin dışına çıkacak, kendi Medine’sini oluşturarak dünyaya açılacaktı. Böylece Hak bâtıla galip gelecek, evrensel ölçekte bütün bir dünyada İslâm yankılanmaya başlayacaktı. Yeter ki Müslümanlar üzerlerine düşen görevi yerine getirsinler. Güçleri nisbetinde Allah’a karşı olan sorumluluklarının farkında olarak Müslümanca bir hayatı yaşasınlar. Bize düşen İslâm’ı en güzel bir şekilde temsil etmektir, gerisini yaratacak olan Yüce Allah’tır. Tarih boyunca İslâm’ın kaderi böyle olmuş, bundan sonra da böyle olmaya devam edecektir.

Dipnot

*Prof. Dr. Ramazan Altıntaş, Selçuk Üniversitesi

1.43/Zuhruf, 79-80.

2.52/Tûr, 42.

3.86/Târik, 15-16.

4.86/Târik, 17.

5.Bkz. Mukâtil b. Süleyman, Tefsîr-i Kebîr, terç. M. Beşir Eryarsoy, İstanbul: İşaret Yayınları, 2006, IV, 391-92.

Darendeli Osman Hulûsi Efendi'nin Ağabeyi Ahmet Nûri Efendi'nin Kültürel Muhîti

Anadolu'nun yakın tarihinde ilmî gayretleri, vakıf hizmetleri ve gönüller ihyâ eden adımları ile derin izler bırakan isimlerden biri Darendeli Osman Hulûsi Efendi'dir. Hulûsi Efendi, baba ve anne tarafından Seyyid olması, babasının zâhir ve bâtın birikiminden faydalanması, İhramcızâde İsmail Hakkı Toprak Efendi'nin (öl. 1969) mânevî tesiri ile Anadolu irfânının son temsilcilerinden biri olarak yaşadığı döneme ve sonrasına damga vuran gönül erlerindedir. Hulûsi Efendi'nin ağabeyi Ahmet Nûri Efendi de Hulûsi Efendi ile aynı atmosferi teneffüs eden, imam-hatiplik görevi, ilmî gelişimi, aile fertleri ve içerisinde yaşadığı toplumla münâsebetleri ile dikkat çeken isimlerden biridir. Ahmet Nûri Efendi'nin yetiştiği ilmî, mânevî ve kültürel çevre onun bu etkinliğinde aslî unsurları teşkil etmektedir. Bu çalışmada Ahmet Nûri Efendi'nin, hayatın her sahasını kucaklayan ve mânevî seyri ile toplumda derin izler bırakmasına vesîle olan yetiştiği kültürel muhitin çerçevesi üzerinde durulacaktır.

Ahmet Nûri Efendi: Hayatı, Ailesi ve İmam-Hatiplik Görevi

Hasan Hatip Efendi (öl. 1945) ve Fâtıma Hanım'ın (öl. 1945) ilk çocukları olarak 1900 yılının Ramazan ayında Darendede Şeyhli Mahallesi 64 numaralı evde dünyaya gelmiştir. Bu mahallede çocukluk yılları geçen Ahmet Nûri Efendi'nin o dönem Hacı Mahmûd Efendi ve Hacı Mehmed Efendilerin müderrislik yaptığı Şeyh Hâmid-i Velî Medresesi'nde tahsil gördüğü bilinmektedir. Ayrıca Şeyhli Camii'nin imamı olan Müslüm Penâhî'nin ders halkalarına da katılmıştır. 11 Ağustos 1925'te vatanî görevi için askere giden Ahmet Nûri Efendi, askerlik vazifesini Sivas'ın Gürün İlçesi'nde yazıcı er olarak îfâ etmiştir. 2 Kasım 1928'de terhis olan Ahmet Nûri Efendi'nin askerdeki kaydında 1,75 boyunda ve 86 kg. ağırlığında, yeterli okur-yazar olduğu ve medrese tahsili gördüğü kaydı yer almaktadır.

Askerlik dönüşü Adana'da ortak olarak açtıkları dükkânda Yüreğirli Elif oğlu Kilise Köyün-

“Ahmet Nûri Efendi, döneminin şartlarını göz önünde bulundurarak ihya ve ıslâhı gereken sorunlara kalıcı çözümler sunabilme adına döneminin sorunlarına, o dönemin insanların dili, beklentisi ve gerçekçi çözüm önerileri sunan eserlerin etkileyici sunumlarıyla çözüm üretmiştir.”

de kısa bir süre ticaretle uğraşan Ahmet Nûri Efendi'nin Sabuncu Mehmet Efendi'nin yanında bir ay Ramazan imamlığı yaptığı, sonrasında Çaşkırlı'ya gidip orada da ticaretle meşgul olduğu bilinmektedir. Daha sonra Sivas Kangal İlçesi'nin Kalkım Köyü'nde imamlık yapmıştır.

Gördüğü bir rüya üzerine Darendede'ye dönen Ahmet Nûri Efendi, anne ve babasının birer gün arayla vefât ettiğini öğrenmiş ve büyük bir hüznün yaşamıştır. Kısa bir süre sonra kendisi de rahatsızlanan Ahmet Nûri Efendi, 13 Mart 1945'te vefât etmiştir. Rüyasında gördüğü ve şimdi kabrinin bulunduğu Şeyh Hâmid-i Velî Camii haziresine defnedilmiştir. Mezar taşının üzerinde şu bilgiler yazılıdır:

*El-Hayyu'l-Bâkî,
Can verüb cânâna,
Maksûda irem derdim heman,
Cânımı verdüm âna,
Buldum hayât-ı câvidân 1365 sene-i hicrî.*

Sâdât-ı Kiramdan, Şeyh Hâmid-i Velî ahfadından Hatib Hasan Efendi Mahdûmu Ahmed Nûri Efendi.”

Zeynep Hanım'la evlenen Ahmet Nûri Efendi'nin Bedrettin, İbrahim, Ali, Aişe Fatma ve Hayriye adlarında beş çocukları olmuştur.

Ahmet Nûri Efendi'nin Yetiştirdiği Kültürel

“Ahmet Nûri Efendi, daha ince bir anlayış gerektiren tasavvufî meseleleri halkın anlayabileceği ve büyük ölçüde insanımızın rağbet ettiği eserler üzerinden izah yolunu tercih etmiştir.”

Muhit

Mânevî hassasiyeti yüksek olan bir ailede yetişen Ahmet Nûri Efendi, anne ve babasının özel ilgisi ile gönül eğitimini ve ilmî gelişimini küçük yaşlardan itibaren hassasiyetle şekillendirmiştir. Sivaslı Pîr İhramcızâde İsmail Hakkı Toprak'ın gönüllerine dokunuşları ile tüm aileyle birlikte Ahmet Nûri Efendi'nin de hayatı bambaşka bir boyut kazanmıştır. Özellikle Hulûsi Efendi'nin Darende merkezli irşâd, ihyâ ve inşâ faaliyetleri ile kişisel alandan toplumsal sahada birçok alana yayılan hizmetlerde Ahmet Nûri Efendi de etkin olmuştur. Ahmet Nûri Efendi'nin kişisel gelişimi ve imam-hatip olarak hizmet ettiği dönemlerde istifâde ettiği eserler üzerinden onun kültürel birikimini ve hizmet adımlarının şifrelerini çözümlenmek mümkündür. Ahmet Nûri Efendi, imam-hatip olarak görev yaptığı Kangal'ın Kalkım Köyü'ne giderken Dürr-i Yektâ, Kenzû'l-irfân, Ahmed-i Bîcânî (Ahmediyye), kardeşinin Muhammediyye'si, Hatipler İçin Türkçe Hutbe Kitabı, Kurban Risâlesi, Envâru'l-hamîd, Mevlîd-i Şerîf (İhramcızâde Hazretlerinin Eseri), Niyâzî-i Mısırî Dîvânı, Leylâ vü Mecnûn (Fuzûlî), Fersûde Defter ve kendi el yazısıyla kaleme aldığı Evrâd-ı Şerîf kitaplarını yanına almış ve bu eserlerden istifâde ederek vazifesini îfâ etmiştir. İmamzâde Muhammed Es'ad b. Abdullah Efendi (öl. ?/1851) tarafından kaleme alınan Dürr-i Yektâ, halka hitap eden bir çalışma olduğu için sade bir dile sahiptir. 190 sahifelik bu kısa ilmihâl kitabında, iman esasları, namaz, oruç, zekât ve haccın fıkıh bilgileri anlatılmaktadır. Son kısımda cihad faslı yer al-

maktadır. Ahmet Nûri Efendi, bu eserle tarikat geleneğinin aslının şeriata dayandığı, zâhir ve bâtın birlikteliği ile Hakk'a kulluğun arzulanan kıvama ulaşabileceği düşüncesini gözler önüne sermiştir. Meclis-i meşâyih görevinde bulunan Es'ad-ı Erbilî'nin (öl. 1931) Kenzû'l-irfân adlı çalışması, toplam 138 bâbdan oluşmakta, daha çok terğîb ve terhîb türü hadis-i şeriflerden meydana gelmektedir. Dinî ve içtimâî hadis-i şeriflerin yoğun bir şekilde yer aldığı Kenzû'l-irfân ile Ahmet Nûri Efendi Kur'ân-ı Kerim ile hadis-i şeriflerin bütünlüğünü göz önünde bulundurarak İslâm'ı anlama yolunu benimsediğini göstermiştir. Ahmet Nûri Efendi'nin kültürel birikimini remzeden eserlerden diğer ikisi, Ahmed-i Bîcânî'nin (öl. 870/1466'dan sonra) “Ahmediyye” olarak da bilinen Envâru'l-âşikîn adlı eseri ve Ahmed-i Bîcânî'nin ağabeyi Muhammed (Mehmed) Bîcânî'nin (öl. 855/1451) Muhammediyye'sidir. Ahmet Nûri Efendi'nin bu eserler muvâcehesinde tasavvuf ve tarikat penceresinden hayata bakışını temellendirdiği anlaşılmaktadır. Ahmet Nûri Efendi, Cuma ve bayram hutbelerinde insanlara yol gösterici bir faaliyet olmak üzere Üryânî-zâde Ali Vâhid Efendi'nin (öl. 1940) Hatipler İçin Türkçe Hutbe Kitabı adlı eserinden de istifâde etmiştir. Hutbelerin muhataba mesaj vermedeki etkileyici fonksiyonunu, Ali Vâhid Efendi'nin yaşadığı dönemdeki sorunları ve çözüm önerilerini ilmî bir hassasiyetle dile getirdiği hutbelerinden istifâde ile irşâd faaliyetlerini gerçekleştiren Ahmet Nûri Efendi, kendi döneminde de problem olan mevzulara dâir uyarı ve çözüm önerilerini bu hutbeler vesilesiyle çevresindeki insanlara duyurmuştur. Ahmet Nûri Efendi'nin kişisel ve toplumsal etkisi ile İslâm dininin en dikkat çekici ibâdetlerinden bir olan kurban ibâdetini halka anlatmak için başvurduğu önemli bir kaynağı Kastamonulu Evliya Efendi'nin Kurban Risâlesi adlı eseridir. Ahmet Nûri Efendi'nin Evliya Efendi'nin bu önemli ibâdete dâir aktarımları rehberliğinde meselenin daha kapsamlı ve derinlikli olarak anlaşılabilmesi için gayret gösterdiği anlaşılmaktadır. Ahmet Nûri Efendi'nin kültürel biriki-

mine kaynaklık eden önemli bir çalışma da Ali Nûreddin Yüce'nin üç ciltten oluşan Envâru'l-hâmid fî fıkhi ehli't-tevhîd adlı ilmihâl çalışmasıdır. Ahmet Nûri Efendi, daha önce haklarında bilgi verilen Dürr-i Yektâ ve Kurban Risâlesi gibi ilmihâl türü eserlere ek olarak Envâru'l-hâmid'den de istifâde ederek kültürel birikimini daha geniş kapsamlı hâle getirmiştir.

Ahmet Nûri Efendi, babası Hasan Feyzî Efendi'nin de üstâdı olan İhramcızâde İsmail Hakkı Toprak Efendi'nin (öl. 1969) Mevlîd-i Şerîf adlı çalışmasını da koleksiyonuna ekleyerek irşâd faaliyetlerinde bu eserden de faydalanmıştır. Ahmet Nûri Efendi, babasının ve kendisinin üstâdı olan İsmail Efendi'nin bu seçkin eserini irşâd faaliyetlerinin merkezine alarak hem Hz. Peygamber (s.a.v.)'in gönülleri mest eden örnekliğini çevresindeki insanlara etkili bir şekilde sunmuş hem de takip ettiği mânevî yolun geleneğine olan bağlılığını gözler önüne sermiştir. Ahmet Nûri Efendi, Niyâzî-i Mısırî'nin (öl. 1105/1694) Dîvân'ını insanların gönül dünyalarını aydınlatmak gayesiyle sıklıkla kullanmış ve bu adımıyla üstâdı İsmail Efendi ve yolunu takip edenlerin usûlünü de canlı tutmuştur. Ahmet Nûri Efendi, İsmail Efendi'nin irşâd faaliyetlerini yürütürken düşüncelerinden istifâde ettiği Mısırî'nin etkileyici ve derinlikli Dîvân'ından fay-

dalanarak üstâdı ile aynı kültür havzasından olduğunu göstermiştir.

Ahmet Nûri Efendi, Fuzûlî'nin (öl. 963/1556) Leylâ vü Mecnûn ve Hadîkatü's-suadâ adlı eserlerden de istifâde etmiştir. Fuzûlî'nin aşk konulu ünlü mesnevîsi Leylâ vü Mecnûn adlı eseri, Leyla ile Mecnûn hikâyesinin Türkçe olarak anlatılan en güzel eser olarak kabul edilmiştir. Ahmet Nûri Efendi, ehl-i beyte duyduğu derin sevgi ve Kerbelâ'da yaşanan acı hâdise üzerinden ehl-i beyte yapılan haksız muameleyi Fuzûlî'nin Hadîkatü's-suadâ'yı merkeze alarak dile getirmiştir. Ahmet Nûri Efendi, yetiştiği çevrenin ve yaşadığı ortamın da etkisi ile ehl-i beyte reva görülen zulmü simgeleyen Kerbelâ hâdisesiyle ilgili sessiz kalmamış, ehl-i beyte olan muhabbeti dolayısıyla, inanç, ibâdet ve ahlâkî sahalardaki sapmalara sebep olan Kerbelâ faciasını zaman zaman gündeme getirerek böyle büyük bir hataya düşülmemesi ve ehl-i beyte muhabbeti canlı tutmak gibi amaçlarla bu sahada kaleme alınan en değerli eserler üzerinden meseleyi ele almıştır.

Dipnot

* Dr. Fâtih ÇINAR, Sivas İl Vaizi

Yazının tamamını web sitemizin makaleler bölümünde bulabilirsiniz.

Osmanlı'da İki Hayırsever Hanım Sultan

“Hanım Sultanlar, hayırsever tabîatlı, vakıf rûhlu diğerkâm insanlardı. Hayatları boyunca sahip oldukları taşınır taşınmaz maddî varlıkların ekseriyetini Hak rızası için âm me yararına cömertçe vakfederek nice hayratın vücûda gelmesine vesîle olmuşlardır.”

Osmanlı Hanım Sultanlar, hayırsever tabiatlı, vakıf ruhlu diğerkâm insanlardı. Hayatları boyunca sahip oldukları taşınır taşınmaz maddî varlıkların ekseriyetini Hak rızası için âmme yararına cömertçe vakfederek nice hayratın vücûda gelmesine vesîle olmuşlardır. Başta pâyitaht İstanbul olmak üzere Osmanlı coğrafyasının dört bir köşesini çil çil vakıf eserlerle donatıp bezemişlerdir. Biz de bu yazıyı, misal teşkil etmesi bakımından hayırseverlikte büyük rekorlara imza atan ve numûne-i imtisâl olan iki hanım sultanın hayır hizmetlerine hasredeceğiz.

En Çok Çeşme Yaptıran Mihrişâh Sultan

III. Mustafa Han'ın baş kadınefendisi ve Sultan III. Selim'in annesidir. 1745 yılında doğduğu rivâyet edilmektedir. Osmanlı öncesi hayatı, saraya nasıl geldiği ve Sultan III. Mustafa ile nasıl evlendiği hakkında doyurucu bir bilgi mevcut değildir.

Osmanlı Sarayı'nda belli bir tâlim ve terbiyeden geçmesinin ardından III. Mustafa Han'ın zevcesi olmuştur. 1761'de oğlu Şehzâde (III.) Selim'i dünyaya getirmiştir. Topkapı Sarayı ve İstanbul'da şenlikler yaptırarak ilk şehzâdesinin doğumunu kutlatmıştır.

Şehzâdesini, saray bakıcılarıyla birlikte el bebek gül bebek yetiştirmiştir. 5-6 yaşına gelince ilk eğitimini başlatmıştır. Başta Lala Mahmud Bey olmak üzere birçok meşhûr hocadan özel dersler aldırması, onu padişahlığa hazırlamak için elinden gelen gayreti göstermiştir.

Eşi III. Mustafa'nın 1774'te ölümü üzerine Edirne'deki Eski Saray'a gönderilmiştir. Daha sonra III. Selim'in 7 Nisan 1789'da tahta çıkması üzerine düzenlenen Valide Alayı Merâsimi ile Vâlide Sultan unvânını alarak tekrar Topkapı Sarayı'na dönmüştür.

Son yıllarını hastalıklar içerisinde geçirmiş; hekimler, başta sıtma olmak üzere türlü hastalık teşhisi koymuşlardır. 16 Ekim 1805 tarihinde tutulduğu hastalıktan kurtulamayarak vefât

“Çok hayırsever bir hanım sultan olan Mihrişâh Sultan ‘en çok çeşme yaptıran valide sultan’ olarak adını tarihe yazdırmıştır. Tespit edilebilen çeşme sayısı 13’tür. İstanbul’un dört bir yanını âdetâ çeşmelerle donatmıştır.”

etmiştir. Kendi ismiyle anılan türbesi, Eyüp'te Bostan İskelesi Sokağında yer almaktadır. Türbe, barok mimarîsinin en güzel örneklerindedir. Türbenin önünde üç gözlü revak vardır. Revakın kubbesi kalem işleriyle süslenmiştir. Giriş kapısının üzerinde Mülk Sûresi'nin 1-2. âyetlerinin yazılı olduğu bir kitâbe yer almaktadır.

Çok hayırsever bir hanım sultanı. “En çok çeşme yaptıran valide sultan” olarak adını tarihe yazdırmıştır. Tespit edilebilen çeşme sayısı 13’tür. İstanbul’un dört bir yanını âdetâ çeşmelerle donatmıştır. Bunun dışında, banisi olduğu diğer mimarî eserler şunlardır:

6 Haziran 1793'te başlattığı Eyüp'teki imâret, sebil, mektep, türbe ve iki çeşmeden oluşan külliyenin inşâsı, üç yıl içerisinde tamamlanmış, etraftaki bazı dükkânları da buraya gelir olarak kaydettirmiştir.

1793'te Halicioğlu Camii'ni onartmıştır. 1794'te Humbarahâne Kışlası Camii'ni yaptırmıştır. Eyüp'teki türbesinin yanına ve Eminönü ile Balıkpazarı arasında Taşçılar Caddesi başına birer çeşme tesis ettirmiştir. 1794'te Kâğıthane Camii'nin karşısındaki Sultan İbrahim'in silâhtarı Yusuf Paşa'nın yaptırdığı çeşmeyi ihyâ ettirmiştir.

Karacaahmet'te Aşçıbaşı Mehmed Ağa Camii yakınında, Halicioğlu'nda Abdüsselam Camii Mezarlığı önünde, Hasköy yolu üzerinde, Hasköy'de kışla duvarı sırasında, Beşiktaş'ta

Topal Hoca Mescidi arsası karşısında, Fındıklı'da Molla Bayırı Yokuşu'nun başında, Kasımpaşa'da Hacı Ahmed Camii önünden Kurtuluş'a çıkan yokuşun sonunda ve Yeniköy Molla Çelebi Camii'nin yanına da çeşmeler inşa ettirmiştir.

Son olarak 1790'da Osmanlı-Rus ve Osmanlı-Avusturya Savaşları sırasında asker temininde güçlük çekilmesi üzerine 500 bostancı askerini kendi bütçesinden teçhiz edip, Padişah'ın da katıldığı bir törenle cepheye göndermiştir.

Rekorlar Kıran Bezmiâlem Vâlide Sultan

Sultan II. Mahmud'un eşi, Sultan Abdülmecid'in annesidir. Eski hayatıyla ilgili sağlam ve tatminkâr bir malumat yoktur. Doğum yeri ve tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Küçük yaşta Osmanlı sarayına cariye olarak teslim edilen bir Gürcü kızı olması muhtemeldir.

Sarayda yetiştirilip eğitildikten sonra Sultan II. Mahmud'un hanımı olmuştur. Daha sonra 25 Nisan 1823'te Şehzade Abdülmecid'i dünyaya getirmiş ve ikinci kadınlığa yükselmiştir. Oğlu Abdülmecid'e çok düşküdü; onun eğitimi ve terbiyesiyle yakından ilgilenmiştir.

Sultan Mahmud'un vefâtından sonra, 16 yaşını henüz bitirmiş olan oğlu Abdülmecid tahta çıkınca "Vâlîde Sultan ve Mehd-i Ulyâ-yı Saltanât" unvânını kazanmıştır. Daha ziyâde "Bezmiâlem Vâlîde Sultan" adıyla anılmıştır. Sultan Abdülmecid'in genç yaşta padişah olması ve devlet işlerindeki tecrübesizliği sebebiyle uzun yıllar ona rehberlik etmiş; Padişah'ın memleket seyahatlerinde, saray ve devlet işlerini başarıyla yürütmüştür.

Yakalandığı amansız bir hastalık sonucunda 3 Mayıs 1853'te Beşiktaş Sarayı'nda vefât etmiş; Dîvân Yolu'ndaki Sultan II. Mahmud Türbesi'ne defnedilmiştir. Padişah, annesinin ölümüne çok üzölmüş, rûhunu şâd etmek için 79 bin kuruş gibi büyük bir parayı cariye, kalfa, Enderun halkı, hoca, imam ve fakirlere dağıtmıştır.

Bezmiâlem dindar, akıllı, tedbirli, hayırsever, ince rûhlu, şefkatli, cömert, dünyevî hırs ve nümâyîşlerden uzak bir vâlîde sultandı. Yazışmalar ve mektuplarda kullandığı mühürler üzerindeki dinî-tasavvufî tabirler, onun manevî şahsiyetinin bir göstergesidir. Sıklıkla kullandığı mühürlerin birine "Hayy Hakk" ibaresi nakşedilmişken; bir diğnerinin üzerine de Hz. Muhammed (s.a.v.)'e derin

muhabbetini ifade eden şu dizeler kazılmıştır:

*Muhabbetten Muhammed oldu hâsil
Muhammed'siz muhabbetten ne hâsil
Zuhûrundan Bezmiâlem oldu vâsıl*

Bezmiâlem, tartışmasız en fazla hayır eseri bırakan vâlide sultandır. Oğlu Abdülmecid'in pa-dışahlığı sırasında kendisine tahsis edilen maaş ve diğer gelirleri, Hicaz'dan Balkanlara ülkenin muhtelif yerlerinde tesis ve tamir ettirdiği camiler, hastaneler, mektepler, hamamlar, çeşmeler ve sebiller gibi pek çok hayır eserine sarf etmiştir.

III. Mustafa Han'ın baş kadınefendisi Mihrişah Sultan'dan sonra Osmanlı'da en fazla çeşme ve sebil yaptıran vâlide/hanım sultan odur. Çoğu İstanbul'da (10) -diğerleri Medine (2), Mersin (6) ve Kербela'da (1)- olmak üzere toplam 19 çeşme ve sebil inşâ ettirmiştir. Bunların dışında 6 çeşme ve sebili de tamir ve ihyâ ettirmiştir.

Tesis ettirdiği cami, mektep ve hastanelerin isimleri, yapım tarihleri ve özellikleri ise şöyledir:

1844, Bezmiâlem Vâlide Mektebi. 1844, Bezmiâlem Sıbyan Mektebi. 1844, Eminönü ile Karaköy'ü birbirine bağlayan bugünkü Galata Köprüsü'nün (Vâlide Köprüsü) ilk kurucusunun, Bezmiâlem olduğu rivâyet edilmektedir. Köprü, ahşap dubalar üzerinde sâbih/yüzer olarak inşâ edilmiştir.

1845, Gurebâ-i Müslimin/Vakıf Gurebâ Hastanesi. Yapımında 1826'daki kolera, 1843'teki çiçek hastalığı salgını etkili olmuştur.

1845, Bezmiâlem Vâlide Sultan Gurebâ-i Müslimin Hastanesi Camii. 1845, Mekke-i Mükerreme Gurebâ-i Müslimin Hastanesi. Vefâtında yarım kalmış, Sultan II. Abdülhamid tamamlattır. 1850, Vâlide Mektebi/Dârü'l-Maârif. Osmanlı'nın ilk sivil lisesidir. 1850, Bezmiâlem Sıbyan/Yeşil Mektebi. 1853, Bezmiâlem Vâlide Sultan/Dolmabahçe Camii.

Ayrıca, Kâbe-i Muazzama, Ravza-i Mutahhara ve Eyyube'l-Ensârî vakıflarına da çeşitli hizmetler sunmuş ve başlılarda bulunmuştur. Büyük meblağda "nükd-ı mevkûfe" (vakfedilmiş para) ayırarak, vakıflarının her türlü masrafını ve hizmetlerini yerine getiren görevlilerin yevmiye ve maaşlarını karşılamak üzere, ülkenin muhtelif yerlerinde kiraya vererek veya hasılatını satıp akar (gelir) getirecek birçok konak, ev, dükkân, fabrika, han, tarla, arazi, bağ, bahçe, meyve ve zeytin ağacı, değirmen ve emlak satın alarak, vakıflarının sonsuza kadar hizmet etmelerini teminat altına almıştır.

Bu sayılanlar haricinde, bizzat mahalle aralarında dolaşarak fakir ve muhtaçlara merhamet elini uzatmış, ihtiyaçlarını gidermiş, yetim ve kimsesiz kızları evlendirmiş, borcunu ödemeyen ve hapse düşen gariplere çeşitli malî ve nakdî yardımlarda bulunmuştur.

Yanı sıra tarikat erbabını gözeterek, başta Yahya Efendi Dergâhı olmak üzere pek çok tekke ve dergâha büyük ölçüde başlıklar yapması, onun rahmet ve şükranla anılmasına vesile olacak ince ruhlu, şefkat timsâli bir insan olduğunu ortaya koymuştur.

Her Dem Sevdiğin İle Beraber Olmak

“Her an sevdiğinle bir olabilmek O'nun hayaliyle yaşamak her söylediği sözü tatbik etmek, her davranışını kendi hâline yansıtmak, sevdiğinden başkasını görmemek duymamak algılamamak o kadar önemli hasletlerdir ki, neşeler, dertler sıkıntılar hep birlikte olur.”

İstanbul'da bir sohbetle Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Hazretleri askerlik hatıralarını anlatırken şöyle buyurur: "Diyarbakır'da askerdik. Bir pazar günü arkadaşlarla beraber Dicle Nehrinin kenarında sohbet ediyorduk. Bir ara yağmur yağmaya başladı. Orada bulunan bir çadırın altına girdik. O anda alâim-i sema (gök kuşağı) çadırın üzerine doğdu. Orada şu şiirimizi yazdık:

1. Beyit

*Dil-berle dem berâber derd ü elem berâber
Cân ten o dil-ber oldu bilmem ki nem berâber*

(Sevgili/sevdiğimiz ile her ânımız beraberdir, Ondan gayri hiçbir ânımız yoktur. Sevdiğimizle tüm dertlerimiz ve sıkıntılarımız beraberdir. Her daim canım ve benim O sevgiliyle yek-vücût olmuş durumdadır. Bilmiyorum daha neyimiz sevgiliyle birlikte olsun.)

Sevmek, âşık olmak ve her an sevdiğinle bir olabilmek O'nun hayaliyle yaşamak her söylediği sözü tatbik etmek, her davranışını kendi hâline yansıtmak, sevdiğinden başkasını görmemek, duymamak, algılamamak o kadar önemli hasletlerdir ki, neşeler, dertler, sıkıntılar hep birlikte olur. Hakîkatte âşık, mâşuk ile hemhâl olur. Kendisi sevdiği ile bütünleşir, yek-vücût olur. Akli, fikri, hâli, ahvâli, yaşantısı hep sevdiği olur.

Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi bir sohbetlerinde "Bizim dergâhımız gök kubbenin altıdır ve herkese açıktır." dedikten sonra şu hatırayı nakletmişlerdir: "Birkaç kişi bir velîyi ziyaret etmek için izin istemişler. O da haber göndermiş ve; "Allah (c.c.)'ı ziyârete gelir gibi gelirlerse buyursunlar." demiş. Düşünmüşler bunun âdâbı nasıl olur acaba diye, anlayamamışlar. Fahreddin-i Râzî o zâtın talebesiymiş. Bu gence soralım, bu bilir demişler. Ona sormuşlar. O da buyurmuş ki; "Ellerinizi tâzim ile bağlarsınız, boynunuzu bükür, elbiselerinizi de bir kefen misâli düşünür huzuruna girersiniz." Tarif ettiği gibi huzuruna varmışlar. O anda üzerlerindeki elbiseleri lime

"Hakîkatte âşık mâşuk ile hemhâl olur. Kendisi sevdiği ile bütünleşir, yek-vücût olur. Akli, fikri, hâli, ahvâli, yaşantısı hep sevdiği olur."

lime parçalanmış. Arştan ileri seyranlı olmuş. İçlerinden birinin kitap okuma merakı varmış, ona da buyurmuş ki; "Oğul sen de artık kitap okumazsın." O da baş üstüne efendim, demiş. Fakat eve gelince okuduğu acı bir kitabı varmış. Bunu bitireyim de başka okumam, demiş. Bir gün sonra o velîyle karşılaşmış. Veli şöyle buyurmuş: "Oğul dün arştan ileri seyrangâhın vardı, şimdi görüyorum ki, yine kitap okumakla meşgulsün."

2. Beyit

*Mevlâ da yâr-ı Mecnûn Leylâ da yâr-ı Mecnûn
Sahrâ da yâr-ı Mecnûn gezdikçe gam berâber*

Cenâb-ı Allah (Mevlâ) Mecnûn'un yâri, Leylâ da Mecnûn'un yâri, Sahrâ da Mecnûn'un yâridir. Mecnûn sahralarda gezip durdukça gam da elem de onunla birlikte gezer.

Aşk dâvâsında Mecnûn'u çok iyi anlamak gerekir. Sevmek kelimesini hakîkî boyutuyla yaşamak ve idrak etmek zarûrîdir, aksi takdirde bu durum kuru bir sözden öteye geçmez.

Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi bir sohbetlerinde şu hatırayı anlatmıştır: Bir gün Leylâ çorba pişirmiş, fakirlere dağıtıyormuş, Mecnûn'a haber etmişler; Leylâ çorba dağıtıyor diye. Mecnûn da Leylâ'yı görmek bahanesiyle eline bir tabak almış, o da sıraya girmiş. Leylâ çorbanın başında sırası gelene kepçeyle çorba veriyor. Sıra Mecnûn'a gelmiş, Leylâ Mecnûn'un tabağına vurunca tabağını kırmış. Olayı görenler hemen Mecnûn'un başına toplanmışlar. Bak senin Leylâ Leylâ diye yanıp tutuştuğun Leylâ sana bir kepçe çorbayı çok gördü, bir de senin tabağını kırdı demişler. Bunun üzerine Mecnûn; "Evet bana da sizin gibi çorba verseydi, benim sizden farkım ne olurdu?" diye cevap vermiş. Yine başka bir menkıbe ne kadar anlamlıdır, çok iyi anlamak gerekir. Şu şekilde kaleme alalım: Mecnûn'un kolunda çıban çıkmış. Babası bir doktor çağırmış. Doktor muayene ettikten sonra, çıbanın ameliyatla alınmasına karar vermiş. Doktor neşterini çıkarınca Mecnûn titre-

meğe başlamış. Orada bulunanlar Mecnûn'un hâlini görünce; "Mecnûn sen ki bizim bildiğimiz Mecnûn'sun. Sen ıssız çöllerde gezer yırtıcı, vahşî hayvanlarla arkadaşlık edersin. Onlardan korkmazsın da şimdi şu küçücük neşterden mi korkuyorsun?" demişler. Mecnûn da; "Arkadaşlar benim korkum o neşterden değildir. Benim derimin altında Leylâ var, siz onu incitirsiniz, benim korkum ondan." diye cevap vermiş.

3. Beyit

*Gül derdli gonca derdli yâr benden önce derdli
Şol derdli nice derdli derd ile em berâber*

(Gül ile gonca hep dertliler ancak sevgili benden (gül ile goncadan) önce dertlidir. Sevgilinin derdi ile dertlenen bu dertli âşık çok dertlidir, ancak dert ile çare de beraberdir.)

Âşık olan sevdiği için dertlenir, sevdiğinin dertleri, sıkıntıları için üzülür figan eder. Asıl üzüntüsü sevdiğinin üzülmesindedir. O mutlu olur tebessüm ederse kendisinin hiçbir derdi eleme kalmaz. Tüm derdi sevdiğinin dertlerinden kurtulmasıdır, tüm yakarışı ve arzusu da budur, başka bir isteği de yoktur. Buradaki en

önemli husus ise âşıkın her an sevdiğiyle bir olması sevdiğinden bir lahza ayrılmamasıdır, hakîkî çare yâri ile birlikteliği sağlamasıdır. Sevdiğiyle bir olmak tüm dertlerinin çaresidir, yani dert ile em hep birliktelik durumundadır.

4. Beyit

*Men zâr edince dil-ber bakıp da hande eyler
Yârsızca Ab-ı Kevser olsa n'idem berâber*

(Ben ağladıkça, dert ile inledikçe yârim bu duruma bakıp güler (tebessüm eder). Benim sevdiğim benimle bir olmadıktan sonra ab-ı kevser ile beraber olmayı ne yapayım.)

Abdullah b. Mes'ûd tarafından nakledildiğine göre, Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Kişi sevdiğiyle beraberdir." Bu beyit bize bu hadis-i şerifi hatırlatır. Beyitte sevgili/sevdiği kişi ile bir olmanın önemi ifade edilirken, kişinin sevdiğiyle bir olması mutlulukların zirvesidir. Sevgilinin bir tebessümü her şeyin fevkindedir. Bu sebeple seven insanlar daima sevdikleri ile bir olmalıdır. Şartlar ne olursa olsun sevdiklerinden ayrılmamalı, bir olmanın lezzetini daima yaşamalıdır.

Asr-ı Saadet'ten şu hatırayı nakledeyim: Araplar arasında cömertliği ile tanınmış Hâtem'in kabilesi savaşta esir düştü. Esirler arasında Hâtem'in kızı da vardı. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanına gelerek dert yandı ve şöyle dedi:

"Yâ Rasûlallah, cömertliği ile ün salmış babam Hâtem öldü, kardeşim kaçtı, ben pek çaresiz kaldım. Hürriyetim için sana sığınıyorum."

Peygamberimiz (s.a.v.) onun dileğini kabul etti ve onu serbest bıraktı. Fakat o bununla yetinmedi, yalvarmasına devam etti, bütün kabilenin affını istedi ve "Yalnız beni kayırma, arkadaşları benden ayırma." dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.) onu kırmadı, bütün kabileyi serbest bıraktı...

5. Beyit

"Âşık olan sevdiği için dertlenir, sevdiğinin dertleri, sıkıntıları için üzülür figan eder. Asıl üzüntüsü sevdiğinin üzülmesindedir. O mutlu olur tebessüm ederse kendisinin hiçbir derdi eleme kalmaz. Tüm derdi sevdiğinin dertlerinden kurtulmasıdır, tüm yakarışı ve arzusu da budur başka bir isteği de yoktur. Buradaki en önemli husus ise âşıkın her an sevdiğiyle bir olması sevdiğinden bir lahza ayrılmamasıdır."

Bahtın Hulûsî yâver yâr oldu ol dilâver

Elde sabûh u sâgar ol gonca-fem berâber

(Ey Hulûsi, bahtın/kaderin sana yardım etti.

O çok sevdiğin, gönül sahibi güzeller güzeli sevdiğin sana yâr oldu. Sabahın erken vaktinde elinde aşk meyi ile (o güzel) gonca dudaklı sevgili ile birliktesin.)

Çekilen tüm dertler, sıkıntılardan sonra güzeller güzeli sevgili ile beraber olmayı Cenâb-ı Allah nasip etti. Onun dilemesiyle vuslât gerçekleşti. Aslında tüm sevenler sevdikleri ile bir oldu. Bu beyitte sevdiklerinden anladığımız; Cenâb-ı Allah (c.c.), Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ve pîri ihramcızâde İsmail Hakkı (k.s.) Hazretleri'dir. Bir seher vakti aşk meyini yudumlarken tüm sevdikleri ile bir olmanın, birlikte olmanın neşesi, mutluluğudur hakîkî aşk ve muhabbet...

İslâm'da Çocuk Eğitimi

“Çocuklar, Yüce Allah'ın insana bir lütü ve ihsândır. Anne babalara çocuklar emânet olarak verilmiştir. Bu kutsal emânetlere karşı anne babaların bir takım görev ve sorumlulukları vardır. Bu görev ve sorumlulukların bilinmesi ve en mükemmel bir şekilde yerine getirilmesi gerekir.”

Yüce Allah Tahrim sûresi 66. âyet-i kerimede şöyle buyurmaktadır:

“Ey inananlar! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun. Onun başında, acımasız, güçlü, Allah’ın kendilerine buyurduğuna karşı gelmeyen ve emredildiklerini yapan melekler vardır.”

Allahu Teâlâ bu âyet-i kerimede inananlara kendilerini ve aile efradını yakıtı insanlar ve taşlar olan cehennem azabından korumalarını emretmektedir. Nitekim cehennem azabının başında Zebânî adlı sert mizaçlı, Allah’ın emirlerine karşı gelmeyen ve emroldukları her şeyi harfiyen yerine getiren melekler vardır.

İslâm âlimleri, aile ve çocukların cehennem ateşinden korunmasının ancak onlara İslâmî bir eğitim vermekle mümkün olacağını ifade etmektedirler.

Hz. Ömer bu âyetle ilgili olarak; “Yâ Rasûlallah! Nefislerimizi koruruz fakat ailemizi nasıl koruyabiliriz?” demişti. Allah Rasûlü şöyle buyurdu:

“Allah’ın sizi nehyettiği şeylerden onları nehyeder ve Allah’ın size emrettiği şeyleri onlara emrederseniz. Bu şekilde onları korumuş olursunuz.”

Çocuklar, Yüce Allah’ın insana bir lütfu ve ihsânıdır. Anne babalara çocuklar emânet olarak verilmiştir. Bu kutsal emânetlere karşı anne babaların bir takım görev ve sorumlulukları vardır. Bu görev ve sorumlulukların bilinmesi ve en mükemmel bir şekilde yerine getirilmesi gerekir.

Anne babanın çocuklarına karşı görev ve sorumluluğu sadece onları yedirmek, içirmek ve giydirip eğitim için okula göndermekten ibaret değildir.

İnsan, beden ve ruhtan meydana gelen bir varlıktır. Yani Allahu Teâlâ insanı iki yönlü olarak yaratmıştır. İnsanın birinci yönü olan bedeni nasıl ki yemekle, içmekle, giyinmekle tatmin oluyorsa, ikinci yönü olan ruhu da fikirle, zikirle,

“İnsan nasıl ki çocuğunun bu dünya hayatında güzel bir meslek sahibi olabilmesi uğruna onun iyi bir eğitim alması için çaba ve gayret sarf ediyorsa aynı zamanda ruhunun eğitimi için de onun iyi bir eğitim almasına çalışılması gerekmektedir.”

ibâdetle tatmin olmaktadır. İnsan nasıl ki çocuğunun bu dünya hayatında güzel bir meslek sahibi olabilmesi uğruna onun iyi bir eğitim alması için çaba ve gayret sarf ediyorsa aynı zamanda ruhunun eğitimi için de onun iyi bir eğitim almasına çalışılması gerekmektedir. Zira insan, aldığı eğitim sonucu mühendis, avukat, doktor, öğretmen olabilir. Ancak sağlıklı ve yeterli bir dinî eğitim almamışsa dünya malı mülkü, makam ve mevki için birçok yanlışlık, hatâ ve günah işlemesi söz konusu olabilir.

Çocuklar anne baba için bir imtihan vesilesidir. Nitekim Yüce Allah;

“Doğrusu mallarınız ve çocuklarınız sizin için bir imtihandır. Büyük mükâfat ise Allah’ın katındadır.” buyurmak sûretiyle bu hakîkati dile getirmektedir.

Hz. Peygamber (s.a.v.) de çocuklardan sorumlu olduğumuzu şöyle belirtmektedir:

“Hepiniz çobansınız; hepiniz güttüğünüz sürüden sorumlusunuz. Devlet reisi de bir çobandır ve idaresi altındaki kişilerden sorumludur. Erkek, ailesinin çobanıdır ve aile efradından sorumludur. Kadın, kocasının evinin çobanıdır. Evinden ve çocuklarından sorumludur...”

Aile, çocuğun ilk eğitim yeridir. Anne babalar çocuklarına güzel örnek olmalıdır. Dolayısıyla hâl ve hareketlerine dikkat etmelidir. Çünkü çocuklar, anne babadan gördüklerini aynen uy-

gulamaktadırlar. Anne babanın sözleriyle davranışları birbiriyle çelişmemelidir. Ayrıca anne babalar çocuklarına karşı davranışlarında bir fikir birliği içinde olmaları gerekir. Yani biri çocuğun bir hareketine karşı sert davranırken diğeri şefkatle yaklaşmamalıdır.

Çocuklar geleceğimizin teminatıdır. Geleceğimizin teminatı olan çocuklarımızı iyi yetiştirmeliyiz. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.v.), çocuk terbiyesine çok önem vermiş ve bu konuda şöyle buyurmuştur:

"Çocuklarınıza hoş muamelede bulunun ve onları güzel terbiye ediniz."

"Hiçbir baba çocuğuna güzel terbiyeden daha üstün bir bağışta bulunmuş olamaz."

"Çocuğun babası üzerindeki hakkı ona güzel bir isim vermek ve terbiyesini güzel yapmaktır."

Anne baba, çocuğun dinî eğitimine de önem vermeli ve gerekli dinî bilgileri öğretmelidir.

Yüce Allah, Tâhâ Sûresi 132. âyet-i kerimede şöyle buyurmaktadır:

"Ailene namazı emret; kendin de ona sabırla devam et. Senden rızık istemiyoruz; (aksine) biz seni rızıklandırıyoruz. Güzel sonuç, takvâ iledir."

Ulû'l-azm peygamberlerden biri olan İbrahim (a.s.) Yüce Allah'a şöyle duâ eylemiştir:

"Ey Rabb'im! Beni ve soyumdan geleceklere, namazı devamlı kılanlardan eyle. Ey Rabb'imiz! Duâmı kabul eyle!"

Allah Rasûlü Hz. Muhammed (s.a.v.) de; "Çocuklarınıza yedi yaşına geldiklerinde namaz kılmalarını emredin." buyurmak sûretiyle çocuklara daha küçük yaşlardan itibaren dinî eğitimin verilmesi gerektiğine vurgu yapmıştır.

Çocuk eğitiminde şu hususlara dikkat edilmelidir:

1. Çocuklara sevgi ve şefkatle yaklaşmak gerekir.

Ebû Hureyre'den nakledildiğine göre bir gün Allah Rasûlü torunu Hasan'ı öpüp okşarken Akra b. Hâbis adındaki sahâbî yanına gelmişti. Peygamber Efendimiz'in torununu öpüp sevdiğini görünce; "Ey Allah'ın Rasûlü benim on çocuğum var, ben onlardan hiçbirini böyle öpmedim." demişti. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.); "Merhamet etmeyene merhamet edilmez." buyurmuştur.

Hz. Enes'ten nakledildiğine göre, bir gün mesitte Hz. Peygamber (s.a.v.) ashabıyla otururlarken bir çocuk kapıdan koşarak babasına doğru gelir. Babası oğlunu kucaklayarak öper ve dizine oturtur. Biraz sonra aynı kişinin kız çocuğu da kapıdan koşarak babasının yanına gelir. Adam kızını öpmeksizin önüne oturtur. Bu durumu gören Allah Rasûlü adama; "Böyle yaparak çocuklarınız aralarında eşit davranıyor musunuz?" buyurarak onu kınar. Hz. Peygamber (s.a.v.) bir hadis-i şeriflerinde, "Allahu Teâlâ, bir öpücüğe varıncaya kadar her hususta çocuklar arasında adâletli davranmanızı sever." buyurmuştur.

2. Çocuklar arasında eşit ve âdil davranmak gerekir.

Çocuklarımıza davranırken gerek maddî, gerekse manevî konularda eşit ve âdil olmalıyız. Zira çocuklar arasında kız erkek, büyük küçük ayrımı yaparak eşit ve âdil davranmamak, çocukların birbirine karşı öfke ve kin beslemelerine sebep olmaktadır.

Numan b. Beşir (r.a.) anlattığına göre, babası kendisine bir hurma bahçesini hibe etmek istemiş, Annesi Amra binti Ravaha da bu hibe-ye Rasûlullah'ı şahit kılmasını talep etmiştir. Bunun üzerine babası oğlunun elinden tutarak Rasûlullah'ın huzuruna çıkarlar. Numan b. Beşir'in babası Allah Rasûlü'ne;

"Ey Allah'ın Rasûlü! Ben bu oğluma filan yerdeki hurma bahçemi hibe etmek istiyorum." der. Hz. Peygamber (s.a.v.);

"Başka çocukların da var mıdır?" diye sorar. Babası;

- Evet, vardır, deyince, Hz. Peygamber (s.a.v.);

"Onlara da böyle hibede bulundun mu?" diye sorar. Babası;

- Hayır, deyince, Hz. Peygamber (s.a.v.); "Allah'tan korkun, çocuklarınız husûsunda âdil olunuz." buyurmuştur. Bunun üzerine sahâbî oğluna hibede bulunmaktan vaz geçer.

Günümüzde maalesef bazı anne babalar çocukları arasında eşit ve âdil davranmadıkları için birçok problemin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Zira ebeveyn ve çocuklar arasında bir takım problemler olduğu gibi çocuklar arasında da çeşitli dargınlık, haset, kin ve düşmanlıklar meydana gelmektedir. İşte bu kötülüklerin olmaması için anne babaların çocukları arasında eşit ve âdil davranmaya özen göstermeleri gerekmektedir. Şu husus asla unutulmamalıdır ki insan, bu dünyada kendisine emânet olarak verilen çocuklarına karşı görev ve sorumluluklarını yerine getirip getirmedikleri husûsunda sorguya çekilecektir.

3. Çocukları helâl ile besleyip büyütme gerekir.

İslâm'a göre çocukların helâl rızıkla beslenip büyütülmesi çok önemlidir. Zira Hz. Peygamber (s.a.v.) ve sahabe-i kiram çocuklarının iyi yetişmesi için helâl rızıkla besleme konusunda çok dikkat etmişler, âdeta tir tir titremişlerdir.

Bir defasında Hz. Peygamber (s.a.v.), büyüktorunu Hasan'ın sadaka olarak getirilen hurmalardan bir tanesini alıp ağzına götürdüğünü görünce hemen elini uzatıp torununun ağzından o hurmayı çıkarmış ve; "Bize sadaka helâl değildir, bilmiyor musun?" buyurmuştur.

4. Çocukların iyi ve güzel bir eğitim almasını temin etmek gerekir.

5. Çocuklara dinî eğitimi ve ibadet alışkanlığını küçük yaşlardan itibaren vermek gerekir.

6. Çocukları sigara, alkol, kumar vb. gibi zararlı alışkanlıklardan uzak tutmak gerekir.

7. Çocuklara millî ve manevî değerleri iyi öğretmek gerekir.

Netice olarak diyebiliriz ki, çocuklar Yüce Allah'ın anne babalara bir lütfu ve ihsânıdır. Allahu Teâlâ onları bizlere emânet olarak vermiştir. Onlara karşı görev ve sorumluluklarımızı bilip en mükemmel bir şekilde yerine getirmeliyiz. Zira hesap gününde bu konuda Allah'ın huzurunda hesaba çekileceğiz.

Çocuklar geleceğimizin teminatıdır. Geleceğimizin aydınlık olmasını istiyorsak çocuklarımızı iyi yetiştirmeliyiz. Çocuk eğitimine önem veren milletlerin geleceği aydınlık olmuştur.

Dipnot

*Prof. Dr. Mehmet SOYSALDI, Nevşehir Üniversitesi

Yazının geniş kaynakçalarını web sitemizin makaleler bölümünde bulabilirsiniz.

Hayatın Dönüm Noktası Üniversite Okumak

“Ülkemizde üniversite okumak bir iş kapısı olarak değerlendirildiğinden insanlarımız için bir dönüm noktası durumunda. Ancak gelişen ve değişen dünya ile birlikte bu anlayış da biraz biraz kabuğundan sıyrılıyor.”

Ülkemizde insanların yaşamlarını sürdürbilmeleri adına tarım ve hayvancılık geçmişten bu yana önemli bir iş kolu olarak karşımızda idi. Şehirleşmenin hızlı bir şekilde ilerlemesiyle birlikte köylerde neredeyse insan kalmadı diyebiliriz. Bunun sonucunda da tarım ve hayvancılık geçmiş yıllara göre nispeten daha azaldı. Elbette bütün bu olayların sosyal açıdan sonuçlarını görmezden gelemez ve hayatımızı yine bu sonuçlar üzerine plânlamak durumundayız.

Hatırlayalım ülkemiz Kurtuluş Savaşından çıkmış ve bir an önce toparlanabilmek adına çalışmalar yapılması lâzımdı, fabrikalar kurulmuş ve insanlar burada çalışmaya başlamıştı. Eğitim konusunda da meslek liseleri ön plânda idi çünkü ara elemana yani teknisyenlere, teknik bilen insanlara ihtiyaç vardı. Bir süre böyle de devam etti. Daha sonra meslek lisesi sanki tembel öğrencilerin yerleştirildiği bir okul gibi algı oluştu ve bu kanı günümüzde devam ediyor. Son yapılan düzenlemeler ile yine bu algının kırılması için gayret ediliyor ve başarılı olacağına inanıyorum. Hayat dediğimiz şey zaten zamanı okumaktan geçiyor. Önümüzde bir üniversite sınavı süreci var, yine milyonlarca insan üniversite kapılarını aşındırmak adına bu sınavlara girecekler ve yarışacaklar. Aslında amacımızın üniversiteyi kazanmaktan çok iyi bir okur, münevver, mühendis, akademisyen, öğretmen olmak olmalı. Yoksa sadece belge almak adına üniversite okumanın başta kendimize olmak üzere ülkemize de hiçbir faydası olmayacaktır. Yûnus Emre'nin yıllar önce dediği gibi, "İlim ilim bilmektir, İlim kendin bilmektir, Sen kendini bilmezsin, Ya nice okumaktır." Bir hedefimizin olması çok önemli. Bugün birçok üniversite var ancak mezun insanlara baktığımız zaman kültürel birikimin çok iyi olmadığını görüyoruz maalesef. Diplomalı anlayışsızlar ya da diplomalı cahiller topluluğu görüyoruz, bunun için hemen eleştiri yağmuruna tutmamak lâzım ama bu gerçeği görmezden gelmek so-

"Artık üniversite mezunu olmak da iyi bir meslek sahibi olmak anlamına gelmiyor. Yine insanın özüne doğru yolculuk yaparsak bir mesleki becerisi artık daha kıymetli."

runlardan kaçtığımız anlamına gelir. Sorunları konuşmak lâzım ki çözüm noktasında bir adım atılabilsin. İnsanlar bu gerçeği görsün. Herkes üniversite okumak zorunda değil ama okuyunca da bunun hakkını teslim etmek gerekir.

Ülkemizde üniversite okumak bir iş kapısı olarak değerlendirildiğinden insanlarımız için bir dönüm noktası durumunda. Ancak gelişen ve değişen dünya ile birlikte bu anlayış da biraz biraz kabuğundan sıyrılıyor. Artık üniversite mezunu olmak da iyi bir meslek sahibi olmak anlamına gelmiyor. Yine insanın özüne doğru yolculuk yaparsak bir meslekî becerisi artık daha kıymetli. Bu da demek oluyor ki insanları becerilerine göre ilgilendiği alanlara yönlendi-

rirsek hem kendisi için hem de ülkesi için daha faydalı bir iş yapılmış olacaktır. Günümüzde ara eleman sıkıntısı had safhada. Üniversite mezunu dediğimiz insanlardan maddî anlamda daha fazla kazanmaya da başladılar diyebiliriz. Elbette işin ekonomik kısmı ayrı, bu kısma girdiğimiz zaman hesaplar değişiyor. Ancak genel anlamda nerede fayda sağlıyoruz ona bakmak lâzım.

Meslek lisesine gerekli değerin verilmesi gerekiyor. Bir çocuk üniversite okumak istemiyorsa illâ ki üniversiteye gideceksin diye diretme lâzım. Elinden gelen mesleki becerisinin desteklenerek daha iyi bir seviyeye gelmesi için gayret etmek daha güzel olur. Üniversitelerimizde de elbette insanlar okuyacak ama daha iyi bir eğitim seviyesi ile kaliteli bir eğitim ile insanların yetiştirilmesine olanak sağlanacaktır. Her yerde üniversite olması o yerin gelişmişliğini de göstermez aslında. Sadece orada bir insan kalabalığı olur. İnsan kalabalığının da doğru yönetilmediği takdirde bir kazanımı olmaz.

Okumak sadece bir okul okumakla olmaz, kitaba ve kaleme verilen değer ile kendimizi geliştirmek ve yeni ufuklara yelken açmak bizi

geliştirir. Hepsinin temelinde bir şeyi merak etmezsek sadece günümüzü gün etmek derdiyle zamanımızı geçiştirirsek yine bir arpa boyu yol kat edemeyiz. Okuma eylemi kendimizi dinlediğimiz anlardan ibaret olduğu için öğretisi de çok fazladır. Kendimizi değerlendirme anları aslında, yanlışlarımızı, doğrularımızı görebildiğimiz yegâne anlar. Hayat bazen ince hesaplar üzerine kuruludur, bazen de bu kadar ince düşünmeyeceğimiz anlardan ibarettir. İşte yine bu aradaki ince çizgiyi görebilmek maharet istiyor. Bunu yapamadığımız an yine birbirimize zarar vermekten geri duramıyoruz.

Hayatımızın dönüm noktası olan konuları iyi belirlemek lâzım, bir üniversiteyi okumak ya da okumamak hayatımızda bazı şeyleri değiştirebilir belki ama hayatî değildir. Hayatımızı tehlikeye atacak bir durum değildir. O yüzden bunları gözümüzde çok büyütüp sınav stresine girmemek lâzım ama dünyayı ben mi kurtaracağım deyip bir kenara da çekilmemek lâzım. Herkes gücü nispetinde bir şeyler yapsa hayat daha güzel olabilir.

Kâinat Sana Der ki

Kâinat sana der ki:
"Dünya senin içinde.
Sen Mecnun ol yeter ki
Leyla senin içinde.

Her daim Hak'ka dayan,
Aşkın ateşiyle yan.
Lügatlere sığmayan
Mânâ senin içinde.

Hak yolunda yanık ol,
Gül cemale tanık ol,
Uyurken uyanık ol,
Rüya senin içinde.

Ten kafese can veren
Ruha heyecan veren
Önüne güller seren
Sevda senin içinde.

Aç göğsünü nazar et,
Kalbin sırrını seyret.
Hayret üstüne hayret...
Mevla senin içinde."

Yusuf DURSUN

Hüsn-i Hat ve Şiir

“Hat sanatı, Latin harflerinin kabulüyle, kısa bir süre görmezden gelinmiş olsa da günümüzde yeniden sanatseverlerin gözdesi hâline gelmiş, yeni hattatların yetişmiş ve birçok yerde hat kurslarının açılarak yeniden rağbet görür olması çok önemlidir.”

A talarımız İslâm dâiresine girdikten sonra ortak mirasa elden geldiğince katkıda bulunmaya çalışmış; bu medeniyeti geliştiren üç büyük milletten biri olmuş; İslâm inancının neticesi olan insan merkezli bir hayat tarzının oluşmasında büyük hizmetlerde bulunmuşlardır. Özellikle şiir ve hat vadisinde dünya ölçeğinde eserler ortaya koydukları cümlelerin kabul ettiği gerçeklerdendir.

Yine, “Kur’ân Mekke’de nâzil oldu, İstanbul’da yazıldı, Mısır’da okundu.” sözü bu konuda önemli bir vurguyu ifade eder. Kur’ân harfleri hattatlarımız elinde gören herkesi hayrete düşüren bir gelişme gösterdi. Kur’ân harflerinin yumuşak ve esnek yapısı hattatlara zengin seçenekler sunuyordu.

Şekilden şekle giren harflerle oluşan tablolar camileri, medreseleri, evleri süslemekteydi. Her kurum için ayrı bir yazı stili kullanıldığını bilmekteyiz. Şairler eserlerini yazıyor, hattatlar çoğaltıyor; müzehhibler ise süslüyordu. Böylece kitap, birkaç sanat kolunu dolaştıktan sonra insanlara okunmak üzere sunuluyordu. Kitap, hem muhtevâsı hem de görünüşü ile bir sanat eseri olmanın saltanatını sürüyordu. Kitapta kullanılan hat ise başlı başına bir sanat ziyâfeti idi.

Süleymaniye Kütüphânesi, Aşir Efendi koleksiyonunda bir mecmuâda (Sül. Ktp. Aşir Ef. 00438/yk. 52) hatları tarif ve tavsif eden bir manzûme ile karşılaştım.

On iki beyitlik bu manzûmede on iki hat türü sıralanıyor, her birinin özelliklerine dikkat çekiliyordu. Manzûmenin şairi, bütün hat türlerinden haberdâr görünüyor. Zira hangi hattın ne işe yarayacağı konusuna da değiniyor, âdetâ okuyucuya rehberlik etmek istiyor gibi bir durum sergiliyor. Aşağıda bu manzûmeyi nesre çevirerek kısa notlarla sunmak istiyorum. Bu kısa manzûme bile atalarımızın sanatla nasıl iç içe yaşadıklarının belgesi olarak algılanabilir.

“Sülûs iki mm.lik kalemle yazılır.
Harfler yumuşak ve âhenkli döner.
Görünüş olarak nesihden biraz
büyük, harflerinin yuvarlaklığı
daha azdır. Hattın temeli kabul
edilir. Bütün hat kuralları sülûsten
çıkarılmıştır. Hat öğrenmeye
sülûsten başlanır.”

Der Ta’rif ve Tavsif-i Hatt-ı İsna-’Aşar

On iki hattın tarif ve tavsifi hakkında

1. Şöyle bil kim devr içinde hûb hat
Tarz-ı kûfîdür heman mahzâ fakat

(Şunu iyice bil ki dünyada (zaman içinde) başlıca güzel hat sadece kûfî tarzında olanlardır.)

Şair, söze tarihî hat olan kûfî ile başlıyor. Şaire göre tarih içindeki en güzel hat kûfî yazısıdır. Bu yazı, duvarlara nakşedilen yazılarda görsel bir şölen sunma gibi bir özelliğe de sahiptir. Çoğu insan tarihî yapılarla gördüğü bu hattın anlamlı bir metin olduğunun farkına bile varamamaktadır. Bursa Ulu Camii’nin duvarlarında bu yazının güzel örnekleri vardır. Kûfî yazı eski devirlerden beri vardır. Tarihi,

câhiliye devrine kadar gitmektedir. Ayrıca celî kûfi yazısı da vardır.

2. *Çün sülüsdür dehrde aslı hutût
K'andadır vasf-ı su'ûd ile hübût*

(Dünyada hatların aslı sülüsüdür. Onda yükseliş ve düşüşün tarif ve tasvirleri vardır.)

Sülüs iki mm.lik kalemle yazılır. Harfler yumuşak ve âhenkli döner. Görünüş olarak nesihden biraz büyük, harflerinin yuvarlaklığı daha azdır. Hattın temeli kabul edilir. Bütün hat kuralları sülüsten çıkarılmıştır. Hat öğrenmeye sülüsten başlanır. Osmanlı'da en çok kullanılan hattır.

Sülüs kısaca: "harflerin altında dört parçası düz, iki parçası devirlidir. Yazının, sülüs (üçte bir) adını alması, bu üçte iki ve üçte bir nisbetinin korunmasından dolayıdır. Bu, yazıda harflerin çıkış ve inişi "su'ûd" ve "hübût" kelimeleri ile ifade edilmiştir. Şair, sülüs yazısının güzelliğini vurgulamak için "su'ûd" ve "hübût" kelimelerini farklı anlamlara gelebilecek şekilde kullanıyor. Bu kelimeler, insanın yükseliş ve düşüşünü de çağırıştırıyor. Sülüste başarılı bir hattatın mevkiinin yükseleceğine îmâda bulunduğu düşünülebilir.

3. *Hatt-ı reyhânî 'acebdür iy püser
'Âkıl isen kıl ana bir dem nazar*

(Ey oğul, reyhânî yazısı da çok güzeldir;

akıllı isen bu yazıya bir kez bak.)

Reyhânî hat da estetik olarak çok güzeldir. Reyhânî yazının kalınlığı sülüs gibidir. Bunda gözü kapalı harf yoktur. Kur'ân ve duâ yazımında çok kullanılmış ise de sonraları terk edilip kullanılmaz olmuştur. 16. yüzyıldan itibaren terk edilmiş olduğu bildirilmektedir. İbni Bevvâb tarafından icat edildiği söylenir.

4. *Rik'adur çünki rüsûmât-ı sükûk
Ehl-i 'ilm isen ana eyle sülûk*

(Rik'a, resmî yazışmalarda kullanıldığından, ilim ehliysen o yola gir.)

Nesih yazının dişsiz, yuvarlak ve kıvrak bir türüdür. İcâzetler bu hat ile yazıldığı için buna "icâzet hattı" da derler.

Rik'a: Aslı "rıkaa" olan bu yazı, bitişmesi ve süratli yazılması bakımından Latin harflerinin kabulüne kadar resmî yazışmalarda kullanılmıştır. Rik'a, Dîvânî yazıdaki dikey harflerin boylarının kısaltılması, sadeleşmesi, kavis ve meyillerinin azaltılmasıyla meydana gelmiştir. Rik'a'nın Dîvânî yazıdan sonra ortaya çıktığı söylenmektedir. Bu yazı, mektuplarda da kullanılmıştır. Bu sebeple şair, ilim erbâbına bu yazıyı öğrenmeyi tavsiye etmektedir. Bu yazıyı iyi yazan bir kâtibin girdiği memuriyette daha kolay yükselebileceği anlatılmak istenmiştir.

5. *Neshdür 'âlemde çün hatt-ı güzîn
Dâyimâ sa'yi ana eyle hemîn*

(Nesih, dünyada seçkin bir hat olduğundan daima ona gayret sarf et.)

Sülüsle çok sıkı bağları bulunan bu yazı sülüs yerine ikâme edilmiştir. Nesih kalemi, sülüs kaleminin üçte biri kadardır. Bu sebeple nesih "ba"sı sülüs "ba"sının üçte biri oranındadır. Nesih, kûfinin köşelerinin yuvarlaklaştırılması ile meydana gelmiştir. Kolay yazılması bakımından rağbet gösterilen önemli bir yazı türüdür. Diğer yazılara oranla yazarken kale-

min hareketinde harflerin sür'atle ve muntazam sûrette meydana gelmesine ve bitişmesine elverişli bir durum vardır. Bu yazı daha çok Kur'ân-ı Kerim yazmada kullanılmıştır. Nesih, sülûste kullanılan kalem ucuna çok daha ince (ağız yaklaşık bir mm. kalınlığında) kalemle yazılır. Bu yazı çeşidi geliştikten sonra Kur'ân-ı Kerimler Küfî yerine-bilhassa Türklerde-Nesih hat ile yazılmıştır. Dolayısıyla beyitte, şair tarafından bu yazının iyi öğrenilmesi tavsiye edilmiştir.

6. *'İzzet istersen bu gün itme galat
Eyle ser-meşki hemân ta'lîk hat*

"Değer (bulmak) istersen bugün yanlış yapma; çalışmanın sermeşkini/çalışmanın ilk işini) ta'lîk hattı yap.)

Bu yazı sülûste aynı kalınlıktaki kalemle yazılır. 12. yy.da İran'da ortaya çıkan bu yazı biçiminde harflerde düz hat yoktur. Harfler hep kavislidir. Ta'lîk yazının ince biçimine hafî veya ince ta'lîk adı verilir. Bu yazının hat tarihimizdeki en ünlü ismi Yesârî Es'ad Efendi (ö.1766)'dir.

Ta'lîk hattının en güzel örnekleri Türk hattatları tarafından ortaya konmuştur. Ta'lîk yazıda. İran Ta'lîk'i ve Osmanlı Ta'lîki olmak üzere iki üslûp vardır. Anadolu'da hattatlar önceleri İran üslûbunun etkisinde kalmış, fakat daha sonra kendi görüş ve sanat anlayışları ile bu yazıya yeni bir üslûp kazandırmışlardır. Bunda Yesârî'nin öncülüğü ve oğlu Yesârîzade Mustafa İzzet'in gayretleri etkili olmuştur. Ta'lîk, ince, kavisli, nârin yapısı ve harekesiz yazılışıyla hoş ve şiir gibi görünüşe sahiptir. Osmanlı Ta'lîk hattının hurde (küçük) veya hafî (ince) denilen şekli edebî eserlerde ve dîvânlarda kullanılmış; fetvahânenin de resmî yazısı olmuştur. Dîvân ve mesnevîler bu yazı ile yazıldığından ta'lîk hattatları, yazılarının güzelliği oranında okuyucuya ulaşma imkânına sahip olurlardı. Bu bakımdan şair, "Değer bulmak, izzet görmek, insanlar tarafından takdir edilmek istersen bu yazıyı öğ-

ren." diyerek konunun sosyal statü ile ilişkisine de vurgu yapmış oluyor.

7. *Diler isen baht ü devlet ola yâr
Hatt-ı dîvânîye eyle sa'yi var*

(Baht ve saâdetin sana yâr olmasını istiyorsan dîvânî hattına çalışmaya gayret et.)

"Dîvâna mahsus" anlamına gelen bu yazı rivayete göre İstanbul'un fethinden sonra devlet işlerinin yürütülmesi için kurulan Dîvân-ı Humâyûn'dan çıkacak resmî yazışmalar için özel olarak icat edilmiştir. Bu yazı, fermân, berat gibi içeriğini silmeğe ve bozmağa, hatta bir harfini dahi değiştirmeye imkân bırakılmaması gözetilen resmî vesikalarda, hüccetlerde bazı vakfiye ve ilâmlarda görülür. Devletin resmî yazışma yazısıdır.

Yukarıdaki beyitte de bu yazının devletle ilişkisi, bir tevriye zenginliği içinde veriliyor. "Eğer talihin, bahtın sana yâr olmasını istiyorsan bu yazıyı çok iyi öğrenmen lâzım." diyor. Ayrıca devlet işlerinde görev almak istiyorsan bu hattı çok iyi öğren, mânâsına gelecek şekilde kullanılıyor.

8. *Kırma dîvânî 'aceb hatdür 'aceb
Oldı mahzâ kullara ihsân-ı Rab*

(Şaşılacak derecede çok güzel bir hat olan kırma dîvânî Allah'ın kullarına tam bir ihsânıdır.)

Dîvânî kırması ilk bakışta dîvânî yazının biraz sadeleşmiş ve ufalmış bir türü gibidir. Ancak dîvânîden daha kolay ve çabuk yazılır. Bu hızlı yazıdan dolayı harfler birbirine bitişir ve okunmasında zorluklar meydana gelir. Yine bu bitişmeden dolayı taklit ve tahrifi zor bir yazıdır. Bu hat ile genel olarak i'lâm, hüccet, vakfiye, berat, ilmühaber vb. belgelerle; arşivin ikinci derecede yazıları yazılmıştır.

Şair, beyitte "aceb" kelimesini yine farklı manalara gelecek biçimlerde kullanmıştır. Aceb kelimesine "güzel ve garip, anlaşılması

zor" anlamları yüklenmiştir. Allah'ın kullarına ihsanı olması ise ilginçtir. Zira bu yazının amaçlarından biri, taklit edilememesi ve tahrifinin çok zor olmasıdır. Yani dileyen bu yazı ile yazılmış bir berat ya da fermâna ilâve yapamaz, bir yerini değiştiremez. Bu sebeple "Allah'ın ihsanı" diyor müellif. Zira tahrifi kolay olsa büyük sahteciliklere ve toplumsal kargaşalara sebebiyet verebilirdi.

9. *Ger dilersen mâl-ı Kârûn bî-dirîğ
Kırma-i defterde kıl sa'y-i belîğ*

(Eğer Kârûn gibi hesapsız mal sahibi olmak istersen defter kırmasına çok çalış.)

Defter kırması, muhtemelen muhâsebe defterlerinde kullanılan kırma dîvânîdir. Kârûn, Hz. Mûsâ'nın akrabasından bir zat olup Hz. Mûsâ'nın duâsı bereketiyle zengin olduğu hâlde zekât ve sadaka vermeye yanaşmayı hasislik ettiğinden serveti ile yere batmıştır. Burada anılması zenginliğinden dolayıdır. Bu yazı, zor olduğundan, iyi bir kırma dîvânî hattatı iyi ve geliri yüksek bir kitâbet mansıbı, makamı elde edebilirdi.

10. *Olayum dîrsen cihanda çîn-i Cem
Elde hattun ola ta'lîk-ı 'Acem*

(Dünya'da Cem gibi ünlü olmak istersen Acem ta'lîki hattını elde etmen gerekir.)

Ta'lîk kûfînin ayrıntıları ile Pehlevî yazısından ortaya çıkmış bir hat olup menşei İran'dır. Bunun yazılması zor ve kendine özgü incelikleri ve diğer yazı türlerinde bulunmayan harf özellikleri vardır. Bu hat için, Acemler tarafından bulunup kullanıldığından "Acem ta'lîki" denmiştir. Daha sonra bizde en güzel biçimini alarak dîvân ve mesnevîlerde kullanılmıştır.

Cem, İran'ın efsanevî hükümdarıdır. Şarabın ve içki meclislerinin mûcidi olduğu var sayılır. Şair, "Acem ta'lîkini iyi bilen, şöhrette Cem gibi ünlü olabilir." demeye getiriyor.

11. *Eyleme her nakşa çokluk i'tibâr*

Dehr içinde hat hemân nesh-i gûbâr

(Her süse, çok itibar etme, dünyada hat sadece gûbârî nesihtir.)

Gûbâr, Arapça "toz" demektir. Çok ince ve küçük yazılmış, toz denecek tarzdaki yazıya da bu sebeple "Gûbârî" denmiştir. Nesih kırması biraz daha incelik ufalırsa nesih hurdası, bu da incelik âdetâ toz hâlini alan yazılara dönüşürse nesih gûbârîsi adı verilir. Gûbârî denmesinin sebebi yazının âdetâ ince toz gibi görünmesidir. Klâsik şiirimizde sevgilinin ayva tüyleri gûbârî yazıya benzetilir.

12. *Hatt-ile dîrsen olasin kâmrân
Sana ta'lîk-i gûbârî bes hemân*

(Eğer hatla murâdına erip mutlu olmak istersen sana gûbârî ta'lîki kâfidir.)

Şair, son dersi bu beyitte veriyor. Ta'lîkin gûbârî tarzının önemine vurgu yaparak hat meraklısını teşvik ediyor. İncecik, toz görünümü ta'lîk yazısının zor olduğunu, ancak bunu başarır ise muradına ereceğini ifade ediyor. Osmanlı'da hat sanatına önem verildiğinden başarılı bir hattat bu sanatla geçimini sağlayabilir, hatta refaha kavuşabilirdi.

Hat sanatının inceliklerini şiir formunda anlatan bu manzûme bize has bu enfes sanatın macerâsını kısa bir biçimde dile getirmektedir. Hat sanatı, Latin harflerinin kabulüyle, kısa bir süre görmezden gelinmiş olsa da günümüzde yeniden sanatseverlerin gözdesi hâline gelmiş, yeni hattatların yetişmiş ve birçok yerde hat kurslarının ve sergilerinin açılarak yeniden rağbet görür olması çok önemlidir. Hat sanatındaki gelişmeler ve yeni yeni istif tarzlarının denenmesi memnuniyet verici bir gelişme olarak dikkat çekmektedir.

Dipnot

*Prof. Dr. Mahmut KAPLAN, İstanbul Beykent Üniversitesi

Yazının geniş dipnotlarını web sitemizin makaleler bölümünde bulabilirsiniz.

Gitme Yanlış Yöne

Gitme kardeş yanlış yöne,
En son Hak din İslâmiyet...
Bundan sonra başka dîne,
Olur mu hiç teslîmiyet?

Hakaretler hobi oldu,
Saldırılar tabîi oldu,
Sözde İslâmfobi oldu,
Uyanınca câhiliyet...

Şakıyan dillerde kılçık,
Kurumuş göllere dal-çık!
Nerde güneş, nerde balçık?
Nerde kaldı «masumiyet?»

İnsanlık hüsrana düştü,
Yürekler hicrana düştü,
Muzurluk şeytana düştü,
Kalmayınca mahremiyet...

Peygamberim öyle duru,
Celil ne söylese kuru,
Söner mi Allâh'ın nûru,
Kur'ân'ındır galibiyet..

Halil GÖKKAYA

ES-SEYYİD OSMAN HULÛSİ EFENDİ'NİN

OSMANLI. TÜRKÇESİ

"Dîvân-i Hulûsî-i Dârendevî"

YENİ ESER
ÇIKTI

Alim, mutasavvıf ve dîvân şairi Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi'nin Dîvân-ı Hulûsî-î Dârendevî adlı eseri, 40 yıl sonra yeniden orijinal diliyle yayımlandı. 20. yüzyıl mutasavvıf ve dîvân şairi Hulûsi Efendi, henüz çocuk yaşta kaleme almaya başladığı Dîvân'ı, adına kurulan Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı tarafından rik'a hattı kullanılarak Osmanlı Türkçesiyle yazıldı.

Orijinal nüshaları esas alınarak Hattat Cafer Kelkit'e beş yıl süren uzun bir çalışmanın ardından yazdırılan Dîvân-ı Hulûsî-î Dârendevî, kaynak bir eser olarak kültür, edebiyat ve ilim dünyasının istifadesine kazandırıldı.

Hulûsi Efendi'nin yazdığı Dîvân'ın, Cumhuriyet Dönemi'nde kaleme alınan ve Türkiye Yüzyılı'nda Osmanlıca neşredilen önemli eserlerinden ve Dîvân edebiyatı için temel kaynaklarından.

Eserin basımıyla ilgili olarak Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı Genel Müdürü Abdullah Süren şu açıklamalarda bulunmuş: "20. yüzyılda yetişmiş âlim, fâzıl, mutasavvıf bir dîvân şairi olan Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi, kalbine ilhâm olunan ilâhî manaları şiir formunda kaleme almış, beslendiği kültürel muhit sebebiyle Osmanlı Türkçesiyle şiirlerini oluşturduğu dîvân nüshasına yazmıştır. Bu şiirler içerisinde Arapça, Farsça kelimeler ve Osmanlıca terkipler bulunduğu için doğal olarak İslâm harfleriyle yazılıp okunması, gerek mana gerekse edebî nizam açısından çok önemlidir. Osmanlı döneminde, dîvân edebiyatımız alanında neşredilen eserlerin hepsi İslâm harfleriyle Osmanlı Türkçesi olarak yayımlanmıştır. Yazıldığı gibi okunması için bu işlem bir zaruret olmuştur.

Vakfımız tarafından daha önce Latin harfleriyle birkaç kez baskısı yapılan Dîvân'ın bu nüshası orijinalitesine uygun hüsnü hatla yeniden yazılarak kültür, edebiyat ve ilim dünyasına bir kaynak eser olması amaçlanmıştır. Kültürde devamlılık esastır. Dolayısıyla dîvân dilinin yaşadığı döneme tanıklık etmesi ve gelecek nesillere yazımı, manası ve muhteviyatıyla aktarılması için eserin Osmanlı Türkçesiyle (İslâm harfleriyle) yayımlanması tercih edilmiştir. Hâlihazırda Türk-İslâm dünyasında

birçok okuyucunun bu harflere olan aşinalığı ve kullanım, öğrenim alışkanlıkları bakımından rik'a hattı ile yazılan bu nüshanın aziz milletimize hayırlı olmasını diliyoruz."

"Beş Yılda Tamamladığım Çok Kıymetli Eser"

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İslâm Tarihi ve Sanatı Bölümü Öğretim Görevlisi Hattat Cafer Kelkit de 5 yıldır üzerinde çalıştığı eserin basımından duyduğu memnuniyeti dile getirerek şunları belirtmiş: "Hat sanatının, İslâm tarihi boyunca Kur'ân-ı Kerim'den ilham alan hattatların çalışmalarıyla âyetleri, hadisleri ve anlamlı sözleri en güzel şekilde yazıya geçirmek için geliştirilmektedir. Rik'a hattı ile kaleme aldığım Dîvân-ı Hulûsî-î Dârendevî'yi, bölüm başlıklarında celî, sülûs, nesih ve ta'lik, hat çeşitlerini de kullanarak ikmal ettim. Uzun zamandır üzerinde çalıştığım bu Dîvân'ın Arapça, Osmanlıca ve Farsça lügatlarını esas alarak yazılmasına dikkat ettim. Ortaya çıkan bu kıymetli eser bundan sonraki çalışmalar için, sanat ve edebiyat camiası için esaslı bir kaynak olacağına inanıyorum."

"Emeği geçenleri kutluyorum"

Son olarak, Hulûsi Efendi'nin kıymetli bir mutasavvıf olduğunu, klâsik Türk edebiyatı geleneğini 20. yüzyılda devam ettirerek hacimli bir dîvân ortaya koyduğunu ifade eden Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim üyesi Prof. Dr. Nihat Öztoprak da şu ifadelerde bulunmuş: "Dedesî Şeyh Hâmid-i Velî Hazretleri'nin manevî ve sanat ikliminde yetişen Osman Hulûsi Efendi, ataları gibi şiire meyletmiş, şiirle konuşmuş, şiirle cevap vermiş, şiirce hayat yaşamış bir âlim ve mutasavvıf şairdir. Şiirin yerini nesre bıraktığı bir dönem olan 20. yüzyılda o, şiirle fikirlerini kalıcı hâle getirmiş, bedenen ulaşamadığı yerlere şiirle ulaşmıştır. Şiiri bırakmamış hem de hacimli sayılabilecek bir dîvân oluşturarak dîvân ve tekke şiir geleneğini devam ettirmiştir. Şimdi eserin Osmanlı Türkçesi ile yayımlanması çok güzel bir hizmettir. Bu anlamda emeği geçenleri kutluyorum."

Bereketin Sırları

“Nefis ise daima cimriliği emreder. Cimriyi Allah sevmediği gibi insanlar da sevmez. İnsanların gönüllerinde yer eden insanların tamamı cömert insanlardır.”

Allah'ın güzel kulları Yüce Allah'ın verdiği nimetleri kendilerine aitmiş gibi hissetmezler. Her şeyin Yüce Allah'ın mülkü olduğunu bilir, kendilerini de birer emânetçi olarak görürler. Bu bilinçle ellerindeki emânetleri insanlarla paylaşır ve insanlara her fırsatta iyilik yapmaya çalışırlar. Yüce Allah da onlar üzerindeki nimetlerini arttırdıkça artırır. Bu artırma işlemine "bereket" adı verilir.

Bazı insan zengindir, cimrilik duygusunu yener ve maddî imkânlarını paylaşır; Cenab-ı Hak da ona çok büyük hayırlar yapmayı nasip eder. Nerede hayırlı bir iş var, onu orada görürsünüz. Böylece hem maddî hem de manevî berekete nâil olur. Cenab-ı Hak şu âyet-i kerimede bu berekete işaret etmektedir; *"Mallarını Allah yolunda harcayanların örneği, her başağında yüz tanenin bulunduğu yedi adet başak çıkaran bir tohum tanesi gibidir. Allah dilediğine katlayarak verir, Allah (zât ve sıfatlarında) sınırsızdır, her şeyi bilmektedir."*

Nefis ise daima cimriliği emreder. Cimriyi Allah sevmediği gibi insanlar da sevmez. İnsanların gönüllerinde yer eden insanların tamamı cömert insanlardır. Ebu Hüreyre (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre İki Cihan Güneşi Peygamber Efendimiz (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: *"Her Allah'ın günü iki melek iner. Bunlardan biri 'Allah'ım! Malını verene yenisini ver!' diye dua eder. Diğeri de: 'Allah'ım! Cimrilik edenin malını yok et!' diye bedduâ eder."*

Bereketli Hayatlar

Bu hadis-i şerifte bahsedilen birinci meleğin duâsını alan güzel insanlardan birisi de Ordu'nun gönül zenginlerinden, -aynı zamanda İhramcızâde Hazretleri'nin de müridi olan- merhûm Hacı Ali Eriş Efendi'dir. Biz bu müstesnâ şahsiyetleri hatırlamak ve hatırlatmakla onlardaki feyizlere de bir nebze ortak olmuş oluyoruz. Onların tatlı hatıraları yazılarımıza da can katıyor. 28 Şubat sürecinde öğretmenlik yapan Recep Uzun Hocamız onunla ilgili bir hatırasını şöyle anlatıyor:

"İnfâk o kadar güzel bir amel ki şu âyet-i kerimede fakirin de bu güzel ibâdetten nasibi olduğu anlaşılıyor: 'O takvâ sahipleri ki, bollukta da darlıkta da Allah için infâk ederler; öfkelerini yutarlar ve insanları affederler. Allah da, (bu şekilde davranan) ihsan sahiplerini sever.'"

"28 Şubat'ın karanlık plânlarının uygulandığı kara günlerde eskiden 2250 öğrencisi olan Fatsa İmam Hatip Lisesi'ne iki sene hiçbir talebe gelmemiş, tek bir sınıf açılmamıştı. Sınıflar boşalmış, koskoca okul, bal arısı kaçmış boş kovana dönmüştü. Zamanın yerel televizyon kanalı okuldaki boş sınıfları gösterip yetkilileri okul binasının devri için harekete geçirmeye çalışıyordu. Hatta üniversiteye devri için heyetler gelmeye başlamıştı bile..."

O günlerde köy köy dolaşıp -kız erkek fark etmez- yatılı sözü vererek öğrenci arayışına girmiştik. Okulun zaten erkek öğrenci yurdu vardı, kapasitesi de 250 öğrenciye rahatlıkla yeterliydi. O yıl 150 öğrenci kaydı yapıldı, bunların

60 tanesi kız öğrenci. Bunun için üç katlı bir ev bulundu. Barınma yükü bizlere kalınca Ali Eriş Abi'ye telefonla ulaştım. Hatırladıkça burnunun direği sızlıyor.

Ondan sadece ekmek ihtiyacı için destek istemiştim. Diğer ihtiyaçlar için ilçemizin hayır sahipleri elimizden tutmuştu. O günün şartlarında 110 çuval unu bir kamyonu yükleyip bize gönderdi. Bir fırınla anlaşılıp ekmek yaptırıldı. Çocukların ekmek ihtiyacı Ali Eriş Abi'nin himmeti ile giderilmiş oldu. Sanki çölün ortasında ölümü beklerken suyu bulmuş olduk. O günkü sevincimiz unutulacak gibi değildi."

Elindeki bütün imkânları seferber ederek mü'minlerin sıkıntısını gideren bu güzel insana nasıl bu kadar zengin olduğu sorulduğunda şu esprili cevabı vermiş: "Ben verdim Allah verdi. Ben verdim Allah verdi. Onunla yarış olur mu? O daha çok verdi. Sonuç böyle zengin oldum." Onun bu lâtif cevabında da bereket kavramının sırrına işaret edildiğini görüyoruz. İşte infâkın bereketi, işte iyilik yapmanın güzelliği...

Ağlatan infâk

İnfâkın güzelliğine dair bir başka hatırayı merhûm Prof. Dr. Bekir Topaloğlu Hoca şöyle anlatıyor: "1972- 1978 yılları arasında bir grup esnaf arkadaşla Kur'ân dersi yaptık. O aralar Anadolu Yakası'nda ikinci bir İmam Hatip Okulu yaptırmaya çalıştık, arsa arıyorduk. Birkaç yere baktık ama beğenmedik. Üzıldük

neredeyse umutsuzluğa kapılacaktık ki iş adamlarından Ahmet Sani Gezici Bey beni bir kenara çekti ve dedi ki; 'Hocam benim Acıbadem'deki arsamın bir kısmını kendime ayırsam sonra da geri kalanı bu İmam Hatip Okulu projesine versem olur mu?'

Ben de; 'İmar açısından uygun mu, hem sen oraya ev yapıp satmayı düşünüyordun.' dedim. O da başka yerlerde de arsası olduğunu, onları oralarda değerlendireceğini ve bu teklifinin kabul edilmesini çok arzu ettiğini belirtti. Ben de diğer arkadaşları da çağırıp durumu anlattım. Hep beraber o kadar çok sevindik ki birbirimize sarılıp ağladık.

Sonra Ahmet Sani Bey ile baş başa kalınca bu fedakârlığında nereden etkilendiğini sordum Kur'ân meâ li çalışırken; '*Sana Allah yolunda servetlerinin ne kadarını harcıyacaklarını sorarlar. De ki; 'İhtiyaçtan fazlasını.'*' mealindeki âyeti okuyup düşündüğünü ve anlattığı gibi hesabını yaptığını ifade etti."

Darlıkta infâk

Zengin var ki infâk ediyor, peki ya fakirin infâkı? İnfâk o kadar güzel bir amel ki şu âyet-i kerimede fakirin de bu güzel ibâdetten nasibi olduğu anlaşılıyor: "*O takvâ sahipleri ki, bollukta da darlıkta da Allah için infâk ederler; öfkelerini yutarlar ve insanları affederler. Allah da, (bu şekilde davranan) ihsan sahiplerini sever.*" Bu âyette ifade edilen infâk etme, öfkeyi yutma ve affet-

me gibi faziletleri hayatının merkezine alan gani gönüllü insanlardan merhûm Ahmet Ziyân Bey, bir müftüden dinlediği hatırayı onun ağzından şöyle anlatıyor:

"Anadolu'da bir ilçede müftüydüm. Günlerden cumartesi. Kazanın pazarı da o gün kurulur. Daireler kapalı. 'Evde oturacağıma, müftülüğe gideyim.' dedim. Daireye vardım, bir çay demledim, camdan dışarı bakıyorum. Bahsettiğim pazar, müftülüğün biraz ilerisinde kurulur. Kimi almaya, kimi satmaya, herkes pazara geliyor. Kalabalık. Müftülüğün karşısında bir bakkal var. Ben camdan ilçenin cumartesi günlerine mahsus bu hareketli vaziyetini seyrederken, lüks bir otomobil gelip, bakkalın önüne park etti.

Bakkal bir hışımla çıktı; 'Yok, arkadaş dükkânın önüne park etme!' dedi. Zaten pazarın kurulduğu gün olduğu için, bakkala giden gelen yok. Bir de dükkânın önü kapanacak diye adamcağız iyice asabîleşti. Arabanın sahibi de haklı; 'Yahu burada park yasağı mı var? Niye park etmiyormuşum?' diye çıkıştı. Baktım gereksiz bir münâkaşa çıkacak. Hemen indim, arabanın sahibine; 'Arkadaş, bugün ilçenin pazarı var. Gelen-giden çok. Bakkal belki satış yaparım diye dükkânın önü kapansın istemiyor. Burada arabana zarar gelmesin. Müftülüğün bahçesinde müsait park edecek yer var. Ben kapısını açayım, oraya koy.' dedim. 'Olur.' dedi.

Arabayı park ettikten sonra; 'Yukarıda çay demledim, tek başıma içiyorum, istersen buyur birlikte içelim.' dedim. 'Olur, içelim.' dedi. Teşekkür etti. Yukarı çıktık. Bir yandan çaylarımızı içiyor, bir yandan tanışıyor, konuşuyorduk. O sırada müftülüğün kapısı açıldı. İçeriye elleri titreyen yaşlı bir hanım girdi. Elinde tek sıra dizilmiş bir tabak incir. 'Oğlum, müftülüğün kapısını açık gördüm de içeri girdim. Kusura bakmayın. Ben bu incirleri bizim bahçeden topladım. Pazara satmaya götürüyorum. Parasını da sana getireceğim bir kız Kur'ân kursu yaptırırınız diye...'

Bir tabak incir... 1 kilo ya gelir, ya gelmez. Kilosu 5 lira olsa... Al sana 5 lira... Kur'ân kursu

"Samîmîyetle, ihlâsla istersen;
Mevlâ'm karşılığını hemen,
fazlasıyla verir. Verir ammâ
rahmetin yağması için birtakım
şartlar da meydana gelmesi
gerekir."

yaptırmak için onu getirip hayır olarak müftülüğe verecek... Duygulandırıcı bir samîmîyet, niyet ve arzu... Ben dondum kaldım. Misafirim de duygulandı. Hanıma dedi ki; 'Kaça satıyorsun?' Kadıncağız, mütevekkil; 'Ne verirsiniz?' dedi. Adam da coştı; 'Peki, bir Kur'ân kursu yaptırmaya verir misiniz?' Yâ Rabbî! Bir tabak incir ile bir Kur'ân kursu... Adam bu güzel niyeti gerçekleştirmek için harekete geçti. O kadıncağızın arzusu gerçek oldu..."

Siz ne dersiniz deyin, bunun adı samîmîyetten başka bir şey değil. Samîmîyetle, ihlâsla istersen; Mevlâ'm karşılığını hemen, fazlasıyla verir. Verir ammâ rahmetin yağması için birtakım şartlar da meydana gelecek. Müftünün cumartesi dairesine gelmesi, çıkıp adamlarla ilgilenmesi, bir münakaşaya mâni olması, adamı yukarıya davet edip çay ikrâm etmesi... Bunun üzerine o bir tabak incir ile Rabb'im vesile kılmış. O kadıncağız, istemiş, gönülden arzu etmiş. "Benim ne imkânım var ki?" diye düşünmemiş. "Bir tabak incirden ne olur..." dememiş. Onu toplamış. "Bana gülerler..." dememiş, yola koyulmuş. Bunlar hep bereketin sırları...

Yaşanmış bu güzel hikâye, bir tabak incirle bile olsa infâk etmenin nasıl bir bereketle Kur'ân kursu yaptırmaya kadar gidebileceğini gözler önüne seriyor. Cenâb-ı Hak bizlere infâk etmeyi sevdiren. Nefsimizin cimriliğinden bizleri muhâfaza eylesin.

Dipnot

Yazının geniş dipnotlarını web sitemizin makaleler bölümünde bulabilirsiniz.

Dehlevî'den Dârendevî'ye: Mutasavvıf Şair Osman Hulûsi Dârendevî

“Nakşîliği temsil eden Osman Hulûsi Dârendevî, muhiplerine hep iyiliği, güzelliği ve insanlara faydalı olmayı telkin ve tavsiye bulunmuş bir ulu çınardır.”

Eğitimi genel olarak "insanı terbiye etme sanatı" olarak tabir edebiliriz. Eğer insan bir eğitimden geçmezse hakîkî mânâda insan olması ve Hz. Âdem vasfıyla "adam" sırasına tam olarak ermesi mümkün olmaz. Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı'nın en büyük faaliyet alanı eğitim faaliyetleridir. Eğitim faaliyeti burada âdetâ ete ve kemiğe bürünmüştür. Hulûsi Efendi'nin husûsen en önemli özelliği eğitimci ve bir pedagog olmasıdır. Osman Hulûsi Efendi'nin eğitime verdiği değer, kurduğu vakıfta yaşatılmaktadır. Vakfı yoluyla eğitime verilen önem her geçen gün korunarak ilk, orta ve üniversite bünyesinde Türk Millî Eğitimi'ne katkıları artarak devam etmektedir. Hulûsi Efendi'nin eğitim düşüncesi öncelikle edepten geçer. Edeple birlikte en mühim eğitim yöntemi ise sohbettir. Hazret'e kulak verelim, bunu şöyle ifade etmiştir:

Her bir edebin mektebidir gir taleb eyle

Ger âkıl isen âdem eder âdemi sohbet

Ne temizlik ne fezâil ne edeb

Gidiyor cümlesi bir mektebe hep

İslâmî Hareket

Dünyada 1950 sonrasında post-materyal değerlerin yükselişiyle birlikte dindarlaşma eğilimi, mistik ve mâneviyatçı yaşam biçimi de yükselen değerler arasına girmiştir. Büyük kanaat önderlerinin fikirlerinin üzerinde durma ile toplumsal problemleri çözme arasında doğrudan bir ilişki olduğu aşikârdır. Cemâat olarak gelişen dinî hareketler daha çok Türkiye'deki modernleşmenin içerdiği pozitivizm, materyalizm, bireycilik gibi değerlere karşı bireyi koruyan birer kalkan olarak gelişmiştir.

Daha çok bir dinî liderin öğretisi etrafında gelişen, insanları belli bir kimlik ve âdiyet etrafında bir araya getiren, dayanışma duygusunu besleyen biçimiyle cemâatin esas itibâriyle yirminci yüzyıla özgü bir olgu olduğu söylenebilir. Bu hareket içinde 21. yüzyılda Dârendevî hareketi de dikkat çekmektedir. Mâtürîdî ve Nakşîliği temsil

"Nakşbendîliğin Hâlidîyye kolunun kurucusu Mevlânâ Hâlid el-Bağdâdî de, "Hz. Peygamber (s.a.v.)'den rüyada aldığı emir üzerine", Hindistan'a giderek şeyhin müridi oldu."

eden Osman Hulûsi Dârendevî, muhiplerine hep iyiliği, güzelliği ve insanlara faydalı olmayı telkin ve tavsiyede bulunmuş bir ulu çınardır.

Dehlevî'den Dârendevî'ye...

Hindistanlı meşhur âlim ve mutasavvıf "Gulâmu Ali" diye de tanınan Abdülaziz Dehlevî 1743 yılında Pencap'ta doğdu. Rüyasında gördüğü Hz. Ali, doğacak çocuğuna kendi adını koymasını istediğinden babası ona Ali adını verdi. Büyüme çağına gelince Gulâmu Ali adını aldı. Fakat daha sonra rüyasında Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kendisine "Abdullah" diye hitap etmesi üzerine bu iki isimle tanındı. Nakşbendîliğin Hâlidîyye kolunun kurucusu Mevlânâ Hâlid el-Bağdâdî de, "Hz. Peygamber (s.a.v.)'den rüyada aldığı emir üzerine", Hindistan'a giderek şeyhin müridi oldu. Dehlevî, Kasım 1824'te Delhi'deki zâviyesinde vefât etti.

Osman Hulûsi Dârendevî 1914 yılında Malatya'nın Darende ilçesinde doğdu. Küçük yaşlarda Nakşbendî-Hâlidî şeyhi Sivaslı İhrâmîzâde İsmâil Hakkı (Toprak) Efendi'ye intisâp etti. Babasının vefâtından sonra (1945) onun görevli olduğu camide fahrî olarak imam-hatiplik yapmaya başladı. Sekiz yıl sonra resmen tayin edildiği bu görevi emekli oluncaya kadar sürdürdü (1987). Ayrıca marangozluk, ciltçilik, hakkâklıkla meşgul oldu. Şeyhinin ölümünden sonra onun halîfesi sıfatıyla irşâd faaliyetlerine başladı. 1986'da kendi adıyla anılan Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı'nı kurdu. Osman Hulûsi Efendi, 14 Haziran 1990'da İstanbul'da vefât etti ve Darende'ye götürülerek Hamîd-i Velî Camii hazînesine def-

nedildi. Hacı Bayrâm-ı Velî'nin "Somuncu Baba" diye tanınan mürşidi Hâmid-i Velî'nin on ikinci kuşaktan torunu ve seyyid olduğu bizzat kendisi tarafından ifâde edilmiştir.

Gençliğinden beri edebiyatla meşgul olan Hulûsi Efendi, pek çok mutasavvıf şair gibi şiiri irşâd hizmeti için bir vasıta olarak kabul etmiştir. Dîvân-ı Hulûsî-i Dârendevî adıyla basılan Dîvân'ında (İstanbul 1986) daha çok klâsik gazel tarzındaki manzûmelerin yanında altmış kadar ilâhî, ayrıca koşma nazım şekli ve hece ölçüsüyle yazılmış manzûmeler vardır. Gazellerinde Fuzûlî ve Niyâzî-i Mısırî'nin edâsı, hece ile yazılmış şiirlerinde ise Yûnus Emre'nin etkisi görülür. Osman Hulûsi Efendi'nin çeşitli mektupları vefâtından

sonra Mektûbât-ı Hulûsî-i Dârendevî adıyla bir araya getirilerek yayımlanmıştır.

Dinî grupları veya hareketleri diğer toplumsal hareketlerden ayıran üç temel husus bulunmaktadır: Bunlar inanç, cemâat ve eylem boyutudur. Dinî gruplar hangi form altında tezâhür etmiş olurlarsa olsunlar netice itibariyle belli değerler etrafında kümelenir, grup âdiyetine sahip olur, belli başlı liderlerin veya mânevî şahsiyetlerin öğretisini esas alır, "biz" ve "diğerleri" üzerinden kendilerini dış dünyadan ayıştıran bir tutum geliştirir ve bulunduğu toplumun kamusal veya toplumsal alanına damgalarını basmaya çalışırlar. Bu yönüyle değerlendirildiğinde dinî grupların veya hareketlerin birer cemâat formunda geliştiğini söyleyebiliriz. Bu noktadan bakıldığında Mutasavvıf Şair Osman Hulûsi Dârendevî hareketi geleneksel bir tarîkatı ve de cemâati temsil etmektedir. Ancak bu hareket geleneği koruduğu gibi geleceği de tasarlamaktadır. Bu tasarım hareketinde dinî ve millî değerleri referans alarak insanlara ilim, irfan, iyilik ve güzelliği tavsiye etmektedir.

Dârendevî hareketi Hindistan'daki Dehlevî hareketi gibi Anadolu'nun ortasında küçük bir kasabayı büyüterek ilçe hâline getirmiş ve İslâm'ın yaşanır boyutunu göstermeye çalışmıştır. Literatürde sosyolojik olarak bendenizin ilk olarak telaffuz ettiği "Dârendevî Hareketi" bütün kural ve kurumlarını oluşturmuş ve âdetâ İslâm yaşanır bir din hâlinde ete ve kemiğe bürünmüştür. Dehlevî'den Dârendevî'ye yaklaşık üç asır geçmiş olsa da benzeri hareket yeniden Anadolu'nun çorak toprağını yeşertmiş, mahzûn gönüllere güller serpmiştir. Horasan'dan ve Hindistan'dan gelen bu gönül hareketi, Anadolu'nun Darende'sinde Dârendevî olarak ete ve kemiğe bürünerek kendini göstermiştir. Osman Hulûsi Efendi'yi vefâtının 34. yılında rahmet, minnet ve şükranla yâd ediyorum.

Dipnot

* Prof. Dr. Süleyman Doğan, Yıldız Teknik Üniversitesi

Bulur

Sanma zaman geçtikçe aşkımız hitâm bulur
Durulur da sînemiz derinde tek gam bulur

Söner mi sandın gözler her visâlin ardından
Saadetin zevkiyle bin yeni merâm bulur

Okuruz her lahza biz yeni hasret şarkısı
Yanan gönül sesinde uhrevî makâm bulur

Özlerim gülüşünün şelâle akışını
İsmi her deyişte mes'ûd ihtişâm bulur

İki gönül kalb olur birbirine ebedî
Göz göze gelse gözler tükenmez kelâm bulur

Gayrı sükût şiidir, şiiir sonsuz bir ummân
Her mısra halk içinde dalga dalga nâm bulur

Bâd-ı sabâ taşır âh bu aşktaki esrârı
Her seher estiğinde visâlde nizâm bulur

Kâfî yüce bir aşkın şâirisin âlemde
Gören kanlı sînende yârden bin sihâm bulur

Ekrem KAFTAN

Anadolu'nun Özge Yazarı Şevket Bulut

“Şevket Bulut, bazı yazarlarda görüldüğü gibi, halkın inanç ve değerlerine ideolojik sâiklerle yaklaşmaz. O, Anadolu insanını olduğu gibi, tüm doğal ve hakîkî yönleriyle kabul eder. Halka ait bütün yerli değerler ve bu değerlerin halk nezdindeki karşılığı onun hikâyelerinin temelini oluşturur.”

İlk okunan kitaplar unutulmaz. Tanışılan ilk yazarlar da. İyi bir edebiyat okuyucusu olmak için yazarlarla, şairlerle bizzat görüşmek gerekmiyor tabii ki... Zira kitaplarını okudunuz mu zaten vicâhî bir dostluğunuz başlıyor ama bir fuarda veya bir sohbet toplantısında söz konusu yazarlar ile eskilerin tâbiriyle rûberû yani yüz yüze görüştüğünüzde bu vicâhî muârefe, şifâhî tanışıklığa dönüyor. Elbette daha sağlam bir dostluğa dönüştüğü kesin.

Bahsedeceğim yazar Şevket Bulut da benim ilk göz ağrım olan bir kalem erbâbıdır. Sanırım 1970'li yılların ortalarıydı. Henüz 15 yaşlarımdaydım. Memleketimizin o mûtena kitapçısında Al Karısı kitabını görünce ilgimi çekti. Kapağı dikkat çekiciydi ve İlhan Eraydın tarafından yapılmıştı. Anadolu insanları resmedilmişti. Eser, Hareket Yayınları'ndan çıkmıştı ve yayınevinin 35. kitabıydı. Baskı tarihine baktığımda Nisan 1971 tarihini gördüm. Altta bir not; "Kitabın içindeki desenler Mustafa Kutlu tarafından çizilmiştir." Bu isme zaten âşinâliğim vardı. Ama hikâyeci Mustafa Kutlu'nun ressam olduğunu o zaman bilmiyordum. Kitapların önyüzünden sonra arka kapağına bakılır ya ben de bu geleceğe uyumuş ve şu satırları okumuştum:

"İlk kitabını yayınladığımız Şevket Bulut, Kilis 1936 doğumludur. Hâlen Maraş'ta bayındırlık teknikeri olarak çalışan hikâyecimiz, Anadolu insanını âdet, örf ve gelenekleri içinde yeni bir bakış açısıyla inceleyerek hikâyeciliğimize millî bir tür getirmiştir. Yayınevimiz, Anadolucu yazarlar zincirine yeni bir halka ilâve etmekle mutluluk duyar."

Kitabın tashihini, daha sonra Bursa'da tanışacağım merhum kitapçı Cahit Çollak yapmıştı ve kitap Ahmet Sait Matbaası'nda basılmıştı. 180 sayfalık kitabı bir solukta okumuştum. İçindeki hikâyeler arasında "Al Karısı", "Gözleri Sulu Meryem", "Çin'in Sırtındaki Bıçak", "Yılanlı Yusuf", "Kuyruğu Kesilen At", "Öfkeli Maymunlar", "Güveyi", "Sığıntı", "Yumuşçu Nine", "Nehir Yatağındaki Tarla", "Odacı Mehmet Efendi" ve "Namus Borcu" gibi hikâyeler vardı. Rahatlıkla

"Hikâyelerinde Anadolu insanının yaşayış biçimini, inançlarını, sorunlarını, Anadolu'nun gerçeklerinden kopmadan yansıtan Şevket Bulut, bir memleket hikâyecisi olarak kabul edilir."

diyebilirim ki bana hikâyeyi sevdiren ilk yazar Ömer Seyfettin ise, ikincisi Kemalettin Tuğcu, üçüncüsü de Şevket Bulut'tu. 1970'li yılların ardından 80'li yıllarda da imzasını gördüğüm dergilerde hikâyelerini okudum. 90'lı yıllarda da aynen. Anadolu'da yaşadığı için yüz yüze görüşemedik ama ismi içimde hep sıcak ve güvenilir bir intiba bıraktı.

Yalnızlık Çemberi

Geçenlerde Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları arasında çıkan ve Şevket Bulut'un seçme hikâyelerinin toplandığı bir kitap elime ulaştı. Adı Yalnızlık Çemberi'ydi. O kadar sevindim ki, âdeta yeniden maziye

daldım ve edibimizin ilk okuduğum Al Karısı'nı hatırladım. Bu seçme hikâyeler arasında Al Karısı'nda olan bazı hikâyeler de vardı. Yine bir çırpıda okudum toplu hikâyeleri. Yine büyük bir huzur içinde Anadolu ikliminde dolaştım.

Peki, Şevket Bulut kimdir? Doğrusunu söylemek gerekirse edebiyat dünyasında çok az anılan ve bir bakıma nisyâna terk edilen kıymetli bir edibimizdir Bulut. Bu ihmalde Anadolu'da yaşamasının sebebi var mı bilemiyorum ama kitapları da kitapçılarda pek az bulunuyor. Dolayısıyla toplu şiirlerinin bir kitapta yer alması bana göre çok isabetli olmuştur. Bu güldestenin bir vefâ rüzgârı estirmesini dilerim. Şiire, hikâyeye, bütününü edebiyata, kültür ve sanata değer veren Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi yetkililerine çok teşekkür ediyorum. Belediyemizin eski Başkanı Hayrettin Güngör'e, Genel Yayın Yönetmeni Duran Doğan'a ve Genel Yayın Koordinatörü Mesut Serdar'a gönülden şükranlarımı sunuyorum. Bu eserin bir özelliği de, yazarın kitaplarından yapılan seçmenin yanı sıra dergilerde ve daktiloda kalan hikâyelerinin de eklenmiş olmasıdır.

Eserin başında "Hikâyemizin Yerli Sesi"ni Hayrettin Güngör kaleme almış. Şu satırlar çok önemli: "Hikâyelerinde Anadolu insanının yaşayış biçimini, inançlarını, sorunlarını, Anadolu'nun gerçeklerinden kopmadan yansıtan Şevket Bulut, bir memleket hikâyecisi olarak kabul edilir. Onun hikâyelerindeki her karakter gerçek hayattaki kadar canlıdır. Hayatının uzun bir bölümünü geçirdiği Kilis ve Kahramanmaraş başta olmak üzere Güneydoğu Anadolu ve havalisinden insanların yer aldığı hikâyelerinde kullandığı folklorik unsurlar, üslubunu belirlemekle birlikte Anadolu'nun zengin kültürünü de yansıtır. Denilebilir ki Şevket Bulut, hikâyeleriyle başta Kilis ve Kahramanmaraş olmak üzere Güneydoğu Anadolu ve çevresinin dili ve gözü olmuş; bölge insanının kültür ve değerlerini günümüze taşımıştır."

Bir bakıma mini bir Şevket Bulut portresinin çizildiği bu bölümde şu satırları da okumadan geçmemeli: "Şevket Bulut, bazı yazarlarda görüldüğü gibi, halkın inanç ve değerlerine ideolojik sâiklerle yaklaşmaz. O, Anadolu insanı olduğu gibi, tüm doğal ve hakîkî yönleriyle kabul

eder. Halka ait bütün yerli değerler ve bu değerlerin halk nezdindeki karşılığı onun hikâyelerinin temelini oluşturur.”

Ön söz Gökhan Serdar Özakbaş'tan. Mustafa Karabulut ise “Şevket Bulut’un Hikâyeciliği”ni kaleme almış. Ve Muhammed Hüküm’ün “Yerliliğin Sınırlarındaki Adam: Şevket Bulut” yazısı. Bu metinlerin her birinde derin tahliller, kıymetli değerlendirmeler ve yazarı hakkıyla anlatan tespitler var. Takdim yazılarının sonunda Şevket Bulut’un Hasan Şahmaranoğlu ile birlikte çekilmiş güzel bir fotoğrafı yer alıyor. Ve edebiyat ziyâfetimiz başlıyor: “Kitaplardan Seçilen Hikâyeler”... Her hikâyede bizim insanımız, bizim iklimimiz, bizim dünyamız, bizim gönül dünyamız hakkıyla anlatılıyor.

Bizden Bir Portre

Şevket Bulut sağlam bir sanatkârdır elbette. İyi bir hikâyecidir ama o aynı zamanda bizim toplumda değerleriyle yaşamış iyi bir insandır da. Halkın dilini kullanır, geleneklerini bilir ve hürmet eder. İnsanımızın günlük ve sade yaşayışını son derece başarılı bir şekilde hikâyelerine

yansıtır. Âdeta Anadolu’nun tablosunu resmeder. Anlattığı çiftçiler, memurlar, esnaf, tüccar hepsi bizim insanımız. Kadınlar bizim, çocuklar bizim... O, Nurettin Topçu’nun bir bakıma “Anadolucu” bakış açısını benimsemiş ve bu ideali edebiyatına aksettirmiştir. Şevket Bulut bu yönüyle tam bir “Anadolucu”dur. Onun ana hatlarıyla biyografisinden şöyle bahsedebiliriz:

Anadolu hikâyeciliğinin önemli temsilcilerinden biri olarak kabul edilen Şevket Bulut, 31 Temmuz 1936 tarihinde Kilis’te doğdu. Kahramanmaraş Millî Eğitim Müdürlüğü ve Bayındırlık Müdürlüğü’nde tekniker olarak çalıştı. 20 yıl boyunca Kahramanmaraş’ın bütün köylerini gezme fırsatını buldu. Bu seyahatler esnasında bölgenin önemli şair ve yazarları Bahaettin Karakoç, Abdurrahim Karakoç, Hayati Vasfi Taşyürek, Ali Akbaş, Ahmet Çıtak gibi şair ve âşıklarla tanıştı, dost oldu. Onlarla muhabbetler etti. Bahaettin Karakoç’nun Dolunay dergisi ile birlikte yayımladığı Dolunay Yayınları’nda kitaplarını neşretti. Halk şiiri tarzında şiirler de yazan Şevket Bulut, muhtelif sanat edebiyat dergilerinde edebî çalışmalarını yayımladı. İlk ürünleri Hareket dergisinde, ilk kitabı da Hareket Yayınları’nda çıktı. “Oynaş” ve “Obalar, Atlar” isimli hikâyeleri film yapıldı ve TRT’de gösterildi. Şevket Bulut, 17 Eylül 1996 tarihinde Kahramanmaraş’ta vefat etti.

Odacı Mehmet Efendi

Şevket Bulut’un ilk edebî ürünü “Kilis’im” isimli şiirdir. 1954 yılında Genç Kilis gazetesinde çıkmıştır. 1970’te hikâyeye yöneldi ve ilk hikâyesi olan Odacı Mehmet Efendi’yi Hareket dergisine gönderdi. Bu hikâye 1970 yılında neşredildi. Yazarımız daha sonra Hisar, Türk Edebiyatı, Töre, Millî Kültür, Millî Eğitim ve Kültür, Doğuş Edebiyat, Küçük Dergi gibi dergilerde görüldü. Konularını, Anadolu insanının geleneklerinden, dertlerinden ve meselelerinden alan hikâyeleriyle tanındı. 1981 yılında, Kayseri Sanatçılar Derneği tarafından “yılın hikâyecisi” seçildi. Mustafa Kutlu, Bulut’un hikâyesi hakkında yaptığı değerlendirmede şöyle diyor:

"Şevket Bulut, eski lâkin huzurlu, temiz, pak, gıllığı olmayan hayatımızın, o tahta kepenkli arastaların, semerci ve nalbantların, yaşlı kadınların, değirmencilerin, kaçakçı ve köylülerin, küçük devlet memurlarının, kıpırtısız bir yaz öğlesini yaşayan eski mahallelerin riyâsız, yalandolansız, doğrudan ifadeli ve klâsik hikâyesini Pınarbaşı'nın duru ve serin suyu gibi anlatıp geçti. Yolum ne zaman bir yaylaya düşse, ne zaman bir pınar görsem ve yanımda tek ü تنها bir çiğdem, kendisini hatırlayacağım."

Ömer Lekesiz de Şevket Bulut'un hikâyesi için şöyle diyor:

"Şevket Bulut'un öykülerinde 'Anadolu gerçeği' zaman zaman abartılı bir biçimde de olsa görülür; inanç, kültür, gelenek, görenek, töre, ef-sane, menkıbe, mesel, halk söylenceleri; Türkler, Kürtler, Alevîler, Sünnîler, ağalar, azaplar, ırgatlar, kaçakçılar, eşkıyalar, gerçek ve sahte şeyhler, hocalar, kadınlar, erkekler, çocuklar... hepsi de en yalın hâllerinde nasıl yaşıyorlarsa öylece öykü ve öykü kahramanları olarak yazınsallaşıyorlar. En klâsik kullanılışı ile 'yalın ve gerçekçi üslûp' onun öykülerini en iyi bir biçimde tanımlayacaktır sanırım."

Şevket Bulut, edebiyatımızda kökü güçlü bir geleneğin devamıdır. Hikâyede Ahmet Mithat Efendi, Ömer Seyfettin, Sait Faik Abasıyanık, Memduh Şevket Esendal çizgisinin uzantısıdır. Anadolu insanını seven ve okuyucularına da sevdirmeye çalışan bir yazar var karşımızda. Şevket Bulut'un hikâyelerinde tema olarak inançlar, kültürel değişim, ağalık, eşkıyalık, halk hekimliği, misafirperverlik, çocuk meseleleri, aşk, sevgi, namus, ahlâk, ölüm, yalnızlık, tabiat, dolandırıcılık, çıkarıcılık, mertlik de bulunuyor. Hikâyelerinde sağlam bir kurgu, anlatım biçimi vardır. Sahicidir. Hâdiseler, zaman, mekân ve şahıs kadrosu yerli yerindedir. Yazar titiz bir kalem erbabıdır, metni sıkı dokur. Hikâyelerinde okuyucuyu alır, sıkmadan son satırlara kadar taşır. Nehir gibi akıcı bir dile, sağlam bir üsluba sahiptir.

İnsanın İcini Isıtıveren Eserler

Şevket Bulut'un tamamı hikâyelerden meydana gelen eserleri şöyledir: Al Karısı (Hareket Yayınları, İstanbul 1971), Sarı Arabalar (Hareket Yayınları, İstanbul (1974), Dilek Çınarı (Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul 1975), Kefensiz Ölüler (Dergâh Yayınları, İstanbul 1984), Sınırdaki Tarla (Dolunay Yayınları, Kahramanmaraş 1996), Yıkık Minare (Dolunay Yayınları, Kahramanmaraş 1996), Baharı Göremeyen Çocuklar (Dolunay Yayınları, Kahramanmaraş 1996) Derin Kuyu (Dolunay Yayınları, Kahramanmaraş 2007)

Şevket Bulut'un adının Kahramanmaraş Onikişubat'ta bir ortaokula verilmesi sevindiricidir. Yazarımız hakkında Muhammed Hüküm'ün hazırladığı Yerliliğin Sınırından-Şevket Bulut Hikâyelerinde Yerlilik kitabı da önemli bir kaynak eser. Şevket Bulut Şiirleri kitabı ise, bize hikâyecimizin şairlik yönünü gösteriyor. Bulut, Eshabil Karademir'in kendisiyle yaptığı röportajda edebiyat dünyasını ayrıntılı olarak anlatıyor. Bu konuşma, Öztürk Emiroğlu'nun hazırladığı Hisar'da Kültür Sanat Konuşmaları kitabında yer alıyor.

Şevket Bulut, bizim gönül dünyamızın unutulmaması gereken seçkin simalarındandır. Onu her zaman güzellikle hatırlamak, iyilikle anmak, edebiyat camiasının aslî görevleri arasında yer almalıdır. Şüphesiz iyi yazarlar, ebedî âleme göç etseler de toplum tarafından asla unutulmama-lı, eserleriyle ve düzenlenecek anma programlarıyla yaşatılmalıdır. Şevket Bulut'a Cenâb-ı Allah'tan rahmet diliyorum. Rûhu şad, kabri nur, mekânı cennet, menzili mübarek, makamı yüksek olsun.

Gönül Yolu

Gönül gönül diyerek gönül yoluna çıkan,
Sevdiğine gül verip sevmediğini yıkan,
Ortada bir şey yokken selâmsız tavır takan,
Bir gün hatır sormaya yetecek mi ömrünüz?
Fânâ dünya üç günlük, gidenleri gördünüz.

Yunus Yunus diyorsan, gönül gönülsüz gerek,
Saygı muhabbet yoksa yıkılır canda direk.

Kendini unutup da iyi insan arayan,
Elinde olanı da yitirirsin bir zaman,
Garibin göz yaşından seller oluşur inan,
O suya bent kurmaya yetecek mi ömrünüz?
Fânî dünya üç günlük gidenleri gördünüz.

Gönül ehli diyenler, nerde sizin gönlünüz?
Bunca kine nefrete yetecek mi ömrünüz?

Bir selamın ahında alacağın âh senin,
Âhın, ıstırabına dayanır mı bedenin?
Koşuyorsun ardından bilinmeze gidenin,
Bir garibi görmeye yetecek mi ömrünüz?
Fânî dünya üç günlük gidenleri gördünüz.

Ey insan ne beklersin daha nedir hesabın?
Nerden dönsen kârıdır sürdürdüğün aybın.

Rabia BARIŞ

Misk Kokulu Güller Yetiştirelim

“Allah tarafından ‘eşref-i mahlûkat’ yaratılmışların en şerefli olan ‘ahsen-i takvim’ ile en güzel şekilde yaratılan bu mükemmel olan insan, gerçek anlamda kâmil biri olduğunda meleklerden de üstün olabiliyor. Bazıları da ‘belhüm edal’ olup hayvandan daha aşağı duruma düşebiliyor.”

Değerli eğitimciler ve sevgili anne-babalar. Geleceğimiz olan çocuklarımızın dünya ve âhiretini kurtarmak istiyorsak gelin elimizi taşın altına koyalım ve onları en güzel şekilde yetiştirelim.

Güller uygun bahçelerde yetişir. Ehil bahçıvanlar elinde gelişir ve güzelleşir. Kendi hâline bırakılan güller bakımsız ve cılız olur. Yabânî otlar içinde solar ve yok olur. Bahçıvanlar, alın teri dökerek en nâdîde, rengârenk, misk kokulu güllerini yetiştirme gayretindedir. Yedi-veren gibi has güller yetiştirmek için seferber olmaya var mıyız?

Gül yetiştirmek herkesin kârı değildir. "Zübde-i âlem" âlemin özü, yaratılmışların göz bebeği olan insanın yetişmesinde eğitimciler olarak bizlere çok önemli görevler düşmektedir. Allah (c.c.) tarafından "eşref-i mahlûkat" yaratılmışların en şerefli olan "ahsen-i takvim" ile en güzel şekilde yaratılan bu mükemmel olan insan, gerçek anlamda kâmil biri olduğunda meleklerden de üstün olabiliyor. Bazıları da "belhüm edal" olup hayvandan daha aşağı duruma düşebiliyor.

Kiyâme Sûresi'nin 36. âyetindeki "İnsan, kendisinin başıboş bırakılacağını mı zanneder?" ilâhî hükmü gereğince insanın sorumlu olup, yapması gereken görevlerinin olduğu gözler önüne seriliyor. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) "İnsanın İslâm fıtratı ile doğduğunu ancak sonradan çevresinin durumuna göre inancının şekillendiğini" belirterek anne babanın sorumluluğuna işaret ediyor. Bizler "üsve-i hasene/en güzel örnek" olan Peygamberimiz'i örnek almalıyız. Başka yapay örnekler O'nun yerini asla tutamaz.

Türk-İslâm tarihinde örnek alınacak o kadar çok şahsiyetler var ki saymakla bitiremeyiz. Millî ve manevî yönden yetiştirilemeyen gençlerin örnekleri topçular ve popçulardır. Bunu üzülerek belirtmekte yarar var. Bu örneklerin birçoğunun da yabancılar olduğunu görüyoruz. Mutlu ve kutlu yolda nesillerin en güzel

"Gençleri korumak için alınacak tedbirlere karşı belli çevreler hemen ayaklanıyor, özgürlüğümüz sınırlanıyor naraları ile ortalığı birbirine katıyorlar. Saf zihinleri bulandırmaya çalışıyorlar."

şekilde yetişmesi için anne babaların yanında öğretmenlere de çok iş düşmektedir. Şanlı medeniyetleri örnek alacak, asırları aydınlatacak nesiller, ilim ve irfan meşalesi ile gönülleri aydınlatacaktır. Şayet bunlar yapılmazsa; insan benliğindeki nefis bir volkan gibi patlayarak kendisine, ailesine ve çevresine büyük zararlar verebilir. Bir de buna en büyük düşman olan şeytan eklenirse varın artık siz düşünün.

Boş ve gereksiz işlerle meşgul olan gençliği eğitmenin yolu gül yürekli bahçıvanların sayılarının artmasına bağlıdır. Günümüz gençliğinin

zevk için neler yaptığını görüyoruz. Rûhları kavuran çöllerde; huzur ve mutluluğu yakalamak için, seraplar peşinde geçirilen bir hayata çok yazık olmaz mı? Üstad Necip Fazıl; "Gool, diye bağıranların oool, diye bağırması hâlinde neler olmazdı!" sözünü unutmamalıyız.

Sanat kılıfı altında yapılan işlerde, gençler biyolojik ve psikolojik problemlerle karşı karşıya kalmaktadır. Tv, internet, dergi, gazete, spor, müzik, tiyatro, sinema ve edebiyatta edep ve hayâ göz ardı edilince felâketlere zemin hazırlanmaktadır. Bunlardan da en çok gençlik etkileniyor. Gençleri korumak için alınacak tedbirlere karşı belli çevreler hemen ayaklanıyor, özgürlüğümüz sınırlanıyor narâları ile ortalığı birbirine katıyorlar. Saf zihinleri bulandırmaya çalışıyorlar.

Aklı kötü emelleri uğruna kullanarak, rûhları uyuşturarak gençliği yok etmek, aile kurumu-

nu yıkmak isteyenler her zaman olacaktır. Onlar kendilerine verilen görevleri yapmaktadır. Gençliğimizi, değerlerimizi ve aile kurumunu korumak için bizler ne yapıyoruz? Bu ve benzer soruları devamlı sorarak cevaplarını bulmak zorundayız. Nesillerimizin tarlası olan okullarımızda öğretimden daha çok eğitime ihtiyaç olduğu gün gibi aşikârdır. Eğitimcilere büyük görevler düşmektedir. Bizlere emanet edilen bu pırıl pırıl gençleri kötü emelli kişi ve kurumlara yem etmekten kurtarmalı, en güzel aşılarda yetiştirip, misk kokularını çevreye sunmalarına yardımcı olmalıyız. Çorak kalmış gönülleri faydalı işlerle doldurarak geleceğimizi kurtarmalıyız. Her yerin "Gülistân" olması için uygun iklim ortamında biz bahçıvanlara gül yetiştirmek için verilen imkânları kullanmazsak, bunun hesabını çok zor veririz. Misk kokulu gül yetiştiren gül yürekli bahçıvanlara selam olsun...

Sana Doğru

Derinde şimşekler çakar,
Uğrun uğrun başlar ağrı.
Alevden ırmaklar akar,
Sana doğru sana doğru.

Göründü eşyanın içi,
Çok şükür belledik hiçi,
Şol yanık kuşların göç
Sana doğru sana doğru

Tenhada demlenen sisler,
Bir hoyrat rüzgârı besler.
Yankı yankı yürür sesler,
Sana doğru sana doğru.

Devranı sarınca huşû,
Elestten uçurduk kuşu.
Haşre dek bitmez bu koşu,
Sana doğru sana doğru.

Yağmur dinmiş yollar açık,
Bir kavşaktan bahtıma çık.
Şu mısralar çiğlik çiğlik,
Sana doğru sana doğru...

Satılmış ŞEN

Nasihah Takvimi

ARTIK CEBİNİZDE!

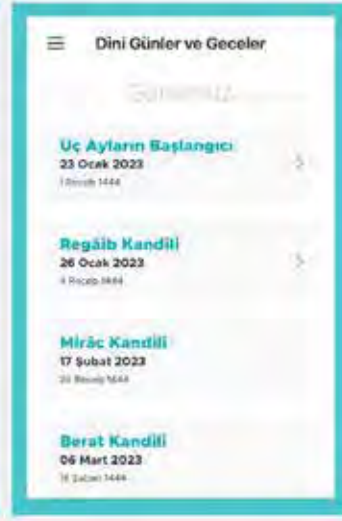
Nasihah Takvimi Mobil Uygulamasini Android ve iOS için indirebilirsiniz.

NASİHAT TAKVİMİ

Nasihah Yayınları tarafından hazırlanan Nasihat Takvimi'ni mobil telefonunuzdan takip edebilirsiniz.

- Namaz Vakitleri
- Bilgilendirici İçerikler
- Tebrik Kartları
- Dini Gün ve Geceler
- İmsakiye
- Kible Bul

DİVÂN-I HULÛSİ-İ
DÂRENDEVÎ'NİN SESİ

Divan Radyo

YAYIN HAYATINA
DEVAM EDİYOR

HULÛSİ AŞK

Gülzar-ı
Muhabbet

HALİL NECİPOĞLU

TASAVVUF MÜZİĞİ

Jas-ı
Bahar

MEHMET EMİN AY

Hulûs-i Kalb

şîir
Nasihat

Divân
RADYO

www.divanradyo.com

GET IT ON
Google play

Download on the
App Store

Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı'nın yayın hizmetlerinden biri olan Divan Radyo yayın hayatına başladı. Radyomuzda Osman Hulûsi Efendi'nin Divân-ı Hulûsi-i Dârendevî adlı eserinden ilahi ve şiir dinletileri başta olmak üzere dinî ve tasavvufî yayınlar yapılmaktadır. Radyomuzu web sayfamız üzerinden ve telefonunuza yükleyeceğiniz mobil uygulamalar ile dinleyebilirsiniz. İlginiz için teşekkür ederiz...

